

V Kumrovcu so se sešli hrvaški in slovenski sindikalni delavci

Slavnostna seja centralnega komiteja ZKJ v Bohinjski Bistrici

Več sodelovanja

Boštjan Pirc

V sredo sta se v Kumrovcu sešli delegaciji republiških svetov Zveze sindikatov Hrvaške in Slovenije, ki sta ju vodila Vlado Mihaljević in Vinko Hafner. Beseda je tekla o izkušnjah in obravnavi bistvenih vprašanj uveljavljanja sindikatov v družbi. Predvsem je bil govor o uresničevanju Titove ideje o kolektivnem delu, vodenju in odgovornosti, ki je v središču pozornosti obeh organizacij. Z organizacijskimi spremembami pa so v

hrvaških sindikatih že dlje. Predstavniki vodstev obeh republiških sindikatov so ob tem poudarili, da je bistvo teh sprememb v večji demokratizaciji, učinkovitejšem usklajevanju in uresničevanju interesov delavskega razreda in uspešnejšem uveljavljanju dogovorjene politike. Gre torej za pomembne in dolgoročne procese, ki jih ni moč zadrževati le na skrajševanje mandatorov in kolektivno vodenje; bistvo je v vključevanju čim širšega

kroga delavcev v družbenopolitično dogajanje in v oblike dela ter organiziranost sindikatov.

Na pogovoru so ocenili tudi vlogo, dejavnost in odprta vprašanja delovanja sindikatov v družbenem dogovarjanju in samoupravnem sporazumevanju v dohodkovnih odnosih ter pri planiranju. Dogovorili pa so se tudi za nadaljnje sodelovanje, saj je bil že ta, uvodni pogovor, izredno delaven in koristen.

Štirideset let pozneje

V Bohinjski Bistrici, v novozgrajenem domu Jože Ažmana, je bila prvega maja slavnostna seja CK ZKJ, posvečena 40. obletnici ustanovitvene seje CK KPJ, ki je bila od 15. do 18. marca 1939. leta v hiši bohinjskega revolucionarja Tomaža Godca. Slavnostni govornik na seji je bil sekretar predsedstva CK ZKJ Stane Dolanc, ki je orisal razmere pred štiridesetimi leti in opozoril na velikanski prispevek tovariša Tita h konsolidaciji Komunistične partije Jugoslavije. Takrat je KPJ štela 5500 članov, organiziranih v mreže ilegalnih partijskih celic po vsej državi. Tovariš Tito je organiziral zasedanje jugoslovanskega partijskega vodstva v Sloveniji zato, ker je tu obstajala močna

partijska organizacija pod vodstvom prekaljenih kadrov, sposobna prevzeti takšno odgovornost. Pri tem je potrebno še posebej poudariti vlogo tovarišev Edvarda Kardelja, Franca Leskoška in Mihe Marinka. Z ustanovitvijo novega CK KPJ, na seji v Bohinjski Bistrici, je po desetih letih, prvič po šestojanuarski diktaturi, celotno vodstvo KPJ stalno živelo in delalo v državi. Novo vodstvo je utrdilo stike s partijskimi organizacijami po vsej državi ter se s svojim delom obrnilo k žgočim problemom delovnih ljudi. To je bil pravi, nov politični program, program razvoja partije kot celote, globoka sprememba v usmeritvi partije kot vodilne idejne in politične sile našega delavskega razreda,

delovnih kmetov ter vseh demokratičnih in naprednih sil v Jugoslaviji. To je bila usmerjenost v boj, v reševanje konkretnih in socialnih problemov delovnih množic, v uresničenje demokratičnih pravic in nacionalne enakopravnosti, v sami partiji pa odločna usmeritev v likvidacijo oportunitizma, sektaštva in ostankov frakcionarstva, kot je poudaril Stane Dolanc.

Rezultati, ki smo jih dosegli v teh minulih štiridesetih letih, so resnično epohalnega pomena. Družbena vsebina, zgodovinski smisel in smernice preobrazbe naše družbe najboljše govore o resnični revolucionarni ustvarjalni energiji jugoslovanskih komunistov in delovnih množic s tovarišem Titom na čelu.

Območni posveti za slovenski sindikalni aktiv

Izmenjava izkušenj

Ciril Brajer

V četrtek in včeraj so se zvrstili področni posveti v Celju, Preddvoru pri Kranju, Postojni, Mariboru, Novem mestu, Ravnah na Koroškem, Ljubljani, Izoli, Krškem, Radencih, Trbovljah in v Novi Gorici. Udeležili so se jih predsedniki in sekretarji občinskih svetov, predstavniki republiškega sveta ZSS in medobčinskih družbenopolitičnih organizacij. Udeleženci področnih posve-

tov so spregovorili o uresničevanju stališč republiškega sveta ZSS o pridobivanju in razporejanju dohodka in uveljavljanju načel delitve po delu. Pri dogovoru o uresničevanju programa dela organizacij in organov ZSS vključno s programom dela republiškega sveta so spregovorili o družbenem planiranju in stabilizacijskih prizadevanjih, usmerjenem izobraževanju, stanovanjskem gospodarstvu in o akciji

»Nič nas ne sme presenetiti«. Razpravljali so še o oblikah in metodah dela v organizacijah in organih ZSS (demokratičnost odnosov in kolektivno delo, informiranje v združenem delu in naloge ZSS) in na koncu spregovorili o financiranju v ZSS.

Zaradi zaključka redakcije DE bomo o področnih posvetih podrobneje poročali v naslednji številki.

V TEJ ŠTEVILKI PRILOGA

»NIČ NAS NE SME PRESENETITI«

Reforma izobraževanja terja reformo kadrovske prakse

Milan Pavliha

Sprejetje družbenih dogovorov o kadrovske politiki pomeni tudi aktualizacijo tiste zahteve v naši samoupravni družbeni praksi, ki pravi, da moramo delovnemu človeku v skladu z njegovimi sposobnostmi, znanjem in rezultati dela ter prek vzajemnosti in solidarnosti omogočiti polno uveljavitev in usposobitev, da bi lahko odločal o svojem delu in o sadovih svojega dela.

Norme in načela, dogovorjena v družbenih dogovorih o uresničevanju kadrovske politike, pa nas predvsem obvezujejo, da se bolj poenoteno vedemo do kadrovskega problema in da naloge s področja kadrovske politike obravnavamo in vrednotimo kot druge naloge (na primer: proizvodne, komercialne, finančno-poslovne in podobne), kar doslej pogosto nismo počeli.

Organizacije združenega dela bodo morale biti organizacijsko in kadrovske usposobljene tudi za strokovno kadrovske delo, da bodo lahko obvladovale zahtevne naloge načrtovanja kadrovskega dela, pridobivanja in izbiranja kadrov, izobraževanja itd.

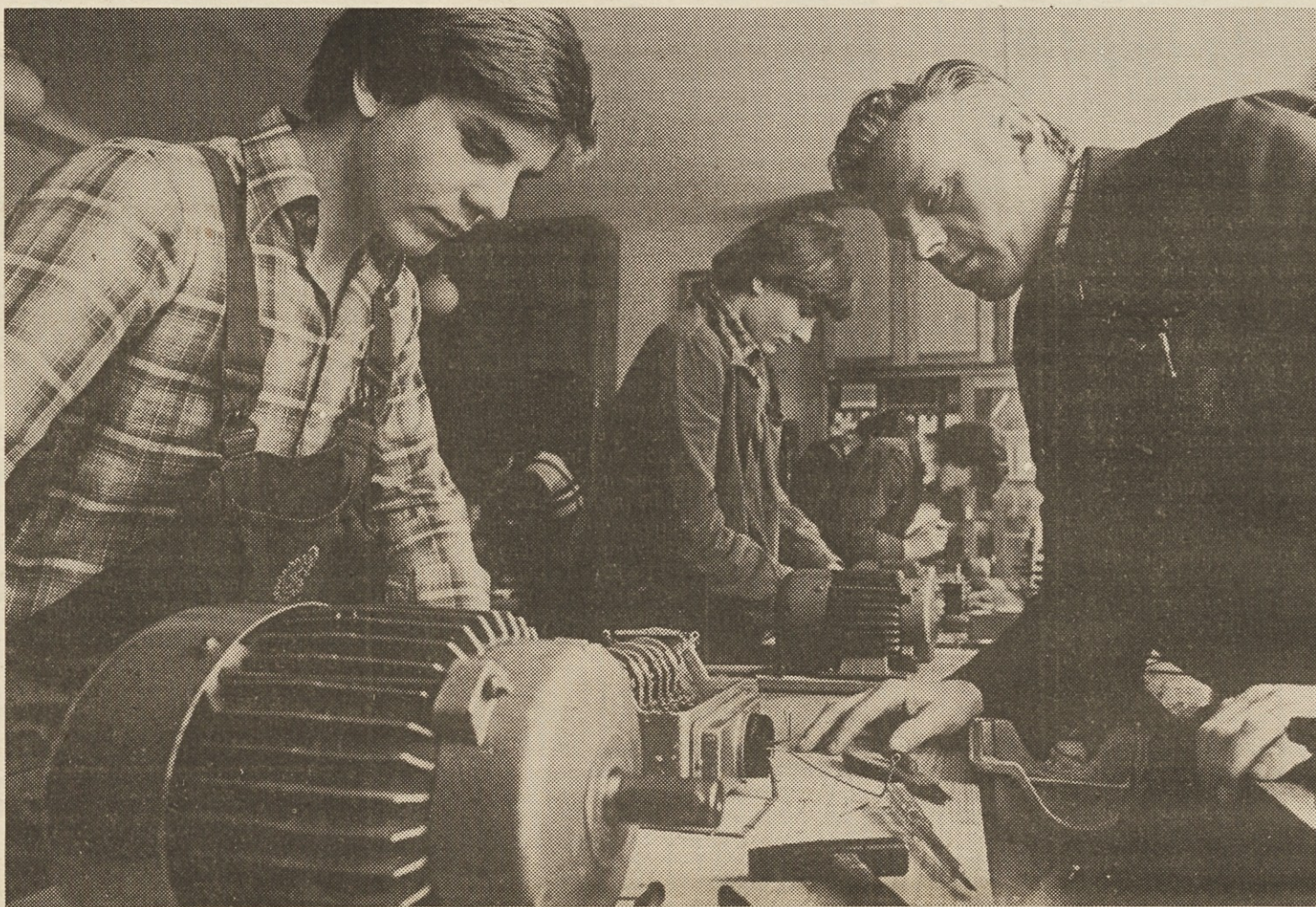
Razredni pristop pri obravnavi aktualnih vprašanj samoupravne kadrovske politike je postavil uveljavljanje kadrovske politike v najtesnejšo zvezo s procesi osvoboditve delovnega človeka in z njegovim uveljavljanjem kot subjekta vseh procesov družbene reprodukcije.

Prešibka zavest delavcev o obvladovanju kadrovske politike

Soglašamo z ocenami o doseženem na tem področju in z dejstvom, da je organizirana družbena akcija zadnjih let, ki so jo usmerjale in pospeševale subjektivne sile, dala pomembne rezultate. Opozoriti pa moramo le na nekatera nujna vprašanja, ki jih bomo morali še bolj upoštevati v nadaljnjem uveljavljanju kadrovske politike. Večja uspešnost in učinkovitost kadrovske politike je povezana z vprašanjem, v kolikšni meri delovni ljudje v združenem delu poznajo vsebino in bistvo družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov o kadrovske politiki in v kolikšni meri znajo njihove določbe in usmeritve uporabljati kot demokratičen instrument v urejanju samoupravnih odnosov. Očitno je, da stopnja zavestnega obvladovanja družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov o vprašanih kadrovske politike še ni zadovoljiva, da bi delavci v združenem delu kot opredeljeni subjekt kadrovske politike z njo resnično sami urejali temeljna vprašanja svojega položaja v združenem delu.

Včasih tudi večmilijonske šolnine mimo vseh dogovorov

Če bi vzeli pod drobnogled samo to, kako v praksi uresničujemo deklarirano splošno ustavno pravico do izobraževanja, bi ugotovili, da ima dober del delavcev še relativno zelo skromne možnosti, da bi sami lahko vplivali na uresničitev te svoje elementarne pravice. Tako so strokovno izobraževanje delavcev uredili le v manjšem številu organizacij združenega dela. Ponekod ugotavljamo sicer velik razmah strokovnega izobraževanja zaposlenih, ki pa, žal, največkrat temelji le na lastnih interesih in željah zaposlenih (po navadi gre za samoplačnike). V nekaterih okoljih tudi niso zagotovili osnovnih pogojev za izobra-

ževanje ob delu. Na drugi strani pa gre za primere, ko delavcem iz vodilnih struktur ni težko dobiti večmilijonske šolnine za podiplomski študij mimo vseh dogovorov o uresničenih kadrovskega potrebah določene organizacije združenega dela. Na takšne razmere je treba opozoriti zavoljo tega, da ne bi sedanjih družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov jemali kot dokončnih, ampak da bi jih dopolnjevali z bolj obvezujočimi določili o tistih vprašanih, pri katerih ugotavljamo še nezadosten vpliv delavcev v združenem delu na odločitve kadrovske narave. Skratka, ob nadaljnjem angažiranju subjektivnih sil in vseh samoupravnih subjektov moramo v delovnih ljudeh utrjevati zavest in prepričanje, da pomeni samoupravna kadrovska politika celovito skrb in odgovornost delovnega človeka zase in za svoj ustvarjalni razvoj, za svoj ustvarjalni prispevek k družbenemu razvoju, k razvoju svojega delovnega okolja ter širše skupnosti na temelju usklajevanja osebnih interesov in širših družbenih potreb združenega dela.

Mladini bi morali razlagati družbeno logiko dela

Samoupravno dogovorjeno kadrovske politiko je mogoče uresničevati z vsestransko usklajenim in načrtovanim poklicnim usmerjanjem, ki mora upoštevati človekove sposobnosti in interese, družbene potrebe po kadrih in stopnjo gospodarske družbene in kulturne razvitosti in vsakomur zagotavljati njegovim sposobnostim, znanju in rezultatom dela ustrezno mesto v družbi. Ob relativnem pomanjkanju materialnega bogastva naše družbe je ustavno svobodo do izbire poklica mogoče uresničevati le v skladu z družbenimi možnostmi in njenimi potrebami. Zato je treba usklajevati interese posameznika in njegove sposobnosti z usmerjanjem v poklice, ki so družbeno potrebnejši. Pri tem je pomembno spreminjanje miselnosti o svobodni izbiri poklica ne glede na družbene potrebe. Po-

ključno usmerjanje mora zato postati sestavina združenega dela, ki mora v procesu celovite družbene reprodukcije načrtovati tudi potrebe po strukturi in vrsti kadrov.

Mladini bi morali razlagati družbeno logiko dela, spremembe v združenem delu in pojasniti drugačno gledanje na poklice. Samoupravni organi in družbenopolitične organizacije v temeljnih organizacijah združenega dela bi se v svojih okoljih morali spopasti s precej razširjenim pojavom, da je pomembna le formalna izobrazba, ne pa dejansko znanje in usposobljenost. Potrebno bo vplivati na visokošolske in druge izobraževalne organizacije, da bodo svoje izobraževalne programe približale čim bolj stvarnim dolgoročnim potrebam združenega dela in tako usposabljele družbeno potrebne kadre.

Za izvedbo reforme vzgoje in izobraževanja zavezujejo delovne organizacije že sklepi 8. seje centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije (4. marca 1977): »V organizacijah združenega dela je treba uveljaviti funkcije kadrovske-izobraževalnih služb, da bodo sposobne prevzemati strokovne, kadrovske in usmerjevalne naloge v vsebinski prenosni vzgoje in izobraževanja.«

Več kot 980 referentskih mest — prevladuje srednja izobrazba

V organizacijah združenega dela je 197 izobraževalnih centrov in več kot 980 referentskih mest oziroma drugim delavcem dodanih opravil s področja izobraževanja — celo tistim v tehničnih službah. Strokovna zasedba delavcev v centrih in službah ter delavcev, ki jim je izobraževanje le dodatno opravilo, je dokaj pestra, vendar pa prevladuje srednja izobrazba. Že dosedanje analize so pokazale, da se kljub nerazvitosti izobraževanja v organizacijah združenega dela danes izobražuje samo v 324 delovnih organizacijah, ki zaposlujejo 270 tisoč delavcev, kar 32,143 delavcev, in to po ve-

liciranih in neverificiranih oblikah. Vse to potrjuje potrebo, da se čimprej lotimo reševanja tako organizacijskih, programskih kot pravnih vprašanj.

Kadrovske službe niso kreatorji kadrovske politike

Tudi teze za pripravo stališč in dokumentov 11. kongresa Zveze komunistov Jugoslavije poudarjajo, da je za dosledno uresničevanje načel kadrovske politike nujno usposabljanje kadrovske službe za analiziranje razmer, za načrtovanje kadrovskega dela in za izvedbo kadrovskega dela v organizacijah. Ena izmed resnih pomanjkljivosti na področju institucionalizacije kadrovske politike je, da pristojnosti in funkcije, ki so jih v minulem obdobju imele strokovne kadrovske službe oziroma kadrovske organi, nismo ustrezno prenesli v samoupravne strukture in odnose. Tako se je lahko zgodilo, da so samoupravni in družbeni organi posevali premalo pozornosti kadrovske problematiki, medtem ko so se kadrovske službe predvsem omejevale na administrativna opravila in s tem povezano tekočo kadrovske evidenco.

Struktura kadra zaostaja za strukturo dela že 5 do 7 let

Minimalno razvito načrtovanje kadrovskega razvoja povzroča težave in preprečuje, da bi lahko pravočasno vplivali na hitrejšo izboljšanje poklice in izobrazbene sestave prebivalstva oziroma na njeno prilagojevanje novim potrebam. Ta pomanjkljivost tudi ovira pravočasno reševanje problemov, ki nastajajo, ko prihaja do presežkov kadrov zaradi strukturnih sprememb, modernizacije proizvodnje ter delovnih postopkov oziroma organizacije dela. Struktura kadrov pri nas namreč po podatkih že občutno (5 do 7 let) zaostaja za strukturo dela. Zato bo potrebno delovati bolj načrtno in dolgoročno pa tudi bolj stimulatивно, da bomo povečali delež študija ob delu in iz dela predvsem za tiste poklice, ki jih potrebuje združeno delo.

Brez strokovne priprave ni dobrih kadrovske odločitve

Pri oblikovanju kadrovske funkcije v ustrezne kadrovske službe moramo jasno razlikovati pristojnosti tistih dejavnikov, ki so odgovorni za vodenje kadrovske politike ter sprejemanje s tem povezanih samoupravnih odločitev in za dejavnost, ki je povezana s pripravami za sprejemanje kadrovske politike.

Jasno je, da oblikovanje kadrovske politike in sprejemanje s tem povezanih kadrovske odločitve ne sodi v pristojnost stro-

kovnih kadrovske službe. Prav tako pa lahko tudi ugotovimo, da brez strokovne priprave tudi ni ustrezne kadrovske politike, še manj pa uresničevanja kadrovske politike. Vse to pa sodi v delovno področje kadrovske službe oziroma njihovih strokovnjakov, in to od organizatorjev in koordinatorjev kadrovskega dela do posameznih specialistov, ki obravnavajo ožja strokovna področja v zvezi s kadrovske funkcije.

Iz vsega tega sledi, da bo potrebno izvesti nekakšno reformo kadrovske prakse, ki bo odstranila neodgovorno vedenje nekaterih nosilcev kadrovske funkcije!

Nova logika v delitvi poklicev

V procesu izobraževanja moramo odstraniti delitev na delavske in uslužbenske poklice in na ta način odstranjevati razredne razlike v združenem delu, razlike med intelektualci in delavci. Ta dualizem je v veliki meri ohranjala stara kvalifikacijska lestvica poklicev. V razpravi je medrepubliški in pokrajinski dogovor o notnih osnovah za razvrščanje poklicev in strokovne izobrazbe. Dogovor naj bi bil podlaga za sprejem sintetizirajoče lestvice poklicev, ki izraža logiko združenega dela in ukinjanja razrednih razlik v združenem delu, ukinjanje razlik med intelektualci in delavci.

Novo razvrščanje poklicev bo prispevalo k novi logiki pri izbiranju poklica, k logiki, ki ne izhaja iz delitve na delavce in uslužbenke, ampak iz sestavljenosti človeškega dela ne glede na to, v kolikšni meri človek pri tem uporablja telesne in umske moči in sposobnosti. Razlike med umskim in telesnim delom se že tako zmanjšujejo. Glede na to je za večjo sestavljenost dela potrebno večje izobraževanje oziroma izobraževanje na višji ravni, toda po družbenem položaju so vsi delovni ljudje enaki, le v delitvi ostajajo razlike po rezultatih dela.

Dolgoročni kadrovske načrt ne more biti večletni seštevek sedanjih potreb

Udeleženci družbenih dogovorov o kadrovske politiki ugotavljajo, da v številnih organizacijah združenega dela močno zaostaja dolgoročno planiranje kadrovskega dela, kjer pa jih načrtujejo, to pogosto počno na podlagi linearnega podaljševanja obstoječe kadrovske strukture, ne da bi upoštevali spre-

membe na področju tehnologije, organizacije dela in zahtev tržišča. Kadrovske vprašanje je pečeče tudi na področju investicijskih dejavnosti. Ni dovolj sodobnih razvojnih konceptov; razvojni programi so v marsikateri organizaciji združenega dela omejeni le na razširitve in rekonstrukcije. Takšne programe, ker so ponekod premalo preučeni, večkrat spreminjajo in popravljajo, s čimer pa podaljšujejo rok za začetek obratovanja, hkrati pa dražijo investicijo in povzročajo izpad načrtovanega dohodka. Način programiranja kadrovskega sprejemstva in potreb marsikje ne ustreza in ni strokoven, izhaja iz obstoječe, to je sedanje strukture dela in kadrov, upošteva le predvideno rast dohodka, ki ne temelji na realnih in preverjenih možnostih bodoče rasti.

Zastiranje v šoli pridobljenega znanja povzroča konflikte

Razumljivo je, da brez poznavanja potreb po kadrih in brez programiranja kadrovskega razvoja tudi ni pravih možnosti za racionalen razvoj mreže vzgojnoizobraževalnih organizacij, kakor tudi učnih programov, ki bi zagotavljali vzgojo strokovnjakov v poklicih, kakršne zahteve predvideni razvoj. Zastiranje v šoli pridobljenega znanja povzroča številne konflikte in težave pri zaposlovanju, razporejanju in napredovanju delavcev. Glavni vzroki, da izpopolnitev znanja in strokovnosti ne vpliva dovolj na delo in položaj delavca, je premajhna zavzetost za načrtno in smotrno spremljanje in usmerjanje zaposlenih v izpopolnjevanje. Zlasti mlajšim delavcem tak odnos ne daje prave spodbude, da bi se izpopolnjevali v svojem poklicu.

Nova logika v delitvi poklicev

V procesu izobraževanja moramo odstraniti delitev na delavske in uslužbenske poklice in na ta način odstranjevati razredne razlike v združenem delu, razlike med intelektualci in delavci. Ta dualizem je v veliki meri ohranjala stara kvalifikacijska lestvica poklicev. V razpravi je medrepubliški in pokrajinski dogovor o notnih osnovah za razvrščanje poklicev in strokovne izobrazbe. Dogovor naj bi bil podlaga za sprejem sintetizirajoče lestvice poklicev, ki izraža logiko združenega dela in ukinjanja razrednih razlik v združenem delu, ukinjanje razlik med intelektualci in delavci.

Novo razvrščanje poklicev bo prispevalo k novi logiki pri izbiranju poklica, k logiki, ki ne izhaja iz delitve na delavce in uslužbenke, ampak iz sestavljenosti človeškega dela ne glede na to, v kolikšni meri človek pri tem uporablja telesne in umske moči in sposobnosti. Razlike med umskim in telesnim delom se že tako zmanjšujejo. Glede na to je za večjo sestavljenost dela potrebno večje izobraževanje oziroma izobraževanje na višji ravni, toda po družbenem položaju so vsi delovni ljudje enaki, le v delitvi ostajajo razlike po rezultatih dela.

KDO JE KDO

OD SOBOTE DO SOBOTE

Osamljeni zgledi

FERDINAND MARCOS filipinski predsednik

Oči svetovne javnosti so zaradi enega najpomembnejših letošnjih dogodkov...

Tisti, ki ga dobro poznajo trdijo, da je temu tako zaradi intenzivne športne dejavnosti...

Prav v zvezi s temi reformami je tudi drugi Rubikon predsednika Marcosa...

M. A.

Vlajko Krivokapić

Pred kratkim smo bili na nevsakdanjem zboru. V knjigarni Mladinske knjige v Slovenj Gradcu...

Vendar enkratnost ni samo v tem, ampak se kaže v več smerih. Najprej v smeri presejanja tradicionalnih pregrad...

motiva v vsebino knjige, avtorju pa omogoča navezavo živega stika z bralcem, prek katerega lahko kontrolira sebe...

Ena izmed pomembnih smeri enkratnosti omenjenega dogodka je tudi povezanost knjige in njenega hrana s sliko in ilustracijo...

ta knjigarna in da ji pri tem pomagajo dodatne dejavnosti.

Potem pa je pri tem važno še to, da sta takšna dva avtorja, ki sta dobro znana kot družbenopolitična delavca...

Zato bi želeli, da bi bilo takšnih knjigarn kot gob po dežju. Žal pa ni tako. Še vedno so to osamljeni zgledi...

Nedelja, 6. maja

V Sloveniji je bilo več spominskih slovesnosti in praznovanj. Borci gorenjskih enot VDV so se zbrali ob 35-letnici ustanovitve bataljona na Martinj vrhu.

Ponedeljek, 7. maja

Predsedstvo CK ZKS je obravnavalo idejnopolitično usposabljanje komunistov za njihovo praktično dejavnost v političnem sistemu...

Torek, 8. maja

Predsedstvo CK ZKJ je na svoji seji v Beogradu obravnavalo tekoča idejnopolitična vprašanja in sprejelo tudi poročilo Miloša Minića o njegovem obisku pri CK KP Sovjetske zveze.

Sreda, 9. maja

Predsednik Tito je vodil na Brdu sestanek koordinacijske komisije, ki se je ukvarjala z vprašanji konference neuvrščenih držav na Kubi.

Četrtek, 10. maja

Ob letošnjem jubilejnim letu varnosti, ki označuje 35-letnico ustanovitve OZNE, VDV in drugih varnostnih enot, je predsednik skupščine Milan Kučan podelil odlikovanja in priznanja 66 delavcem republiških organizacij...

Petek, 11. maja

Pri republiški konferenci SZDL je bil posvet predsednikov svetov za informiranje pri občinskih konferencah, na katerem so obravnavali aktualna vprašanja pri graditvi družbenega sistema...

TA TEDEN V ŽARIŠČU

NEW DELHI — Zveznega sekretarja za zunanje zadeve Josipa Vrhovca je med obiskom v Indiji sprejel premier Morardži Desai.

DUNAJ — V sosednji Avstriji je skoraj 5 milijonov volilcev volilo poslance v državni zbor. Vladajoča socialistična stranka je dobila absolutno večino mandatov v parlamentu.

LONDON — Konservativna stranka je na volitvah osvojila absolutno večino, 339 poslanskih mest v spodnjem domu britanskega parlamenta.

nicu laburistični vladi premiera Jamesa Callaghana. Voditeljica konservativne stranke Margaret Thatcherjeva je kot prva ženska sestavila britansko vlado, enajsto po vojni.

MANILA — Na peti konferenci OZN za trgovino in razvoj (UNCTAD) so se zbrali predstavniki 159 držav.

OM KOSHIBA — Na Sinaju so izmenjali ratifikacijske dokumente mirovnega sporazuma, ki sta ga sklenila Egipt in Izrael 26. marca v Washingtonu.

V ČGP Delo-TOZD Globus je izšla monografija o Edvardu Kardelju

Spodbuda k proučevanju revolucionarne misli

Marjan Horvat

Monografsko zasnovana knjiga o življenju in delu Edvarda Kardelja je v slovenščini že izšla v založbi Globus, temeljni organizaciji združenega dela ČGP Delo.

naslednja štiri so posvečena Kardeljevi vlogi med NOB, zlasti njegovemu prispevku pri graditvi novih organov oblasti in mednarodni politiki.

teče beseda, dalje na citate iz Kardeljevih del ter na odlomke iz del Kardeljevih sodobnikov, ki so pisali o njem.

Velja opozoriti, da je razmerje med tekstovnim delom monografije in fotografijami 2:3. Oba dela tečeta sporedno, hkrati skušata prikazati življenje in vlogo Edvarda Kardelja v posameznih obdobjih, s posebnim poudarkom na kontinuiteti njegove revolucionarne vizionarske teoretične misli.

Na osrednji slovesnosti ob dnevu osvoboditve in praznika mesta heroja — Ljubljane — so 9. maja v nabito polni hali Tivoli podelili 8 zlatih plaket ilegalca in 7 nagrad mesta Ljubljane najzaslužnejšim posameznikom, družinam in organizacijam.

MIK

Noč in dan za tisoč črnogorskih prikolic

Ivo Kuljaj

Ljudski rek pravi: Kdor hitro da, dvakrat da. Pri tem je seveda mišljena pomoč sočloveku, ki ga je prizadela nesreča. Posebej razveseljivo je, da se je tega ob potresu, ki je razdeljal Črnogorsko Primorje, docela zavedala vsa naša družbenopolitična skupnost. Pomoč je začela prihajati takoj, ko smo zvedeli, da je strahotna potresna ujma razdeljala črnogorskim bratom domove, gospodarske objekte, ceste... V tistih kritičnih trenutkih je bilo treba nesrečnim ljudem preskrbeti seveda najprej streho nad glavo. Postavili smo šotore. Toda že ob postavljanju nam je bilo jasno, da so šotori nekaterim res le tista najbolj zasilna streha. Namreč, dojenčki, oboleli, slabotni ali ostareli ljudje bi v takšnih bivališčih težko zdržali dalj časa. V tem položaju so se kot zelo »primerni domovi« vnovič izkazale turistične prikolicice, ki jih pri nas izdelujemo v dveh organizacijah združenega dela. Največ jih gre, kot je znano, skozi roke delavcev novomeške Industrije motornih vozil, ki so takoj po potresu v Črnogorskem Primorju dobili zajetno naročilo: za prizadete prebivalce v Črni gori izdelati v najkrajšem času tisoč prikolic.

Vodilni ljudje v IMV so staknili glave. Časa za premišljevanje ni bilo kaj dosti, kajti jasno je bilo, da pomeni vsak izgubljeni dan neprecenljivo »izgubo«. Poglavitno vprašanje, s katerim so se v tistih trenutkih ubadali v IMV, je bilo: kako organizirati proizvodnjo, da ne bi bile prizadete siceršnje planske obveznosti, ob tem pa v kar najkrajšem času izdelati prikolicice za Črno goro. Odločili so se za edini možni izhod: delati 24 ur na dan.

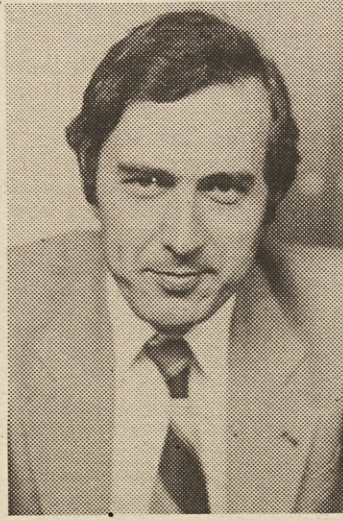
Ko smo prvi dan po prvomajskih praznikih obiskali IMV, nam je Franc Zupančič, direktor TOZD Tovarna prikolic, povedal, da delavci pravkar sestavljajo še zadnjih petnajst prikolic, ki jih bodo že naslednji dan transportirali za Črno goro. Z delom so bili torej pri koncu že dva dni pred iztekom predvidenega roka, kar je zelo pohvalno in vredno še posebne pozornosti. Bržkone je zato tudi prav, da se

Milica Rajković

Ivan Krnc

Franc Zupančič

Še zadnje »črnogorske prikolicice«....

malce поблиže seznanimo z vsem tistim, kar je v delovnih dneh in nočeh prevevalo delavce IMV, da so v pičlih dvanajstih dneh poleg redne proizvodnje izdelali še tisoč črnogorskih prikolic, kot smo jih poimenovali.

Obiski »visokih delegacij« navadno niso nekaj, kar bi posebej

veselilo delavce v proizvodni dvorani. Podobno je, če si v spremstvu direktorja ogleduje proizvodnjo novinar. Delavcem tovrstni obiski iz (ne)razumljivih razlogov niso ravno povšeči. Zato je v takšnih okoliščinah tudi težko ustvariti vzdušje, ki pripomore k sproščenosti in iskrenim besedam. Posebej pride to do izraza, če delajo ljudje noč in dan. Takrat jim še sploh ni do kramljanja. Na naše začudenje in veselje hkrati pa je bilo ob proizvodni i liniji prikolic v IMV docela drugače. Opazujemo zgarane roke, kako spretno privijajo, varijo... Oči delavcev nam

zgovorno pričajo, da so za njimi neprespane noči. Vrsta prikolic pa se polagoma premika. Pristopimo k Ivanu Krncu, ki je, kot nam je povedal direktor Zupančič, specialist za popravilo vgrajenih hladilnih in drugih naprav v prikolicah. Beseda je dala besedo in Krnc nam pripoveduje:

»Prvič, odkar delam v IMV, naj bi imeli ob dnevu OF in prvomajskih praznikih šest dni prosto. Pa je prišel ta nesrečni potres v Črni gori in — nasvidenje prvomajske počitnice. Delali smo tudi vse proste sobote, nihče se ni upiral, saj je vsakdo izmed nas vedel, da moramo prizadetim ljudem v Črni gori čimprej zagotoviti streho nad glavo. Doma v Šmarjeških toplicah imam tudi nekaj kmetije in ravno v tem času je na zemlji največ dela. Tako nisem skorajda nič spal. Ponoči v fabriki, podnevi doma. Tudi z drugimi je tako, saj nas je »na prikolicah« večina takšnih, ki se vozimo. Vesel sem, da smo z delom za Črno goro pri koncu, kajti to pomeni, da smo Črnogorcem v njihovi stiski pomagali. Tako je tudi prav. Kaj pa če bi se nam kaj takega primerilo?»

Vidimo, da »na prikolicah« dela veliko žensk in mladoletnikov. Tudi njihove podobe kažejo, da je za njimi več neprespnih noči. Milica Rajković, doma iz Pilatovcev v hrvaškem Žumberku sodi, kot smo slišali, med najbolj marljive delavke. Odloži orodje in nam pripoveduje:

»Imam 21 let in »na prikolicah« delam že pet let. V tem času sem delala že na več delovnih mestih, tako da poznam veliko delavnih operacij. Lahko vskočim, kamor je treba. Razumljivo je potemtakem, da v teh dneh, ko smo delali za Črno goro, nisem mogla izostati. Pa tudi ne bi, čeprav je to delo terjalo od mene velike napore. Namreč, ni tako preprosto delati cele noči. Od doma sem odhajala ob pol petih popoldan in se vračala ob pol osmih naslednji dan zjutraj. Lahko mi verjamate, da me je doma čakalo vse tako, kot sem pustila. Sem poročena, imava otroka. Prav zdaj gradiva hišo, tako da tudi jaz nisem skorajda nič spala. Pač, v nedeljo sem na-

doknadila za ves teden nazaj. Pa je vse treba zdržati, saj veste, kako je, če veš, da nekdo, ki mu je ujma razdejala dom, nujno potrebuje tvoje delo. Prav gotovo je, da če bi šlo samo za denar, vsekakor ne bi delala, tako pa...«

Tako torej Milica, ki s svojim pristopom in delom častno nadaljuje tradicijo Žumberčanov, na katerih ozemlju so slovenske in hrvaške brigade celice svoje rane. Prav tu se je tudi kovalo bratstvo naših narodov, ki ga Milica mnogo let pozneje izpričuje z vso globi no.

Obisk pri delavcih »na prikolicah« smo sklenili. V svoji pisarni nas je čakal direktor Zupančič. Ob koncu nam je povedal še nekaj več o funkcionalnosti prikolic:

»Jasno je, da je prikolica povsem nekaj drugega kot šotor. Ob morebitnih vremenskih nevesčnosti se v prikolici počutiš kot v toplem domu. V njej lahko kuhaš, pereš in še bi lahko našteval. Prizadetim v Črnogorskem Primorju bodo bržčas še posebej prišli prav najrazličnejši električni priključki.

V tej vrsti prikolic, ki smo jih sestavili za Črno goro, lahko spi pet odraslih ljudi. In to povsem normalno. Če je stiska, si v njej najde lahko zatočišče in prenočišče še več oseb. Več kot očitno pa je, da bodo prikolicice prišle prav še zlasti družinam z majhnimi otroci, ki so dovzetni za najrazličnejše bolezni.

Tudi sam sem zdaj, ko je ta naša »akcija« tako dobro uspela, zelo zadovoljen. Najbolj seveda zato, ker smo pomagali Črnogorcem. Poleg tega pa tudi, ker sem se dokončno prepričal, da združujejo v naši TOZD delo dobri delavci, na katere človek lahko vedno računa. Tako so me razveselili, da bi vsakemu izmed njih pripel odlikovanje...«

Mladi vojaki so spet prisegli

Krešimir Cvjetković

Sončnega poletnega popoldneva je bilo dvorišče vojašnice Ljube Šercerja v Ljubljani polno svečanega razpoloženja in vznemirjenosti. Vojaki so opravljali zadnje priprave pred svečano prisego. Strunna vrsta mladih fantov v vojaških uniformah in njihovih starešin, novih učiteljev... Zvoki paradne glasbe, pozdrav komandantu kasarne, državna himna in odsecano, ponosno, enoglasno: »Svečano se obvezujem, da bom branil neodvisnost, ustavni red... in da bom čeval in razvijal bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti...« Še ena generacija jugoslovanskih mladincev je domovini prisegla zvestobo.

Po svečanem uvodu je mlade vojake pozdravil komandant kasarne Peter Kos, ki je poudaril veličino in pomen svečane pri-

sege na zvestobo in privrženost svojim narodom in narodnostim in svoji socialistični domovini in to pred vojno zastavo enote, ki nadaljuje tradicijo slavne vojne proletarske brigade Toneta Tomšiča. Mladim vojakom je zaželel tudi veliko uspehov pri vojnem usposabljanju, da bi uresničili znano Titovo misel: »Več naprov v miru, manj krvi v vojni!«

Na svečanosti v kasarni Ljube Šercerja so bili tudi starši in prijatelji mladih vojakov, predstavniki skupščine občine Ljubljana-Bežigrad, predstavniki družbenopolitičnih organizacij in učenci bežigradskih šol. Vsi skupaj so novim začasnim prebivalcem Ljubljane zaželeli prijetno bivanje v mestu heroju in jim obljubili, da jim bodo s številnimi srečanji in skupnimi akcijami pri tem tudi pomagali.

Mladi vojaki so se dobro razpoloženi razživel v pesmi in plesanju kola. Na harmoniki jih je podžigal tovariš, ki bo po vsej verjetnosti kmalu postal član kulturno zabavne sekcije v enoti.

Povprašal sem mlade tovariše za njihove sveže vtise. Milomir Milovanović mi je vidno vznemirjen povedal: »Srečen sem. Biti Titov vojak je vsekakor velika čast in obveznost. Današnji dan si bom vsekakor zapomnil.« Tudi Milorad Blažič je v želji, da bi se kar moč hitro pridružil tovarišem v kolu, kratko in jedrnato povedal: »Prvič v življenju sem svečano prisegel. Še posebej sem si zapomnil pozdrav vojni zastavi.«

Foto: Milorad Guralj

K vprašanem o vlogi delavskih univerz v usmerjenem izobraževanju

Dopolnilo — ne nadomestilo!

Marjan Lah

Uresničevanje zakona o usmerjenem izobraževanju, katerega osnutek je sedaj v javni razpravi in ki naj bi ga sprejeli letos, pomeni proces, ki se je že pričel in ki se bo moral nadaljevati s še intenzivnejšimi prizadevanji. To se mi zdi pomembno poudariti, ko oblikujemo tudi stališče, kakšno vlogo naj imajo delavske univerze v sistemu usmerjenega izobraževanja.

Resnična preobrazba vzgoje in izobraževanja izhaja iz spremenjenega položaja delavca v združenem delu materialne proizvodnje, v katerem odloča o uporabi dohodka tudi za »proizvodno« znanja oziroma kadrov, ki so potrebni za materialno proizvodnjo in njen napredek v najširšem smislu ter za družbeno življenje v celoti. Preobrazba izobraževanja pa predpostavlja tudi spremenjen odnos delavcev v izobraževanju do proizvodnje in drugih »uporabnikov« znanja oziroma kadrov, na tej podlagi pa naj se oblikuje tudi vsebina izobraževanja, odnosi v njem in še kaj. Za vse to je potrebno več družbenoekonomskega znanja in zavesti, ki se oblikujeta v procesu nastajanja novih odnosov.

Če se nekoliko zamislimo nad tem, bomo sprejeli kot logično in nujno, da je dobilo družbenopolitično in družbenoekonomsko izobraževanje in usposabljanje izreden pomen in vlada zanj veliko zanimanje, zlasti za tako izobraževanje, ki ustreza potrebam in pričakovanjem po vsebini in kakovosti. Vsi, čeprav imamo že za seboj šolsko strokovno izobrazbo, se znajdemo kot samoupravljanci, kot delegati pred nalogami in odločitvami oziroma v položaju, ko so nam potrebne določene informacije, znanje, norme ravnanja, ki si jih moramo pridobiti z učenjem ob delu.

Tudi na tem področju svobodna menjava dela

Menimo, da so lahko in da morajo biti delavske univerze v prvi

Delavska univerza Ivan Regent-Koper: Spet nova skupina skladiščnikov, ki je končala večmesečni tečaj. Fotografirali so se pred kletjo Vino Koper, kjer so si ogledali skladišča. (Fotografija B. Lilija)

vrsti tiste organizacije, ki pomagajo delavcu in občanu kot samoupravljalcu, da si pridobi po najkrajši, sistematični in najučinkovitejši poti to znanje in spoznanja. Potrebno in nujno je, da bi delavske univerze to nalogo na podlagi dolgoletnih izkušenj skupaj s tiskom, radiom, televizijo, založbami in drugimi opravljale kar najbolje.

Priprava in izvajanje tega izobraževanja je seveda dokaj zahtevno strokovno, družbenopolitično in organizacijsko delo, za kar so potrebne primerne delovne razmere. Zato se zavzemamo za to, da bi med delavskimi univerzami in zainteresenti za to izobraževanje (OZD, družbenopolitičnimi organizacijami) nastali takšni odnosi v ekonomskem in vsebinskem pogledu, ki bi omogočali boljše in učinkovitejše opravljanje teh nalog na

ravni, kot jo zahteva naš čas. Priti bomo morali do svobodne menjave dela, ki bo omogočala načrtovanje, sodobno opremljenost, primerno strokovno zasedbo, analitično pripravo in programiranje ter druge pogoje za učinkovito izobraževanje.

DU dopolnilo znotraj enotnega izobraževalnega sistema

Izobraževanje (strokovno za pridobitev poklicne izobrazbe in dopolnilno) naj bo v duhu družbenopolitičnih stališč in namer zakona kar najbolj povezano z delom in s potrebami dela tako v odnosih kot v vsebini. V tem duhu bo potrebna preobrazba šol na vseh ravneh, menim pa, da bodo k takšnemu odnosu morale tudi v prihodnje prispevati svoj delež delavske univerze. Če so v preteklosti bile delavske univerze korektiv tradicionalnega

šolskega sistema, in to zunaj ali ob robu sistema, pa so postopoma postajale in bodo morale prerasti v dopolnilo znotraj enotnega izobraževalnega sistema.

Sodimo, da bodo delavske univerze tudi v prihodnje, vendar v novih odnosih samoupravnega načrtovanja in svobodne menjave dela primeren in potreben člen, ki bo omogočal, da bomo lahko strokovno izobraževanje, za katero so odgovorne ustrezne šole, po lokaciji, metodah in organizaciji približali kraju dela in bivanja delavcev, ker bi se sicer možnost in uspešnost izobraževanja ob delu močno zmanjšala. Poleg tega bodo mnoge delovne organizacije, ki nimajo lastnih izobraževalnih služb ali množičnih potreb za posamezne poklicne profile ipd., tudi poslej iskale v svojem kraju

sodelovanje z delavsko univerzo pri usposabljanju delavcev za manj zahtevna dela in za poklice, za katere ni ustreznih šol.

Zakon naj bo odprt za vse izobraževalne potrebe

Osnutek zakona daje možnost, da si vsak s samoizobraževanjem, z delom in drugače pridobi znanje po programih ali delih programov strokovnega izobraževanja in da to znanje preveri in verificira pri ustrezni šoli: dela vske univerze bodo nudile pomoč zainteresiranim, da bi to znanje lažje obvladali.

Mnogi delavci nimajo popolne osnovnošolske izobrazbe; pri delavski univerzi bodo imeli možnost pridobiti manjkajoče znanje.

Ne izključujemo možnosti in potrebe, da je delavska univerza v posameznih upravičenih primerih tudi verificiran izvajalec nekaterih programov ali posameznih predmetov iz programov srednjega strokovnega izobraževanja, o čemer naj se odloča v izobraževalnih skupnostih v skladu s potrebami, kadrovskimi načrti in predpisanimi pogoji.

Zato se zavzemamo, naj bo zakon o institucionalnem pogledu odprt, ne pa brez potrebe omejujoč na škodo prožnosti sistema in možnosti za uresničevanje izobraževalnih potreb. Prezreti tudi ne bi smeli, da je uresničevanje zakona, kot smo zapisali, stvar procesa in dozorevanja mnogih objektivnih in subjektivnih pogojev, v katerem ne bi smeli vsaj prehodno zavreči ničesar, kar se je potrdilo kot dobro, koristno in skladno z načrtom preobrazbe izobraževanja.

Posebej naj omenim, da je Dopisna delavska univerza Univerzum v Ljubljani utirala pota dopisnemu oziroma daljinskemu izobraževanju. Taka oblika in metoda izobraževanja je potrebna, smotrna in ima pri-

hodnost, uresničevati pa je ne more vsaka šola zase, ker je to prezahtevno in predrago. Zato kaže nadalje razvijati, kar je doseženega — tako naj bi bilo izhodišče za odločitve o prihodnji vlogi te institucije, ne pa, kar se dogaja, ocena tega, kar še ni bilo uresničeno v konceptu dopisnega izobraževanja — med drugim zaradi pasivnega odnosa družbenih dejavnikov do te oblike izobraževanja.

Delavske univerze naj bi ob nakazanih dejavnostih močnejše in prednostno razvijale poleg družbenopolitičnega izobraževanja tudi nekatere druge oblike in vsebine izobraževanja, ki temeljijo na osebnih potrebah ljudi in ki prispevajo h kultiviranju in humaniziranju odnosov med ljudmi ter med ljudmi in naravo.

Iz tega se da sklepati, da zastopamo koncept delavske univerze kot programsko večsmerne organizacije, ki je sposobna, da se odziva na potrebe, da ugotavlja in spodbuja izobraževalne interese in da tudi svetuje ljudem o možnostih, potrebah in smotnosti določenega izobraževanja. Sodimo, da je programska pestrost in spremenljivost delavske univerze pomembna lastnost in prednost delavskih univerz, ne pa nekaj negativnega, kot menijo nekateri. Potrditev za svojo oceno imamo v izkušnjah delavskih univerz pa tudi v izkušnjah drugih držav, tudi razvitejših, kjer je velik interes za takšen tip organizacije, ki so deležne tudi izdatne družbene materialne podpore. Pri nas ne gre za »podporo«, pač pa za ureditev družbenoekonomskih odnosov, ki bodo omogočili načrtno, temeljito strokovno, atraktivno in uspešno izobraževanje. Pod tem pogojem bodo delavske univerze po dvajsetih letih delovanja lahko ostale tudi vnaprej progresiven dejavnik v razvoju vzgoje in izobraževanja kot sestavine združenega dela in napredka.

Zamude si ne moremo privoščiti!

Ni kreditev za učbenike

Sonja Gašperšič

Odbor podpisnikov družbenega dogovora o izvajanju družbene akcije za organizirano preskrbo osnovnih šol z učbeniki in postopnem zagotavljanju brezplačnih učbenikov za učence osnovnih šol v SR Sloveniji je 19. aprila ugotovil, da letošnje izvajanje tega družbenega dogovora res ni zadovoljivo. Nekateri so uporabljali za te razmere celo izraz: »alarmantne!«

Tokrat se pomudimo pri najtežjem problemu, ki grozi, da učbeniki, ki jih bosta letos izdala Državna založba Slovenije in Mladinska knjiga, ne bodo pravočasno v skladiščih, da bi akcija organizirane preskrbe osnovnih šol z njimi lahko siekla v mesecu juniju. Gre namreč za kratkoročne kredite za obratna sredstva, brez katerih založbe ne bi mogle pripraviti učbenikov, za kredite,

ki pa jih letos od nikoder ni. Povedati je treba, da je Ljubljanska banka — Zdržena banka soppodpisnik tega družbenega dogovora o učbenikih, kar pomeni obveznost, da bo poskrbela, da bodo temeljne banke zagotavljale založbam kratkoročne kredite za obratna sredstva pri izdajanju učbenikov ter da bodo te kredite obravnavali po posebnih kriterijih in z beneficirano obrestno mero do 3 odstotkov.

Odbor podpisnikov družbenega dogovora o učbenikih je 11. aprila pisмено obvestil predsednika poslovnodnega odbora Ljubljanske banke — Zdržene banke, da založbe še vedno niso dobile zaprosjenih kreditov za izdajo učbenikov in da takšno stanje lahko povzroči resne motnje pri izdajanju učbenikov za šolsko leto 1979/80. Odbor podpisnikov pa

seveda ne more prevzeti odgovornosti za nastale razmere in predvidene posledice.

Na seji odbora podpisnikov 19. aprila je predstavnik Ljubljanske banke — Zdržene banke Stane Zagoričnik povedal, da Ljubljanska banka — Zdržena banka do pismene intervencije odbora podpisnikov družbenega dogovora o učbenikih ni vedela za ta problem in da so od temeljne banke Gospodarske banke Ljubljana (tovariša Zupana) dobili pojasnilo, da je za tako stanje razlog slaba likvidnost banke, ki po predpisih zvezne skupščine v takšnih razmerah ne sme odobravati kreditov. Slaba likvidnost banke v marcu in aprilu torej ni prizadela le založb in izdajanja učbenikov, pač pa vse delovne organizacije. Gospodarska banka pa bo sklicala v ponedel-

jek, 23. aprila, založnike. Banka čaka namreč samo na zeleno luč, da bodo vloge založb lahko šle pred kreditni odbor.

Torej ugotovitev, da zamujanje ni stvar neizpolnjevanja obveznosti banke kot soppodpisnika družbenega dogovora o učbenikih, ampak razmere, ki tako ali drugače prizadevajo vse OZD.

Gre za milijardo 800 milijonov starih dinarjev potrebnih obratnih sredstev pri Državni založbi Slovenije in za približno milijardo 200 milijonov starih dinarjev pri Mladinski knjigi, da bi lahko založbi pravočasno izdali letošnje učbenike za osnovno šolo. Tri stare milijarde dinarjev gotovo niso tako izredna sredstva za banko, če gre za dejavnost posebnega družbenega pomena, kar učbeniki vsekakor so, da ne bi mogli najti izhoda iz nastalih ra-

zmer. Prestavnik Državne založbe Slovenije je povedal, da so zaenkrat prešli iz drugih svojih dejavnosti 800 starih milijonov dinarjev za pripravo učbenikov, toda to hkrati pomeni zastoj pri izdaji leposlovnih in družboslovnih knjig.

Danes, ko to pišem, smo 9. maja, kreditov pa še vedno ni. Kljub temu, da so predstavnikom založb 23. aprila zagotovili, da bodo sredstva na voljo takoj po 1. maju. Tako nam je povedal glavni urednik za šolske knjige pri DZS tovariš Uroš Istenič in dodal, da so to zagotovilo dobili od predsednika poslovnodnega odbora temeljne banke Gospodarske banke Ljubljana tovariša Garibaldija. Založba je v veliki zagoni, ker je obljubila, da bodo učbeniki do konca maja v

skladiščih, zdaj pa ni denarja, da bi plačali tiskarne in avtorje.

No, danes, 9. maja, ko to pišem pred zaključkom redakcije, so v Gospodarski banki Ljubljana tovarišu Isteniču znova zagotovili, da bo izvršni odbor kreditnega odbora zasedal 10. maja. Upajmo, da res! Kaj bo, če ne?

Pot za intervencijo pri zvezni skupščini je seveda zelo dolga. Toda tudi izvršni svet Skupščine SR Slovenije je soppodpisnik družbenega dogovora o učbenikih in nemara bi prav ta vendarle moral opozoriti na nevzdržne razmere, v katerih so se znašli učbeniki za naše osnovnošolce pod enakimi kriteriji kot katerikoli kredit delovne organizacije?!

Slovenske
KonjicePrvi delavci
TopraDelavci Gorenja
v Rovinju

Na štiritezmem avtomatskem kegljišču v Slovenskih Konjicah se je pomerilo več kot 160 delavcev področne tekstilne industrije in njihovih specializiranih trgovin. Med moškimi ekipami so bili najuspešnejši športniki celjskega Topra, med ženskimi pa Tkanine, prav tako iz Celja. V borbenih partijah pa so bili najuspešnejši kegljači iz Rogaške Slatine. Med moškimi dvojicami sta zmagala Ločnikar in Božiček (Toper), pri ženskah pa Vrtačnikova in Zalokarjeva (Tkanina). Tudi med posamezniki sta bila najuspešnejša Ločnikar (Toper) in Vrtačnikova (Tkanina).

V skupni uvrstitvi so zmagali športniki Topra pred predstavniki Rogaške Slatine in celjske Tkanine. Tekmovanje je dobro pripravil KORS iz Rogaške Slatine. Republiško tekmovanje tekstilec pa bo ob koncu maja v Kranju.

J. Grobnelnik

Služba za rekreativno dejavnost v Gorenju je tudi letošnje podaljšane prvomajske praznike izkoristila za krajše letovanje delavcev Gorenja v Rovinju. V turističnem naselju Ville Rubin je našlo zatočišče 500 delavcev Gorenja in njihovih družinskih članov.

Bivanje je bilo namenjeno organizirani rekreaciji. Program je bil pester, izpopolnjen s številnimi tekmovanji, vajami, tekom v naravi in z najrazličnejšimi igrami.

Služba za rekreacijo je poskrbela, da so imeli udeleženci na voljo najrazličnejše rekvizite. Priredili so tekmovanja v mnogobojno (pikado, mini golf, tek z žlico, skok v daljino z mesta) in organizirali več tekmovanj v košarki, malem nogometu, kegljanju, poleg tega pa so pripravili še izlet z ladjo.

Da bi bila organizacija kar najboljša, so poskrbeli tudi za izvirno obveščanje. Vsak dan je udeležence čakala posebna iz-

daja informatorja, ki jo je pripravila Indok služba Gorenja. Sproti so objavljali program, pisali o vtisih udeležencev, priporočali posebne dejavnosti, objavljali rezultate...

Kakšni so bili odmevi? Rekreacija se je razmahnila, v to ne dvomimo! Med udeleženci je bilo le malo takšnih, ki jih ta dejavnost ni pritegnila. Razumljivo je, da maja še ni tako toplo, da bi se lahko kopali v morju, zato je treba čas izkoristiti drugače! Organizirano, koristno. Izkušnje organizatorjev rekreativne in druge dejavnosti v Gorenju pa so takšne, da se jim za program ni bati! Pritegnili so velik krog ljubiteljev najrazličnejših iger — med tistimi, ki so jih tekmovanja najbolj pritegnila, so bili nedvomno otroci delavcev Gorenja.

Hinko Jerčič

Delavci Gorenja merijo svoje moči v vlečenju vrvi... (Foto: H. Jerčič)

Najboljši Elan

V okviru rekreativnih športnih iger radovljiških sindikatov je bilo zadnje nedeljo v aprilu letošnje občinsko sindikalno prvenstvo v streljanju z zračno puško. Tekmovanje, ki je bilo v dvorani osnovne šole v Bohinjski Bistrici in na katerem je nastopilo 66 žensk in 225 moških ali skupaj 291 strelcev iz 41 osnovnih organizacij sindikata, je pod pokroviteljstvom OSZS Radovljica organizirala ZTKO Radovljica, izvedla pa Strelska družina Bohinjska Bistrica. Tekmovalci in tekmovalke so bili razdeljeni v dva starostna razreda. V ekipnem delu tekmovanja so bili najboljši člani in članice sindikata tovarne Elan iz Begunje, ki so osvojili prva mesta v moški, ženski in skupni uvrstitvi. Med posamezniki pa zasluži posebno pohvalo Darja Stariha iz Kemične tovarne Podnart, ki je pri ženskah osvojila občinski naslov že tretjič zapored. Z doseganim rezultatom pa bi tudi med moškimi zasedla odlično četrto mesto.

Rezultati:

Ženske do 40 let: 1. Darja Stariha (Kemična Podnart) 166 krogov, 2. Malči Podlipec (Elan Begunje) 141, 3. Ana Šifer (LIP Bled) 137, 4. Vera Jesenšek (Elan Begunje) 137, 5. Mija Vahčič (Vezenine Bled) 136 krogov.

Ženske nad 40 let: 1. Ana Gantar (Vezenine Bled) 126, 2.

Pavla Ambrožič (Vezenine Bled) 118, 3. Vera Odar (Veriga Lesce) 109, 4. Anica Finžgar (Iskra Lipnica) 104, 5. Ivanka Šlibar (Vezenine Bled) 85.

Moški nad 40 let: 1. Leopold Gros (LIP Bled) 160, 2. Oton Mencinger (Elan Begunje) 158, 3. Miha Vidic (Veriga Lesce) 155, 4. Albin Lampe (Veriga Lesce) 144, 5. Slavko Zajc (Iskra Otoče) 143 itd.

Moški do 40 let: 1. Stane Bešter (Iskra Lipnica) 177, 2. Vester Pangerc (Elan Begunje) 175, 3. Franc Lotrič (Veriga Lesce) 173, 4. Jože Horvat (Elan Begunje) 160, 5. Andrej Stare (Elmont Bled) 159 itd.

Ekipno ženske: 1. Elan Begunje 400 krogov, 2. Vezenine Bled 396, 3. LIP Bled 391, 4. Kemična Podnart 342, 5. Iskra Lipnica 323 itd.

Ekipno moški: 1. Elan Begunje 794 krogov, 2. Veriga Lesce 788, 3. LIP Bled 725, 4. Iskra Otoče 721, 5. GG Bled 718 itd.

Ekipno skupaj: 1. Elan Begunje 216 točk, 2. Veriga Lesce 156, 3. Vezenine Bled 143, 4. LIP Bled 125, 5. Iskra Lipnica 82 itd.

V.M.

Mar pri organizaciji množičnih športnih srečanj včasih le ne pretiravamo?

Ne le udeležba!

Radi se postavljamo s številkami, pri tem pa pozabljamo, da je namen sleherne športne dejavnosti koristiti, ne pa škoditi

Tudi na področju telesne kulture daje osvetečanje lepe sadove. Nič kaj razveseljivo, obenem pa dokaj razumljivo je, da je kljub vsemu še vedno v ospredju zanimanje za tekmovalni šport. Ljudi, ki spremljajo lestvice športnih srečanj in s svojih sedežev na tribunah bodrijo svoje ljubljence, je še vedno veliko, pravzaprav zelo veliko. Pa vendarle. Iz leta v leto, lahko bi dejali iz dneva v dan je več tistih, ki so spoznali smisel športa in zdravega načina življenja. Na tisoče, na desetisoče je že ljudi, ki se redno ukvarjajo s tako ali ono športno panogo, ki so se preselili s tribun med aktivne športnike.

Odnos do telesne kulture se torej spreminja. Zelo počasi, pa vendarle. Vse več je mladih, odraslih in starejših, ki ne hodijo, kolesarijo, plavajo, smučajo, tečejo zgolj za razvedrilo, za zabavo. Redna športna aktivnost mnogim že pomeni pomemben del vsakdanjega življenja, pomembno skrb za smotrno izkoriščanje prostega časa. Ne gre torej več le za razvedrilo, za krajanje časa, temveč za premišljeno dejavnost z dolgoročnimi smotri.

In v želji, da bi še bolj spodbudili zanimanje za aktivno rekreacijo, organizirajo najrazličnejše telesnokulturne organizacije vse več množičnih športnih srečanj, ki se jih udeležijo že prave množice. Spomnimo se, denimo, vse letošnjih prireditelj v smučarskem teku — med njimi nekaj maratovon — pa jesenskih in spomladinskih krosov, številnih trim akcij, ko so tisoči in tisoči ljubitelji rekreacije hodili, tekli, kolesarili, plaval, smučali, pa pohoda »Po poteh partizanske Ljubljane« in še mnogih drugih prireditelj, ki pričajo o povečanem zanimanju za zdrav način življenja.

Čeprav so množične športne prireditve, ki se jih udeleži po nekaj sto, tisoč ali celo več deset tisoč ljudi, namenjene predvsem rekreaciji, pa

so mnoge zelo zahtevne. Omenimo naj le smučarske maratone ali smučarski tek iz Kranjske gore na Vršč. To pomeni, da so taka in podobna športna srečanja, ki zahtevajo zvrhano mero telesne pripravljenosti, moči in zdržljivosti, primerna le za ljudi, ki so pravi športniki, ki bolj ali manj stalno skrbijo za svoje telesne zmogljivosti. Veliki napor so za ljudi, ki so jih vajeni, za vse druge pa so nevarni, saj jim v vsakem primeru bolj škodujejo kot koristijo. O vsem tem ni nobenega dvoma. Vsi strokovnjaki, lahko bi dejali brez izjeme, opozarjajo na zmernost, hudi telesni naporji škodujejo.

Na vse omenjeno pa radi pozabljajo tako organizatorji množičnih športnih akcij kot tudi udeleženci. Saj ne vedno, vendarle — prepogosto! Po svoje razumljivo: organizatorji si žele na startu čim več ljudi, udeleženci pa so še vse premalo poučeni o tem, kaj jim je v prid in kaj v škodo. Zato tudi toliko pretiravanja, zato tudi od športa včasih več škode kot koristi.

Zato velja v prihodnje organizirati vse množične akcije bolj premišljeno. Ne smemo nameriti pozabiti, da naši delovni ljudje, mladina in naši občani še nimajo tolikšne kondicije, da bi bili sposobni za izredno velike in dolgotrajne telesne napore, kot so različni maratoni in podobno. Zato bi morali v prihodnje pri programiranju množičnih športnih srečanj bolj misliti na zmogljivosti »množice« in ne le peščice najboljših. Pa še to: če zahteva nastop zares izjemno telesno pripravljenost, redno vadbo in sploh vrhunsko kondicijo, potem bi morali biti pri prijavi nekoliko bolj zahtevni. Bolj kot dobra volja posameznika bo moralo zanimati organizatorje vse tisto, o čemer smo pravkar govorili.

Andrej Ulaga

Mikavne možnosti za dopustovanje delavcev tržiške predilnice

Poceni počitnice

Andrej Ulaga

Čeprav slovenska tekstilna industrija ni v zavidanja vrednem položaju, so v tržiški Bombažni predilnici in tkalnici že marsikaj storili za boljše življenjske in delovne pogoje. Kolektiv s 1250 zaposlenimi, od tega je dve tretjini žensk, ima med drugim, denimo, kar 662 svojih stanovanj, kar je več kot eno stanovanjsko enoto na dva delavca! Lahko pa se pohvali tudi s precejšnjimi počitniškimi zmogljivostmi, kar je v tem predpoletnem času, ko razmišljamo, kje bomo preživeli svoj letni dopust, še posebej razveseljivo.

»V Materadi pri Poreču imamo v prelepem borovem gozdičku 163 ležišč,« pripoveduje Danilo Roblek, referent za družbeni standard v Bombažni predilnici in tkalnici Tržič. »Glede na izredno visoke cene turističnih storitev drugod je interes za letovanje v Materadi med našimi ljudmi precej velik. Cene so razmeroma ugodne, lahko bi dejali vse prej kot pretirane, vse ostalo pa tudi dovolj mikavno. Delavci prebivajo s svojimi družinami v lesenih hišicah, kuhinjo pa imamo skupno. Za celotno dnevno oskrbo je potrebno odšteti 80 dinarjev.«

Vrata počitniškega doma na stezaj odprta

Osemdeset dinarjev dnevno za lepe počitnice res ni preveč. Zelo verjetno so dostopne vsem, tudi ljudem z najtanjšimi kuvertami. Seveda se pri tem zastavlja vprašanje, koliko pravzaprav velja delovno organizacijo oskrbnici dan v svojem letovišču na morju,

vidar je to že vprašanje zase. Pomembno je, da je kolektiv omogočil cenene počitnice vsem svojim ljudem, da imajo možnost letovanja tudi delavci z nizkimi osebnimi dohodki.

»O tem, kako mikavno je dopustovanje v Materadi, govori več podatkov. Lani je, denimo, v Materadi preživelo počitnice v krogu svojih družin kar petsto naših delavk in delavcev, kar predstavlja skoraj polovico kolektiva...« razlaga Danilo Roblek. »Ker so naše počitniške kapacitete kar precejšnje, si lahko privoščijo delavci tudi dvotedenske počitnice. Sicer pa je naše letovišče odprtega tipa. Če imamo le dovolj prostora radi sprejmemo pod svojo streho tudi dopustnike, ki niso člani našega kolektiva...«

Lepe možnosti za dopust tudi v hribih

Ker imajo Tržičani radi hribe poleti in pozimi, so v predilnici poskrbeli tudi za ceneno letovanje v gorah. Z več planinskimi postojankami je sklenil kolektiv poseben dogovor, ki omogoča delavcem praktično brezplačno prenočevanje na Kofcah, Zeleznici, v Koči pod Storžičem, na Dobriču in v Domu na Kriški gori. Tu odšteje delavec z napotnico svojega kolektiva za prenočevanje le pet dinarjev, kar predstavlja le simboličen prispevek. Razliko od prave cene krije seveda predilnica.

Vsekakor zamisel, vredna pomenjanja. Gore s svojimi gozdovi, mirom, lepoto in varno speljanimi potmi že tako privlačijo

množice naših delovnih ljudi. Zakaj torej ne bi še posebej spodbujali te mikavne in vestransko koristne rekreativne dejavnosti? Telovadnic imamo premalo, kot tudi drugih najnujnejših športnih objektov, v gorah pa je še vedno in ob vsakem času za vse dovolj prostora. In na to, pa še na marsikaj drugega v tesni zvezi z našim planinstvom, še vse preradi pozabljammo!

Bije poslednji plat zvona tudi letovišču v Materadi?

Tako kot številni lastniki počitniških domov na zahodni obali Istre se tudi delavci predilnice boje, da so se jim v Materadi zamajala tla pod nogami. Svet je njihov, objekte so postavili sami, dogovori so nedvoumni, pa vendarle. Delavci predilnice so v negotovosti. Občina jih »preganja«. Rada bi »popravila«, kar so »zagrešili« njeni predhodniki in lepo obalo izkoristila bistveno bolj »komercialno« kot doslej.

»Zato ne vemo, kaj bo jutri,« ugotavljajo delavci v Trziču. »Gotovo pa je, da se ne bomo dali kar tako. Le kam bomo hodili na počitnice, če bomo izgubili Materado. Tako lepega prostora in gozda verjetno ne bomo več dobili. Minila so leta, ko je bila naša Istra še pusta in neobljudena. Res ne razumemo, zakaj nas preganjajo, ko pa so naši računi povsem čisti.«

Ob 60-letnici ustanovitve KPJ, SKOJ in združitve revolucionarnih sindikatov Jugoslavije

(V.)

Rojstna leta in prvi boji delavskega razreda

Vinko Blatnik

Zametki demokratičnega centralizma

Medtem pa je v Parizu leta 1836 nastala Zveza pravičnih. Marxu in Engelsu je prav v tej organizaciji uspelo povezati delavsko gibanje z znanstvenim socializmom. V Zvezi pravičnih so bile že vse od njene ustanovitve žive demokratične republikanske ideje, kakršne so prevladovala v nemški malomeščanski opoziciji po letu 1830. Zveza pravičnih se je razvijala sicer po vzoru in pod vplivom francoskih republikanskih društev v Parizu, ker pa je bila povezana s francoskim delavskim gibanjem, so se vanjo vrinile tudi ideje francoskega utopičnega socializma in komunizma. Posebno velik vpliv na politične poglede Zveze pravičnih so imeli stiki organizacije z Družbo letnih časov. Povezanost Zveze pravičnih z blanquistično organizacijo je pri članih zveze ustvarjala in utrjevala na eni strani nepopustljivo revolucionarno gorečnost, na drugi pa močno nagnjenje k radikalizmu in sektaštvu.

Iz literature, ki obravnava zgodovino delavskega gibanja, je mogoče razbrati, da so bili v vodstvu pariške centralne uprave Zveze pravičnih nekdanji študentovski voditelji Karl Schapper, ki se je izučil za stavca, krojač Georg Weissenbach, hamburški mizarški pomočnik Karl Hoffman in literat dr. German Mäurer. Od leta 1838 dalje je bil član centralne uprave tudi krojač Wilhelm Weitling, ki je še istega leta sestavil programsko listino zveze. Po navedbah Andreasa Berta, ki so prevedene tudi v slovenščino, izražajo pravila zveze (iz leta 1838) v primerjavi s prejšnjimi (iz leta 1836) jasno prizadevanje po demokracizaciji organizacije, kolikor je bilo to sploh izvedljivo v tajni organizaciji.

Osnovna celica zveze je bila občina z najmanj petimi in največ desetimi člani, ki sta jo vodila izvoljeni predsednik in izvoljeni pomočnik (blagajnik). Pet do deset občin se je združevalo v okrožje, ki ga je vodilo okrožno predsedstvo, sestavljeno iz predsednikov občin. Centralno upravo zveze so volila okrožna predsedstva v kraju, kjer je bil sedež zveze. Vsako leto v maju so bile volitve vseh vodstev. Volilci so lahko svoje odposlance odpoklicali ob vsakem času. Člani so smeli dati kakršnekoli predloge, tudi glede spremembe pravil. Predloge je bilo treba posiljati centralni upravi, ki jih je nato izročila v razpravo celotni zvezi. Občina je sprejemala nove člane le soglasno, izključevala pa je člane lahko z dvotretjinsko večino; izključitev je moralo potrditi še okrožno predsedstvo.

Kdor skrbno analizira odnose v Zvezi pravičnih, odkrije v njeni organizaciji veliko elementov, ki so značilni za demokratično organiziranost naše ZK

pa tudi za naš delegatski sistem in samoupravno organiziranost naše družbe.

Glavna naloga članov Zveze pravičnih je bila, da so ustanavljali delavska društva in iskali ljudi, primerne za članstvo v tajni organizaciji. Velika udeležba potujočih rokodelskih pomočnikov v dejavnosti zveze je povzročila, da so nastajale občine v različnih krajih, kjer so delovale nekaj časa, propadle in kasneje spet zaživele, kakor so se pač priseljevali ali odseljevali v zvezi včlanjeni rokodelski pomočniki. Samo v velikih središčih zveze — v Parizu in Londonu in kasneje tudi v Ženevi — so občine stalno politično delovale, pri čemer so morale nujno navezovati stike s tamkajšnjimi delavskimi društvi.

Pariška organizacija Zveze pravičnih je kljub aretacijam in obsodbam nekaterih vodilnih članov — na primer Karla Schapperja zaradi sodelovanja v enem ponesrečenih pučev — skoraj neokrnjeno delovala pod vodstvom Weitlinga.

Vendar so spremembe v vodstvu pariške uprave zveze po aretaciji spomladi leta 1839 močno vplivale na preusmeritev občin v Angliji, Franciji in Švici, kjer so obstajale močne organizacije. Francoske občine so bile pod vplivom socialističnih naukov Fourierja in Saint Simona ter delavskega komunizma, ki ga je oblikoval Blanqui. Odkar je vodstvo zveze prevzel Ewerbeck, so se pariške občine zavemale za utopični komunizem Etienna Cabeta. V Švici je Weitling razvil zelo uspešno agitacijo za Zvezo pravičnih v sodelovanju z danskim krznarskim pomočnikom Nielsom Lorenzom Peteresenom, usnjarskim pomočnikom Simonom Schmidtom in drugimi. Weitlingov rokodelski komunizem in splošno zaostajanje razvoja industrije v Švici in Franciji sta oteževala v obeh deželah hitrejšo oblikovanje novega komunističnega programa. Weitlingovo organizacijsko, propagandistično in literarno delo se je končalo z njegovim dosmrtnim izgnanstvom iz Švice, potem ko je napisal knjigo v duhu krščanskega komunizma. To knjigo je sodna oblast zaplenila, Weitlinga pa so obsodili na polletno zaporno kazen in ga nato izgnali iz Švice in Nemčije.

Zlom Weitlingovega vpliva v Londonu

V Londonu se je Zveza pravičnih razvijala v bolj ugodnih ekonomskih in političnih razmerah. Rokodelski pomočniki so si tu lažje predstavljali bodočo vlogo proletariata in ustvarjalno posegli v razpravo o komunističnem programu. Njihovo delo je omogočala svoboda združevanja in zborovanja. Pri-

hajali so v stik s številnimi delavci in rokodelci iz različnih evropskih dežel, ki so se zatekli v Anglijo kot politični begunci in so pripadali najrazličnejšim strujam.

Pri zbiranju članstva Zveze pravičnih v Londonu je imelo pomembno vlogo nemško Izobraževalno društvo za delavce. V londonskem političnem ozračju so bile meje med javnim društvom in tajno zvezo veliko manj izrazite kot na celini. Londonski člani zveze so bili v tesnih stikih z owenisti in njihovimi begunskimi organizacijami. Po izgonu iz Švice leta 1844 je Weitling prispel avgusta 1844 leta v London, kjer so mu septembra priredili slovesen sprejem. Med člani Zveze je Weitling užival veliko avtoriteto, ki jo je krepila njegova živa propagandna dejavnost v Švici ter izgon iz Švice in Nemčije. Pričakovati je bilo, da bo Weitling zavzel tudi v Londonu vodilno mesto v zvezi. Razprave v zvezi o vsebini, ciljih in uresničevanju komunizma, ki so trajale v Londonu vse leto 1845, pa kažejo, da so bili duhovni voditelji londonskih občin v tem času Schapper, H. Bauer, Karl Pfänder in A. Lehmann. Prav iz teh razprav lahko razberemo, kako daleč je prišel ideološki in politični proces v zvezi v času, ko sta Marx in Engels začela tesneje in bolj sistematično oblikovati dotlej le rahle vezi z Zvezo pravičnih.

V razpravah, v katerih si je prizadeval tudi Weitling uveljaviti svoje poglede, so se pokazale velike razlike med njim in londonskimi člani Zveze pravičnih. Weitling je nedvomno napravil znaten korak naprej od blanquistične pučistične taktike, ko je revolucijo dojel kot vstajo zatiranih množic in v njej videl odločilen vzvod za družbeni napredek. Vendar pa ni razumel družbeno—razvojnih procesov in vloge razrednega boja. Revolucijo je pojmoval abstraktno, povsem utopično. Njegov koncept revolucije je bil močno pobarvan z anarhizmom in bi v nemških razmerah lahko pomenil le pustolovski čin. Weitling je trdil, da je človeštvo vedno zrelo za komunizem. Pod zrelostjo pa ni razumel jasne razredne zavesti modnega proletariata, ampak bolj elementarni revolucionarni instinkt delovnih in izkoriščanih množic.

Londonski komunisti so s svojimi razpravami onemogočili Weitlingovo vodstvo v Zvezi pravičnih. Iz takratnih razprav lahko razberemo, da Weitling ni mogel več zadovoljiti teoretičnih zahtev članov londonske Zveze pravičnih. Že proti koncu leta 1845 se je ideološki spor tako zaostрил, da je Weitling v januarju 1846. leta sklenil zapustiti London

in se v Bruslju priključiti Marxovemu in Engelsovemu krogu. Tudi londonsko vodstvo Zveze pravičnih, razočarano nad Weitlingovimi nauki, se je obrnilo na skupino nemških komunistov, ki so se v Bruslju zbirali okrog Marxa in Engelsa. Do prvih osebnih stikov med bruseljsko skupino in vodilnimi člani Zveze pravičnih v Londonu je prišlo že prej, toda vpliv Marxa in Engelsa na zvezo se je okreplil, kot kažejo novejša raziskave, šele od poletja 1845 naprej.

Nastop Marxa in Engelsa

V tem obdobju sta Marx in Engels že položila temelje znanstvenega socializma; razvila sta nje-gove prve teoretične osnove in tesni povezanosti s svojo praktično dejavnostjo in s sodobnimi političnimi dogodki.

V štiridesetih letih 19. stoletja je v svetu vse bolj dozorevala revolucija, zato je bila Marxova pozornost usmerjena predvsem v preučevanje politike delavskega razreda. Že spomladi leta 1845 sta Marx in Engels v glavnih potezah izoblikovala materialistično zgodovinsko teorijo, svoje nazore pa nato še izpolnila v najrazličnejših smereh. Rezultat njunega prvega skupnega dela je bila »Nemška ideologija«. S tem delom sta opredelila izhodišča za svojo nadaljnjo teoretično, predvsem pa praktično politično dejavnost. V političnih spopadih s sanjači in nestrpneži sta obvarovala dragoceno dediščino revolucionarnega demokratizma ter nenehno poudarjala veliko revolucionarno vlogo množic v zgodovinskem razvoju. Že proti koncu leta 1843 je Marx opozoril, da postane teorija materialna sila, takoj ko zajame množice. Vendar Marxu in Engelsu ni šlo le za zgodovinsko aktivno vlogo množic na splošno, ampak sta si predvsem prizadevala jasno predstaviti zgodovinsko vlogo proletariata kot ustvarjalca socialistične družbe. Zato sta svoje delo osredotočila na ugotavljanje kakovostnih razlik med proletariatom in drugimi zatiranimi množicami, pri čemer sta upoštevala objektivne materialne pogoje razvoja kapitalistične družbe. Pomembno vlogo pri oblikovanju njune teorije so imela spoznanja, ki sta jih črpala iz študija razvitejših kapitalističnih odnosov v Angliji.

Kot je znano, so hoteli blanquisti s svojo pučistično taktiko preskočiti razvito zavest množic, a utopični socialisti ustvariti to zavest s povsem propagandnimi sredstvi. V nasprotju z njimi sta Marx in Engels opozorila na odločilno vlogo, ki jo ima praksa razrednega boja za oblikovanje razredne zavesti. (Nadaljevanje prihodnjic)

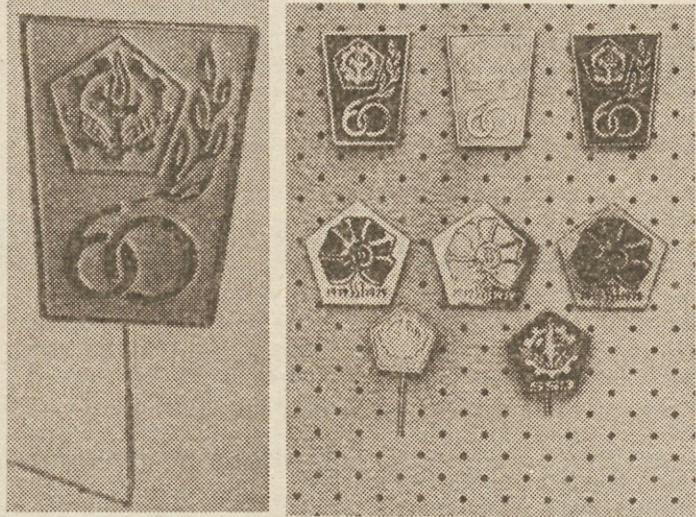
JUBILEJNA ZNAČKA OB 60-LETNICI REVOLUCIONARNIH SINDIKATOV JUGOSLAVIJE

Na predlog vseh sindikalnih listov Jugoslavije, to je Delavske enotnosti iz Ljubljane, Dolgozoka iz Novega Sada, Radničke štampe iz Beograda, Radničkih novin iz Zagreba in Trudbenika iz Skopja, je sekretariat predsedstva sveta Zveze sindikatov Jugoslavije sprejel sklep, da bomo 60-letnico revolucionarnih sindikatov Jugoslavije počastili tudi s spominsko značko.

Jubilejna značka bo izdelana v 300.000 izvodih za področje vse Jugoslavije. Značka ima obliko obrnjene trapeza, velikosti 14 x 20 mm. Na njeni rdeči osnovi je pozlačen znak sindikatov in številka 60 z vejico. Cena značke je 15 dinarjev.

Redakcije sindikalnih listov pa so se tudi odločile, da poleg jubilejne značke skupaj izdajo tudi komplet osmih sindikalnih značk v nakladi 30.000 kompletov za vso Jugoslavijo. V kompletu so po tri jubilejne značke, tri značke nagejnja in dve znački SSJ (glej sliko). Vseh osem značk je zloženih v posebnem etuiju. Cena kompleta je 100 dinarjev.

Jubilejne značke in komplete lahko naročite na naslov: Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, ali jih neposredno kupite v naši trgovini, v Ljubljani, Tavčarjeva 5.

Naročilnica

Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo ..... jubilejnih značk »60 let revolucionarnih sindikatov Jugoslavije« po 15 dinarjev za komad in ..... kompletov osmih značk po 100 dinarjev za komplet.

Značke pošljite na naslov ..... (točen naslov in št. pošte)

Datum ..... Čitljiv podpis in žig

Račun bomo poravnali v 15 dneh po prejemu značk in kompletov.

DE

Osnovne organizacije sindikata!

Priloga Delavske enotnosti SINDIKALNI POROČEVALEC št. 5 objavlja:

- Pravila o organiziranosti in delovanju OO ZS (vzorec)
- Poslovnik o organizaciji in delovanju konference OO ZS (vzorec)
- Sestava svetov pri republiškem svetu ZSS

Dodatno število izvodov Sindikalnega poročevalca št. 5 naročite na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4 ali neposredno kupite v knjigarni na Tavčarjevi 5 v Ljubljani.

NAROČILNICA

Pri TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4 nepreklicno naročamo _____

izvodov Sindikalnega poročevalca št. 5. Prilogo nam pošljite na naslov: _____

(ulica, poštna št., kraj)

Naročeno, dne: _____

Žig

Čitljiv podpis naročnika

Račun bomo plačali v 15 dneh po prejemu priloge.

2
12. MAJA 1979

MI NAS NE SME PRESENETITI 1979

INFORMATIVNI PRIROČNIK SVETA ZA LO IN DS
PRI PREDSEDSTVU RK SZDL
PRILOGA DELAVSKE ENOTNOSTI

V AKCIJI »NIČ NAS NE SME PRESENETITI« UTRJUJEMO IN RAZVIJAMO NEPOSREDNE OBLIKE DRUŽBENOPOLITIČNE AKTIVNOSTI DELOVNIH LJUDI IN OBČANOV

Nosilec varovanja in obrambe doseženih vrednot je samoupravno in politično organiziran delovni človek

V akciji NNNP se bo SZDL kot fronta vseh organiziranih socialističnih sil usposabljala in preverjala svojo sposobnost v organiziranosti, oblikah in metodah dela zlasti v vseh temeljnih okolišjih, ki jih povezuje v krajevnih skupnostih tudi za naloge na področju družbene samozaščite in splošnega ljudskega odpora.

Če se na kratko ozremo na prehojeno pot uresničevanja obrambno-zaščitnih nalog, moramo ugotoviti, da je uresničevanje teh nalog potekalo zlasti v zadnjih letih v skladu s prizadevanji naše družbe za celotno družbeno preobrazbo. Razvoj družbene samozaščite in ljudske obrambe je zato še naprej odvisen od aktivnosti in družbenih sprememb na vseh področjih življenja in dela, zlasti pa od večje ali manjše učinkovitosti in aktivnosti vseh zavestnih socialističnih sil, to je družbenopolitičnih organizacij v vseh temeljnih okolišjih.

Doseženi uspehi na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite se v zadnjem času kažejo zlasti v zelo razvejani in široki družbenopolitični aktivnosti; razjasnjena so mnoga temeljna idejnopolična in vsebinska ter organizacijska vprašanja. Opredelili smo ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, povedali smo, da ne gre za ločen sektor delovanja, ampak za sestavni del široke aktivnosti, ki zadeva delo vseh samoupravnih in družbenopolitičnih sil, vse delovne ljudi in občane.

Ko smo v SZDL načrtovali akcijo NNNP, smo poudarili, da moramo prav v vseh temeljnih okolišjih, zlasti v krajevnih skupnostih kot osnovnih celicah organiziranja delovnih ljudi in občanov razvijati in krepiti naš obrambno-varnostni sistem. Prav tu, kjer se izražajo in soočajo temeljni življenjski interesi

delovnih ljudi in občanov, to pa so zlasti zaščita in obramba njihovega družbenoekonomskega položaja, njihovih pravic in odgovornosti, bomo razvijali vse tiste organizirane oblike družbenopolitične dejavnosti SZDL, prek katerih bo delovni človek vse bolj postal aktiven dejavnik v obrambi in zaščiti svojih temeljnih pravic. Tako kot vedno, tudi v akciji NNNP poudarjamo, da mora krajevna skupnost postati temeljna skupnost samoupravnega organiziranja in delovanja delovnih ljudi in občanov, v kateri se oblikujejo izhodišča, predlogi in dogovori tudi o varnosti in obrambi pridobitev samoupravnega socialističnega razvoja družbe.

Da bi lahko delovni ljudje in občani v krajevni skupnosti stalno, v vsakem času uveljavljali svoj z ustavo opredeljen družbenoekonomski in politični položaj pa tudi svoje interese na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite, se politično organizirajo v krajevno organizacijo SZDL in v druge družbenopolitične in družbene organizacije in društva. Povezani v SZDL kot enotni fronti vseh organiziranih socialističnih sil si delovni ljudje in občani ustvarjajo celovite družbenopolitične pogoje za organizirano delovanje, se usposablajo in krepijo zavest in odgovornost za zavarovanje doseženih pridobitev in rezultatov svojega dela. Pri uresničevanju teh ciljev, bo SZDL z akcijo NNNP naredila odločen korak naprej. V sklepnih dokumentih za XI. kongres ZKJ je ta korak preprosto izražen v besedah »LJUDSKA OBRAMBA IN DRUŽBENA SAMOZAŠČITA MORATA POSTATI MNOŽIČNO, VSELJUDSKO GIBANJE«.

SZDL bo zato v krajevnih skupnostih še tesneje povezala vse družbenopolitične in družbene dejavnike, družbenopolitične organizacije, družbene organizacije in društva ter se upošteva posebnosti teh temeljnih

subjektov, ki jih povezuje, dogovorila za enotna politična izhodišča in organizirano delovanje v akciji NNNP.

NNP je konkretna akcija, v kateri bomo utrjevali oblike dela SZDL in njeno frontno funkcijo na vseh področjih družbenega življenja in dela

Da bi organizacije SZDL v krajevnih skupnostih uspešno opravile to pomembno nalogo, pritegnile vse občane v organizirane oblike dela tudi na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite, so se v mnogih krajevnih organizacijah že uspešno lotili organizacijskega in vsebinskega prilagajanja delovanja vseh subjektivnih sil in samoupravnih dejavnikov v krajevni skupnosti za aktivnosti, ki so pred nami. Na podlagi temeljnih analiz so marsikje že proučili in ocenili organiziranost in uspešnost delovanja organizacij zveze komunistov, socialistične zveze, drugih družbenopolitičnih organizacij, družbenih organizacij in društev ter samoupravnih organov v krajevnih skupnostih. Ugotovili so, da bo potrebno zlasti v dejavnosti, ZK in SZDL še marsikaj spremeniti, da bi dosegli večjo družbenopolitično in samoupravno aktivnost delovnih ljudi in občanov oziroma njihovo neposredno uresničevanje pravic, dolžnosti in odgovornosti. Predvsem bo potrebno utrditi zavest, da je mogoče le z najširšo aktivizacijo delovnih ljudi in občanov prek SZDL in drugih v njej združenih organiziranih socialističnih sil razgibati samoupravno življenje in tudi na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite uveljaviti delegatske odnose. (Na zborih občanov, hišnih svetih, delegacijah in drugih organiziranih oblikah dela).

Osrednje vprašanje v akciji NNNP je frontno delovanje SZDL na vseh področjih družbenega življenja, zlasti pa na

področju obrambno zaščitnih nalog v krajevnih skupnostih

Izredno pomembno je zlasti pravilno razumevanje frontne vloge SZDL. Forumsko delovanje, neusklajena aktivnost posameznih družbenopolitičnih organizacij, še vedno slaba povezanost delegacij s krajevno konferenco SZDL oziroma z delovnimi ljudmi in občani, zapiranje posameznih organizacij in drugih dejavnikov v lastno problematiko — tudi na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite in nezadovoljivo množično politično delo med občani, površna in občasna aktivnost vodstev za uresničevanje nalog s področja ljudske obrambe in družbene samozaščite, pomanjkanje široko zasnovanih političnih aktivnosti, slaba družbenopolitična usposobljenost itd. — vse to so še vedno osnovne napake, ki ponekod povzročajo relativno nezadovoljivo aktivnost članstva SZDL oziroma delovnih ljudi in občanov za naloge na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite v krajevnih skupnostih.

Težave, ki se ponekod pojavljajo pri uresničevanju nalog na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite, so tudi posledica dejstva, da so mnoge krajevne skupnosti mlade, da šele dobivajo svojo sociološko in družbenoekonomsko podobo. Prav v takšnih krajevnih skupnostih bomo morali zlasti v akciji NNNP še bolj upoštevati vse tiste specifičnosti, ki so zanje značilne, in jih ustrezno organizirati in usposobiti za uresničevanje nalog na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite. Takšne krajevne skupnosti le težko primerjamo s tistimi v starih mestnih središčih ali na vasi, ki imajo v svojem družbenopolitičnem življenju že bogate izkušnje in že leta razvijajo različne dejavnosti tudi na področju obrambnih in varnostnih priprav.

Pri načrtovanju akcije NNNP moramo upoštevati tudi dejstvo, da moramo v mnogih mestnih krajevnih skupnostih, kjer živi večje število prebivalcev na relativno majhnem prostoru, ki imajo dokaj visok standard in različne individualne potrebe in interese, uspešneje povezati posamezne interese s skupnimi. Okrepiti moramo zavest širokih množic delovnih ljudi in občanov, da se je vredno boriti za doseženo stopnjo družbenega razvoja in materialnih dobrin, za nadaljnji razvoj in krepitev samoupravnih odnosov, za neuvrščeno politiko in za mir v svetu. Ocena družbenopolitične aktivnosti kaže, da bo potrebno prav v akciji NNNP uveljaviti več konkretnih ukrepov za izboljšanje in večjo učinkovitost družbenopolitičnega življenja v krajevnih skupnostih.

Povsod se bomo morali lotiti nekaterih organizacijskih, zlasti pa vsebinskih sprememb. V delovanju zveze komunistov in organov ter oblik dela krajevnih konferenc SZDL se bo potrebno dogovoriti za nekatere spremembe. Pri tem nas morajo voditi predvsem izkušnje, da v velikih krajevnih skupnostih ni mogoče snovati, usmerjati in uresničevati celovitega zlasti pa ne dobrega in učinkovitega družbenopolitičnega dela zgolj v organih družbenopolitičnih organizacij. Na to opozarja zlasti neustrezna aktivnost delovnih ljudi in občanov pri oblikovanju stališč in predlogov za delovanje delegacij. Povsod, kjer tega še niso storili, morajo ustanoviti aktivne zveze komunistov in SZDL v ulicah, blokkih, zaselkih, hišah ter razvijati druge neposredne oblike delovanja SZDL. Organizacijo SZDL moramo kar najbolj približati občanom. Samo takšna usmeritev in nadaljnja razvejnost delovanja krajevne organizacije SZDL je pogoj za uspešno razvijanje tudi obrambno-varnostnih aktivnosti med krajanji. Eden izmed temeljnih ciljev akcije NNNP v krajevni skupnosti mora zato biti, da SZDL razvije svoje neposredne oblike dela v

vsaki ulici, bloku, stanovanju, družini. Le tako se bo povečal učinek samoupravnega in političnega delovanja tudi na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite, okrepila se bo zavest delavca, občana, da je neposredno odgovoren za stalno krepitev obrambno-varnostnega sistema, da mora biti pripravljen na boj za svoje samoupravne pravice, svoje življenje, za svojo skupno srečo.

Izkušnje so že marsikje potrdile, da je mogoče bolj uspešno in kvalitetno uresničevati vsebino samoupravnega in političnega delovanja v manjših, delovnim ljudem in občanom bolj približanih oblikah aktivnosti socialistične zveze pa tudi drugih družbenopolitičnih in družbenih organizacij. To potrjujejo tudi izkušnje o organiziranosti Oslobojilne fronte v času NOB. Tam, kjer je bila OF dobro in idejno usmerjala komunistična partija, so enote NOV ter vsi prebivalci, v celoti obvladali sovražnika; tam pa, kjer so bile te vezi šibke, so bile tudi težave in žrtve večje.

SZDL bo morala zato v akciji NNNP omogočiti delovnim ljudem in občanom takšne oblike neposrednega političnega in siceršnjega delovanja, ki jih bodo povezovale v njihovem najožjem okolju. Tu so ljudje veliko bližje drug drugemu, poznajo se med seboj, poznajo pa tudi različne dejavnosti, ki jim pretijo tako v miru kot tudi v drugih nesrečah, ali pa v morebitni vojni.

Z neposrednimi oblikami delovanja SZDL in drugih družbenopolitičnih dejavnikov v krajevnih skupnostih bomo hkrati širili krog aktivistov, pridobivali za različne aktivnosti na področjih ljudske obrambe in družbene samozaščite tudi mlade ljudi. Za nadaljnje poglobljanje samoupravnih in delegatskih odnosov nasploh, zlasti pa za naloge na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite se mora SZDL organizirati tako, da bo čimveč njenih organiziranih žarišč aktivnosti med delovnimi ljudmi in občani.

Vlado Žorž,
sekretar sveta za LO in DS
pri predsedstvu
RK SZDL Slovenije

Akcija NNNP 1979 je naša skupna in družbena naloga

Ena osnovnih predpostavk, na kateri sloni program nalog in aktivnosti akcije »Nič nas ne sme presenetiti«, je, da so v akcijo zajeti vsi družbeni dejavniki — od temeljnih družbenih celic do organiziranih subjektivnih sil, samoupravnih skupnosti, državnih organov, skratka vseh okolij, kjer je potrebno in možno preveriti in oceniti stanje ter organizirano spremljati uresničevanje nalog. Če bi namreč sodili, da gre le za posebno terminsko in programsko opredeljeno aktivnost organov ljudske obrambe in družbene samozaščite, ne bi uresničili temeljnih ciljev in družbenopolitično opredelitev akcije.

Politično-mobilizacijski smoter akcije je prav v tem, da pri vseh nosilcih in v vseh družbenih okoljih preverimo in ocenimo obrambno-varnostno pripravljenost ter na tej podlagi ugotovimo naloge, ki jih moramo opraviti, da bi tako zagotovili nadaljnjo vsesplošno krepitev in izpopolnitev sistema obrambnih in samozaščitnih ukrepov. Zato seveda ne bi bilo prav, ko bi vse pobude in aktivnosti uresničevali predvsem organi, ki so sicer pristojni za usmerjanje in izpolnjevanje nalog ljudske obrambe in družbene samozaščite, temveč moramo ob njihovem sodelovanju in usmerjanju aktivirati najširše množice in vse samoupravne družbene mehanizme, da se vključijo v akcijo. Pri tem moramo izhajati iz funkcije, ki jo imajo ti dejavniki v normalnih razmerah, pri tem pa upoštevati tudi naloge, ki bi jih morali uresničevati v izrednih razmerah.

Druga pomembna predpostavka akcije je, da ne gre za kampanjo, ampak za kontinuirano, organizirano aktivnost skozi vse leto 1979. To velja upoštevati tudi pri načrtovanju vseh aktivnosti, saj sicer ne bi mogli redno politično oceniti razmer in dosežene stopnje obrambne pripravljenosti niti ne bi mogli smotno načrtovati za naprej.

Pomembne naloge in veliko odgovornost za uspeh akcije imajo tudi družbenopolitične skupnosti, zlasti še njihovi izvršilni in upravni organi.

Izvršni svet Skupščine SR Slovenije je po seji predsedstva republiške konference SZDL Slovenije obravnaval program akcije NNNP 1979 in sprejel ustrezne sklepe o nalogah, ki jih morajo opraviti izvršni svet in republiški upravni organi. Tako je potrebno do 15. maja izoblikovati konkretne programe nalog, ki jih bo potrebno opraviti na posameznem upravnem področju. Delovna področja posameznih upravnih organov so namreč izredno pomembna v morebitnih izrednih razmerah. Zato morajo na vsakem področju oceniti razmere in opredeliti, kakšne so njihove konkretne operativne, organizacijske, usklajevalne in druge naloge v tej akciji. Izvršni svet pa bo prek svojih organov spremljal in usklajeval izpolnjevanje sprejetih obveznosti. Pri tem velja še posebej poudariti potrebo po pomoči, ki jo mora vsak republiški upravni organ na svojem področju nuditi občinskim upravnim organom, le-ti pa krajevnim skupnostim in samoupravnim interesnim skupnostim v občini. Temeljne družbene celice, predvsem pa krajevne skupnosti, temeljne organizacije združenega dela in družbenopolitične organizacije v teh celicah pa bodo predvsem tisti pobudniki in organizatorji, od katerega bo odvisna množičnost te vsesplošne družbenopolitične akcije in za nadaljnje poglobljanje in podružbljanje splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite.

Ne le naši delovni ljudje in občani, ki se iz dneva v dan srečujejo z obveznostmi in nalogami ljudske obrambe in družbene samozaščite in ki ta sistem dodobra poznajo, tudi mnogi v tujini spoznavajo in cenijo vrednost sistema naše samoupravne družbene samozaščite, ki se kaže v množičnosti, v nenehni pripravljenosti in solidarnosti tudi takrat, kadar nas prizadenejo različne katastrofe in elementarne nesreče. Krepitev to povezanost naših ljudi v normalnih razmerah za učinkovit odziv v izrednih razmerah pa je tisto, k čemur naj prispeva tudi akcija NNNP 79.

Mara Žlebnik, podpredsednik IS Skupščine
SR Slovenije

ZVEZA REZERVNIH VOJAŠKIH STAREŠIN SLOVENIJE JE OD VSEGA ZAČETKA ORGANIZIRANO IN MNOŽIČNO VKLJUČENA V AKCIJO NNNP

Leta 1978 je Zveza rezervnih vojaških starešin Slovenije dosegla pomembne uspehe na vseh področjih delovanja. Tako je bilo denimo na predavanjih, seminarjih, taktično-tehničnih zborih, ogledih strokovnih filmov in na drugih akcijah 335.500 rezervnih vojaških starešin, kar pomeni, da se je vsak izmed njih udeležil petih organiziranih akcij. Samo obveznih predavanj se je udeležilo 140.000 starešin; na strelskih vajah in tekmovanjih jih je bilo 46.000; na 448 predavanjih iz programa marksističnega izobraževanja je bilo 1140 starešin, preverjanja znanja (izpitolov) se je udeležilo 37.940 rezervnih vojaških starešin, kar pomeni 90-odstotno udeležbo vseh obveznikov med člani ZRVS. V družbenopolitičnih in družbenih organizacijah, v društvih, samoupravnih in drugih organizacijah, v skupščinskih delegacijah in delegacijah SIS, v organih in telesih za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito in v civilni zaščiti je aktivno delovalo 78.600 rezervnih vojaških starešin. Različnih oblik obrambnega in samozaščitnega usposabljanja in osveščanja, ki so jih organizirale občinske in krajevne organizacije ZRVS, se je udeležilo tudi 413.700 drugih delovnih ljudi in občanov, zlasti mladine; številni rezervni vojaški starešine pa so pomagali tudi pri organiziranju in izvedbi 520 obrambnih dni, na katerih je svoje obrambne in samozaščitne spretnosti pokazalo 185.500 mladih, medtem ko je bilo v obrambne krožke, kjer so mentorji rezervni vojaški starešine, zajetih 13.260 učencev in učenk.

V času, ko smo analizirali in ugotavljali rezultate dela Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije v letu 1978, je svet za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri predsedstvu republiške konference SZDL Slovenije seznanil organizatorje in nosilce akcije NNNP z osnovno zamisljo in z namenom akcije, kar je predsedstvo republiške konference SZDL Slovenije tudi sprejelo.

Z namenom, da bi v Zvezi re-

zervnih vojaških starešin Slovenije na vseh ravneh s svojimi organizacijami, organi in člani v letu akcije NNNP dosegli še večje rezultate kot v prešnjem letu in da bi k obrambnim pripravam in družbeni samozaščiti in obrambno-varnostni pripravljenosti naše družbe prispevali še več, smo se organizirano lotili akcije že takoj na začetku. Tako je bilo že 15. februarja letos v Ljubljani posvetovanje, ki so se ga udeležili predsedniki in sekretarji občinskih konferenc in medobčinskih svetov ZRVS ter člani predsedstva RK ZRVS Slovenije; najodgovornejši kadri iz organizacij ZRVS so se seznanili z osnovno zamisljo akcije NNNP, ki jo je predlagal svet za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri predsedstvu republiške konference SZDL Slovenije, ter z osnovno usmeritvijo dejavnosti ZRVS v tej akciji. Poleg tega so se udeleženci posvetovanja seznanili z aktualnimi mednarodnimi političnimi razmerami in s poglobilnimi nalogami na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite, ki izhajajo iz sklepnih dokumentov 8. kongresa ZKS in 11. kongresa ZKJ ter iz programske usmeritve ZRVS Slovenije.

Udeleženci posvetovanja (in občinske konference ZRVS) so na podlagi osnovne zamisli akcije NNNP prejeli programsko usmeritev za vključevanje organizacij, organov in članov ZRVS v akcijo obenem z napotki pri organiziranju in uresničevanju nalog v organizacijah ZRVS in za povezovanje s socialistično zvezo delovnega ljudstva na vseh ravneh, zlasti pa s koordinacijskimi odbori za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri občinskih in krajevnih konferencah SZDL.

Iz programske usmeritve sledi, da bo Zveza rezervnih vojaških starešin Slovenije svojo aktivnost v akciji NNNP stopnjevala v skupni fronti organiziranih socialističnih sil, združenih v socialistični zvezi, z množično udeležbo svojih članov pri idejnopolitičnem izobraževanju in splošnem vojaškem usposab-

ljanju; z angažiranjem rezervnih vojaških starešin pri razvijanju in poglobljanju zasnove splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite in z obrambno-vzgojnimi aktivnostmi v vseh okoljih, kjer živijo in delajo člani ZRVS; z vključevanjem rezervnih vojaških starešin v vsa okolja organiziranih priprav in izvajanja akcij, kjer bo njihova pomoč potrebna in koristna; z rednim seznanjanjem svojih članov in javnosti o uresničevanju načrtovanih nalog; z množičnim vključevanjem v različne oblike obrambnega in samozaščitnega usposabljanja in preverjanja usposobljenosti svojega članstva ter delovnih ljudi in občanov v dnevih med 29. in 30. septembrom 1979. leta.

Da bi preverili, kako so se organizacije, organi in člani ZRVS vključili v akcijo in kakšna je povezava s koordinacijskimi odbori za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri občinskih in krajevnih konferencah SZDL ter kako uresničujejo program dela ZRVS v prvem četrtletju letos, je predsedstvo republiške konference ZRVS Slovenije na četrti seji dne 21. marca v soglasju s predsedniki medobčinskih svetov ZRVS sklenilo organizirati regijska posvetovanja. Ta posvetovanja so bila v dneh od 3. do 16. aprila, udeležili pa so se jih predsedniki in sekretarji občinskih konferenc ZRVS in predstavniki družbenopolitičnih organizacij in obrambnih dejavnikov regije.

V vseh regijah je bilo ugotovljeno, da so se občinske organizacije ZRVS povezale s koordinacijskimi odbori za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri občinskih konferencah SZDL in da so v večini občin že obravnavali program aktivnosti v SZDL, ocenjujemo pa, da so v preostalih občinah opravili to nalogo do konca meseca aprila. Poleg tega so organizacije ZRVS izvedle programe usposabljanja in izobraževanja svojega članstva v načrtovanem obsegu in v določenih rokih: pripravile so predavanja in seminarje na temo »Zračni desantni boj«; predavanja o

mednarodnih vojaško-političnih razmerah in o njihovem vplivu na varnost in položaj SFRJ; gospodarske, politične in varnostne razmere občine; organizirali so taktično-tehnične zборе (seznanjanje s taktično-tehničnimi lastnostmi in z uporabo sodobnega orožja in opreme naših oboroženih sil); predvajale so tudi vojaško-strokovne filme itd. V tem času so stekle tudi priprave na preverjanje znanja rezervnih vojaških starešin v skladu s programom njihovega usposabljanja in izobraževanja.

V zvezi z aktivnostmi v počastitev 30. obletnice obrambne vzgoje mladine ugotavljamo, da so se rezervni vojaški starešine aktivno vključili v akcije in tekmovanja šolske mladine; pomagali so pri organiziranju in izvedbi aktivnosti v šolah, krajevnih skupnostih, regijah in občinah, v naslednjih mesecih pa bodo sodelovali pri organiziranju obrambnih dni v šolah in v krajevnih skupnostih.

V akcijo NNNP sodijo tudi obrambni dnevi na mladinskih delovnih akcijah, te dneve bodo organizacije ZRVS letos še obogatile in popestrile in s tem še več prispevale k obrambni in zaščitni usposobljenosti in osveščenosti velikega števila mladine, ki se bo udeležila letošnjih mladinskih delovnih akcij.

Da bi lahko že sredi leta analizirali in ocenili, kako v Zvezi rezervnih vojaških starešin uresničujemo naloge v akciji NNNP, bomo sproti spremljali aktivnost organizacij, organov in članov v občini, krajevni skupnosti, organizaciji združenega dela, vzgojnoizobraževalnih ustanovah in v drugih samoupravnih organizacijah in skupnostih, kjer bodo delovali rezervni vojaški starešine. Tako bomo lahko ves čas spremljali in analizirali našo aktivnost ter ugotavljali morebitne pomanjkljivosti. To pa pomeni, da bomo lahko tudi odpravljali pomanjkljivosti in slehernega rezervnega vojaškega starešino usmerjali k še bolj prizadevnemu delu.

Bojan Fertin
sekretar RK ZRVS Slovenije

Dosedanja aktivnost sindikatov v akciji NNNP 1979

Svoje aktivnosti in naloge v akciji »Nič nas ne sme presenetiti 1979« so začeli sindikati uresničevati na vseh ravneh svoje organiziranosti takoj, ko je predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije sprejelo program nalog in aktivnosti organizacij in organov zveze sindikatov. Program vsebuje naloge in aktivnosti sindikatov v akciji, ki bodo zagotovile uresničevanje temeljnih usmeritev za dejavnost sindikatov; gre predvsem za:

- podružbljanje obrambnih priprav;
- osveščanje delavcev za obrambo domovine in izgradnjo samoupravnega socialističnega sistema;
- uveljavitev take organizacijske oblike, ki bo zagotavljala učinkovito delo v ljudski obrambi in družbeni samozaščiti;
- uresničevanje nalog oziroma sklepov s področja ljudske obrambe, ki so bili sprejeti na 9. kongresu ZSS in 8. kongresu ZSJ.

Uresničevanja nalog pri nadaljnji krepitvi obrambno-varnostnega sistema v SR Sloveniji so se sindikati lotili enotno in organizirano. Te priprave so se začele že s posveti v vseh regijah SR Slovenije, ki so se jih udeležili predsedniki in sekretarji občinskih svetov ZSS, člani komisij za ljudski odpor in družbeno samozaščito medobčinskih svetov ZSS, ponekod pa celotne komisije za ljudski odpor in družbeno samozaščito. Na teh posvetih so bili sprejeti dogovori in konkretnije usmeritve za uresničevanje nalog in aktivnosti v akciji NNNP, pri čemer je bilo posebej poudarjeno, da morajo vsi občinski sveti ZSS izdelati lastne programe aktivnosti in v njih podrobneje opredeliti naloge, ki jih narekujejo specifične razmere in potrebe v

posameznih okoljih ter tesno sodelovati in pomagati osnovnim organizacijam zveze sindikatov oziroma v TOZD in v krajevnih skupnostih pri uresničevanju njihovih nalog in aktivnosti.

Dosedanje aktivnosti organizacij in organov zveze sindikatov v občinah kažejo, da so vsi nosilci v akciji takoj začeli organizirano ter z vso odgovornostjo uresničevati sprejete naloge.

Enotna izhodišča v programih aktivnosti sindikatov v akciji NNNP je zagotovilo tudi enoten organizacijski pristop k uresničevanju nalog in aktivnosti.

Tako so o zasnovah in namenu akcije razpravljala predsedstva občinskih svetov ZS, občinski sveti ZS ter komisije za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri občinskih svetih ZS. Na teh organih so oblikovali programe aktivnosti, podrobneje opredelili naloge, ki jih narekujejo specifične razmere in potrebe v posameznih občinah oziroma v temeljnih organizacijah in v krajevnih skupnostih.

V večini občin so pripravili seminarje za člane izvršnih odborov osnovnih organizacij zveze sindikatov, na katerih so zelo poglobljeno razpravljali o pomenu ljudske obrambe in družbene samozaščite kot sestavnem delu samoupravnih odnosov, se dogovorili o konkretnih nalogah osnovnih organizacij zveze sindikatov v akciji, določili nosilce posameznih nalog in roke za njihovo izvedbo.

Večino svojih nalog in aktivnosti v TOZD sindikati načrtujejo skupaj z organizacijami zveze socialistične mladine, mnoge pa bodo uresničili v tesnem sodelovanju s krajevno skupnostjo.

Na ravni občin so bili ustanovljeni posebni štabi oziroma koordinacijski odbori, ki so zadolženi za vodenje in usklajevanje aktivnosti v akciji NNNP, v TOZD in v OZD pa so ustanovili posebna telesa, ki imajo enako nalogo.

Tako lahko ugotovimo, da so sindikati že opravili organizacijske priprave na akcijo NNNP in da so se že lotili uresničevanja konkretnih nalog in aktivnosti, kar se kaže v ažuriranju obrambnih načrtov, nabavi zaščitne opreme, organiziranju akcije preskrbe rezervne hrane, organiziranju filmskih predstav z obrambno in samozaščitno tematiko, v preverjanju mobilizacijske pripravljenosti, usposobljenosti gasilskih enot, delovanju enot narodne zaščite v TOZD itd.

V Ljubljani pa je na podlagi razvijanja obrambno-varnostnega sistema v občini vsako soboto in nedeljo angažirana ena krajevna skupnost in ena organizacija združenega dela. Ta aktivnost teče po posebnem načrtu skozi vse leto in je usklajevana na ravni mesta.

Ne glede na to, da smo šele začeli uresničevati naloge iz akcijskih programov in z usposabljanjem za izvedbo programiranih aktivnosti, že lahko ocenimo, da so vse dosedanje naloge sindikati opravili z vso odgovornostjo in da bo vsebina akcijskih programov in njihova izvedba zagotovila uresničitev temeljnih izhodišč in ciljev v akciji »Nič nas ne sme presenetiti«.

Matija Remškar
član odbora RS ZSS
za ljudsko obrambo in
družbeno samozaščito

Mladinska raziskovalna akcija NNNP

Republiški odbor gibanja »Znanost mladini« in Raziskovalna skupnost Slovenije pripravljata sodelovanje z univerzo, strokovnimi društvi, Narodnim muzejem Slovenije, delovnimi organizacijami ter področnimi družbenopolitičnimi organizacijami in skupnostmi mladinsko raziskovalno akcijo v Škocjanu na Dolenjskem, pod geslom »NIČ NAS NE SME PRESENETITI«. Mladinski raziskovalni tabor bo posvetil delo reševanju najpomembnejših vprašanj za človekovo delo in obstoj v izrednih razmerah (naravne katastrofe, vojna).

Tematika bo zajela štiri problemske sklope: 1. voda, 2. hrana, 3. energija, 4. zdravje.

Na taboru bo sodelovalo 50 srednješolcev in njihovih mentorjev iz vse Slovenije, študentje ter visokošolski učitelji s področja kemije, biologije, fizike, geografije, geologije in arheologije.

Tabor bo začel s delom 30. julija, končal pa 11. avgusta.

Za vsako izmed raziskovalnih nalog bo sestavljena interdisciplinarna skupina, ki bo zajela tematiko glede na problem, obenem pa bo ohranjena struktura po znanstvenih disciplinah. Tako bodo v raziskovalni temi »VODA« delovali geografi, biologi, kemiki, geologi in arheologi. Z različnih aspektov bodo raziskovali probleme preskrbe z vodo, ugotavljali vodne zmogljivosti izbranega področja, raziskovali površinsko in talno vodo, ugotavljali bilanco vode za določeno področje glede na naseljenost, opravljali kemijske in biološke analize, ugotavljali čistost in možnost čiščenja, napajalni sistem, raziskovali načine za zmanjšanje porabe vode, za manjše onesnaževanje itd.

V raziskovalni temi »HRANA« bodo kemiki, biologi, živilski tehniki, slušatelji gospodinjskega oddelka pedagoške akademije ter etnologi raziskovali načine prehrane v izrednih razmerah, ugotavljali naravne

vire, iskali nove vire prehrane, raziskovali ustreznost hrane, možnosti deponiranja, pravilno sestavo hrane ter raziskovali gozd kot možni vir prehranjevanja.

Interdisciplinarna skupina biologov, kemikov, etnologov, po možnosti pa tudi farmacevtov in medicincev bo sodelovala v raziskovalni temi »ZDRAVJE«. Preučevala bo zdravilna zelišča in njihovo uporabnost, pogoje za ohranjanje zdravila in zdravljenje bolezni ter uporabo zdravil v nenormalnih razmerah.

Raziskovalna naloga na temo »ENERGIJA« bo zajela skupino fizikov, kemikov in etnologov pri raziskovanju sončne, vodne in elektrokemijske energije. Ugotavljali bodo lokalne možnosti preskrbe z energijo (evidentiranje mlinov in žag) ter iskali preproste rešitve in možnosti postavitve mini-elektarn, ki bi v primeru elementarnih nesreč ali drugih nenormalnih razmer oskrbovale raziskovano področje s potrebno energijo.

Za predvidene raziskave bo potrebno izdelati metode in opremo za laboratorijsko delo v nenormalnih razmerah ter obenem sestaviti množico preprostih pripomočkov za raziskovalne potrebe.

V priprave na akcijo »NIČ NAS NE SME PRESENETITI« sodeluje širok krog strokovnjakov iz različnih področij, še posebej velja omeniti prizadevanje tovarne zdravil KRKA iz Novega mesta ter družbenopolitičnih organizacij in skupnosti Novega mesta in okolice.

Osnovni namen mladinske raziskovalne akcije je seznaniti srednješolsko mladino z metodami raziskovalnega dela, pri čemer velja poudarek raziskovalnim potrebam in možnostim, ki bi na določenem področju nastale v izrednih razmerah.

Staša Erbežnik

CIVILNA ZAŠČITA V AKCIJI »NIČ NAS NE SME PRESENETITI«

Čeprav aktivnosti na področju civilne zaščite v vsesplošni družbeni akciji »Nič nas ne sme presenetiti« že tečejo, ne bo odveč, če poleg na kratko opozorimo še na nekatera vprašanja, ki jih moramo upoštevati pri načrtovanju in izvajanju aktivnosti civilne zaščite, da bi bila ta aktivnost čimbolj bogata in pestra tako v vsebini kot v oblikah, hkrati pa ustrezno usklajena in povezana z aktivnostmi na drugih področjih splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite.

Namen te akcije ni le v tem, da temeljito preverimo dosedanje organizacijske, kadrovske, materialne in druge priprave in konkretne rešitve za zaščito in reševanje ljudi in materialnih dobrin ob naravnih in drugih hudih nesrečah, v vojni in v drugih izrednih razmerah, ko so ogrožena življenja ljudi ter zasebno in družbeno premoženje. Akcija ima velik politično-mobilizacijski pomen pri poglobljanju in pospeševanju procesov podružbljanja splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite in s tem nalog civilne zaščite, usmerjena je v utrjevanje zavesti delovnih ljudi in občanov o nujnosti obrambe in samozaščite, v iskanje novih vsebin in oblik obrambno-zaščitnega organiziranja, usposabljanja in pripravljavanja. To pa pomeni, da moramo v vseh okoljih zagotoviti množično udeležbo delovnih ljudi in občanov tako v neposrednih pripravah kot pri praktičnih aktivnostih. To pa tudi pomeni, da moramo pri načrtovanju aktivnosti upoštevati nadaljnji razvoj civilne zaščite in naloge na tem področju, kot jih opredeljujejo dokumenti XI. kongresa ZKJ in VIII. kongresa ZKS, priporočilo sveta za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri predsedstvu RK SZDL Slovenije za izvajanje aktualnih nalog subjektivnih sil v nadaljnjem razvoju civilne zaščite, sklepi in stališča Skupščine SR Slovenije o delovanju enotnega sistema organizacije, odgovornosti in obveznosti v primeru naravnih in dru-

gih hudih nesreč, novi načrt organiziranja in delovanja civilne zaščite v vojni in drugi dokumenti.

Pri opredeljevanju vsebine in oblik aktivnosti v akciji NNNP-79 moramo upoštevati osnovno izhodišče, da je civilna zaščita, katere poglobljena naloga je zaščita in reševanje ljudi in materialnih dobrin pred vojnim uničenjem in pred različnimi nevarnostmi in nesrečami, ki jim pretijo v miru, strateška komponenta splošne ljudske obrambe in hkrati zelo močna organizirana sila družbene samozaščite in torej ni pasivni element splošnega ljudskega odpora, temveč mora, če je to potrebno, delovati tudi kot dejavnik aktivnega odpora proti vsakršnemu napadalcu. Angažirati pa se mora tudi pri opravljanju najrazličnejših samozaščitnih nalog v izrednih razmerah v temeljnih organizacijah združenega dela, v krajevnih skupnostih in v drugih okoljih ter v izrednih razmerah širših razsežnosti.

Skladno s takšnim pojmovanjem vloge in namena civilne zaščite v naši samoupravni socialistični skupnosti morajo biti zasnovane tudi aktivnosti v skupni družbeni akciji NNNP-79, ki pa seveda ne sme pomeniti samo enkratno aktivnost, temveč mora prerasti v vsakodnevno in stalno prakso pri uresničevanju priprav za učinkovito obrambo in zaščito pred različnimi nevarnostmi v miru in v vojni.

Iz tega sledi, da aktivnosti v akciji NNNP-79 ne moremo in tudi ne smemo izvajati po nekem vnaprej pripravljenem enotnem programu. Vsaka temeljna organizacija združenega dela, krajevna skupnost, družbena organizacija itd. bo izdelala svoj program aktivnosti v skladu z realnimi potrebami in možnostmi. Ti programi pa morajo biti med seboj usklajeni, zlasti kar zadeva čas in kraj izvajanja aktivnosti udeležencev oziroma posamez-

nih nosilcev aktivnosti in v drugem.

Ker bo težišče aktivnosti na področju civilne zaščite v temeljnih samoupravnih organizacijah in skupnostih, zlasti pa v temeljnih organizacijah združenega dela in v krajevnih skupnostih, je prav, če se nekoliko bolj podrobno dotaknemo njihovih nalog.

Krajevne skupnosti, temeljne organizacije združenega dela in druge temeljne samoupravne organizacije in skupnosti se bodo tudi v akciji NNNP zavzele za to, da bodo naloge civilne zaščite pri varstvu in zaščiti pred naravnimi in drugimi hudimi nesrečami ter vojaškimi akcijami čimbolj zajete v redno dejavnost organov upravljanja, organov in članstva družbenopolitičnih organizacij, strokovnih organov in služb ter drugih družbenih dejavnikov. Zato moramo analizirati dosedanje prakso in zagotoviti, da bodo interesi in potrebe po obrambi in zaščiti sestavina vsakodnevnega strokovnega in družbenopolitičnega dela in odločitev.

Posebno pozornost bo potrebno posvetiti evidentiranju nevarnosti elementarnih in drugih hudih nesreč ter izdelavi celovitih ocen ogroženosti in možnosti za delovanje v primeru nesreče oziroma v vojni ter v drugih izrednih razmerah.

Na podlagi na novo izdelanih ali izpopolnjenih ocen ogroženosti bodo samoupravni organi skupaj s štabi za civilno zaščito preverili smotrnost in učinkovitost sedanje organizacije civilne zaščite (vrste in število enot civilne zaščite, sodelovanje družbenih organizacij, organizacijska povezanost civilne zaščite med posameznimi TOZD oziroma krajevnimi skupnostmi), zatem kadrovske izpolnjenosti enot in štabov ter njihovo usposobljenost in opremljenost. Na podlagi ocene ogroženosti bodo opredelili tudi naloge preventivne narave in jih vnesli v delovne in razvojne načrte oziroma programe.

Na podlagi ocen ogroženosti bodo krajevne skupnosti in druge temeljne samoupravne skupnosti izdelale oziroma izpopolnile načrte civilne zaščite ter jih uskladile z načrti sosednjih organizacij združenega dela, krajevnih skupnosti ter z družbenimi in drugimi organizacijami, ki so posebnega pomena za civilno zaščito. Posebno pozornost bodo posvetile organiziranju civilne zaščite v stanovanjskih stavbah, ulicah, soseskah, vaseh, delovnih enotah in v drugih okoljih, kjer civilna zaščita še ni ustrezno organizirana, pa tudi samozaščitnemu usposabljanju delovnih ljudi in občanov ter usposabljanju enot in štabov za uspešno uresničevanje ukrepov civilne zaščite. Krajevne skupnosti in druge temeljne samoupravne skupnosti si bodo prizadevale izpopolniti opremo enot in štabov za civilno zaščito ter zagotoviti sredstva za osebno in kolektivno radiološko, biološko in kemično zaščito. Z enotami civilne zaščite za prvo medicinsko pomoč in z gasilskimi enotami bodo sodelovale na tekmovanjih z enotami gasilskih organizacij oziroma organizacij Rdečega križa Slovenije, organizirale pa bodo tudi različne druge praktične aktivnosti, katerih namen je usposabljanje ter preverjanje pripravljenosti za zaščito in reševanje.

Krajevne skupnosti bodo še posebno skrb namenile izpopolnjevanju skupnih priprav za zaščito in reševanje v vzgojnovarstvenih ustanovah, šolah, domovih za ostarele in drugje, za katere predvidevamo, da ob nesreči ne bodo sami kos vsem zaščitnim in reševalnim nalogam. Enako skrb bodo namenile tudi reševanju iz posebno ogroženih objektov in predelov na njihovem območju ter sodelovanju v širših zaščitnih in reševalnih akcijah.

Preverile bodo tudi pripravljenost za uresničevanje posameznih ukrepov civilne zaščite, zlasti pa pri nujenju prve medicinske pomoči, pri gašenju požarov, reševanju iz ruševin, za

Mladina v akciji NNNP

radiološko, biološko in kemično zaščito, za evakuacijo prebivalstva.

Težišče praktičnih obrambno-zaščitnih aktivnosti krajevnih skupnosti, temeljnih organizacij združenega dela in drugih organizacij in skupnosti bo 29. in 30. septembra letos. Takrat bomo na najrazličnejših vajah in v drugih praktičnih aktivnostih preverili rezultate priprav za obrambo in zaščito. Vendar velja ob tem pripomniti, da v teh dveh dnevih ne bo širših združenih občinskih ali podobnih vaj večjih razsežnosti. Takšne vaje, v katerih bodo sodelovale tudi krajevne skupnosti in temeljne organizacije združenega dela, bodo občine organizirale že med letom, predvsem pa ob dnevu civilne zaščite — 20. junija. V sklepnih aktivnostih 29. in 30. septembra pa bo vsaka krajevna skupnost, temeljna organizacija združenega dela ter druga organizacija in skupnost opravila različne praktične naloge s področja civilne zaščite zlasti v obliki vaj z različnimi predpostavkami (denimo v primeru zračnega napada, potresa, poplave, požara, zemeljskega ali snežnega plazua, eksplozije plina itd.). Vsaka organizacija in skupnost bo tudi sama presodila, s katerimi enotami in v kakšnem obsegu bo uveljavila ukrepe civilne zaščite. Tako bodo nekatere krajevne skupnosti na vaji preverile pripravljenost in sposobnost uredničevanja vseh ukrepov civilne zaščite, druge bodo spet preverjale, kako so njihove enote pripravljene za reševanje na vodi, za evakuacijo prebivalstva, za pomoč pri zaščiti in reševanju v domu za ostarele, v vzgojnovarstveni ustanovi itd.

V vseh omenjenih praktičnih aktivnostih bodo sodelovale s svojim članstvom in s sredstvi tudi družbenopolitične in druge organizacije, ki imajo pomembne naloge pri civilni zaščiti, prav tako pa tudi delovni ljudje in občani s samozaščitnimi aktivnostmi.

Bojan Ušeničnik
pomočnik RS za LO
SR Slovenije

Obramba in varovanje pridobitev revolucije ter nemoten socialistični razvoj pomeni najgloblji interes mlade generacije, njena ustavna pravica in dolžnost pa je, da se skupaj z drugimi subjekti družbe organizira in usposablja za obrambo. Le socialistično usmerjena, idejno-politično enotna ter strokovno-vojaško usposobljena mlada generacija je lahko odgovoren in aktiven nosilec dejavnosti v splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti.

ZSMS je v vsesplošni akciji NNNP takole opredelila svoje osnovne usmeritve in naloge:

Proučiti moramo metode in načine delovanja, izpopolniti obrambne načrte, kot to terjajo sklepi VIII. kongresa ZKS, XI. kongresa ZKJ in drugi dokumenti ter za naloge, ki iz njih izhajajo, zagotoviti ustrezne kadrovske rešitve in razviti sistem usposabljanja. Pri tem moramo:

— analizirati organiziranost in dosledno izpeljati organizacijo, metode delovanja in kadrovske rešitve na podlagi sklepa o vlogi, nalogah in oblikah organiziranosti ZSMS;

— analizirati delo komisij za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito; delo mladih v teh odborih na vseh ravneh; sodelovanje OO ZSMS v obrambne priprave TOZD in krajevni skupnosti (v kolikšni meri se je ZSMS na vseh ravneh aktivno in tvorno vključila v dograjevanje in krepitev obrambno-varnostnega sistema); ali so povsod izdelani ustrežni dokumenti, navodila in v kolikšni meri delovni ljudje dejansko prevzemajo odgovornost za obrambne priprave.

Usposabljanje za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito mora zajeti vse mlade ljudi ne glede na njihovo starost, spol, šolsko izobrazbo in poklic.

— Enoten program za usposabljanje izvenšolske mladine zagotavlja fantom in dekletom enake možnosti za njihovo udeležbo v oboroženem boju in v drugih oblikah odpora proti agresorju.

— Osnovna znanja si pridobiva mladina v srednjih, višjih in visokih šolah pri predmetu obrambe in zaščita.

Zagotoviti moramo nepretrgano usposabljanje. Srednješolce in študente moramo po osnovnem izobraževanju in usposabljanju vključiti v nadaljnje usposabljanje v enotah teritorialne obrambe; v enotah civilne zaščite in teritorialne obrambe v TOZD, kjer so zaposleni, v obrambne strukture v krajevni skupnosti, kjer živijo, da bi se tako lahko že pred služenjem vojaškega roka v vsakem trenutku vključili v katero izmed struktur splošne ljudske obrambe.

Izdelati programe interesnih dejavnosti za mladinske učne centre inčasne učne enote izvenšolske mladine in s subjektivnimi silami ter z nosilci obrambnih priprav izdelati program vključevanja v vse sestavine obrambno-varnostnega sistema; pripraviti moramo program nadaljnega usposabljanja, obenem pa v vseh oblikah usposabljanja voditi evidenco, ki bo ob kontinuiranem sistemu izobraževanja nudila celovit pregled nad usposobljenostjo in pripravljenostjo mladih in omogočala kadrovanje za vojaške šole in poklice, šole rezervnih oficirjev, v odbore za splošno ljudsko obrambo in

družbeno samozaščito ter v vse strukture obrambno-varnostnega sistema.

Usposabljanje mladih za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito je vedno bolj zajeto v vse oblike zbiranja in organiziranja mladih ter prežema vse vsebine njihovega družbenopolitičnega, športnega, kulturnega, zabavnega življenja in v druga področja njihove ustvarjalnosti. Pri kadrovanju moramo upoštevati tudi znanje in sposobnosti, ki so jih mladi pridobili z aktivnim delom v delovnih organizacijah in društvih.

Sodelovanje ZSMS z JLA, teritorialno obrambo, ZZB NOV in ZRVS je sestavni del usposabljanja mladih za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito in prek skupnih akcij utrjuje in razvija revolucionarne tradicije in vrednote NOB. Zato moramo dejavnost in skupne naloge planirati že v temeljnih okoljih, vključiti mlade v svete za razvijanje revolucionarnih tradicij ter zagotoviti ustanovitev teh svetov v krajevnih skupnostih. Skupno načrtovane naloge morajo zagotoviti načrtno delo pri vzgoji mladih in vključevanju mladih v akcije, tudi tistih, ki za zdaj še stojijo ob strani.

Poglobiti moramo vsebinsko zasnovano in množičnost v tekmovalnih akcijah (odličje 22. december) in s pravočasnim ocenjevanjem doseženih rezultatov prispevati k odpravi ugotovljenih pomanjkljivosti.

Zbiranje mladih v družbenih organizacijah in društvih prispeva k vsestranskemu razvoju mladih, v njih prihajajo do veljave njihova nagnjenja, kar jim omogoča, da se lažje vključujejo v različne strukture splošne ljudske obrambe. Programi dejavnosti družbenih organizacij in društev morajo zato pomeniti tudi program dejavnosti osnovnih organizacij v TOZD, v krajevnih skupnostih in v občinah, ob zaključku akcije — 29. in 30. septembra moramo zagotoviti celovit prikaz aktivnosti in možnosti za usposabljanje, ki jih nudijo družbene organizacije in društva in s tem pritegniti vanje še več mladine.

Vse dejavnosti, ki jih bomo načrtovali, so sestavni del nalog ZSMS na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite oziroma so del vsakodnevnih nalog mlade generacije pri obrambno-zaščitnem usposabljanju in delovanju. Z akcijo si prizadevamo pospešiti uredničevanje zadanih nalog. Dobro zastavljene in opravljene naloge bodo naš prispevek k podružbljanju odnosov na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite, k še večji pripravljenosti ter idejnopolitični in strokovno-vojaški usposobljenosti mladih za obrambo in tako tudi podlaga za prevzemanje še večje odgovornosti za obrambne priprave v krajevnih skupnostih in TOZD.

V skladu z rokovnikom je potrebno v mesecu maju na podlagi programov osnovnih organizacij v krajevnih skupnostih in TOZD izdelati celovit program aktivnosti OK ZSMS ter planirati aktivnosti za 29. in 30. september. Pri planiranju aktivnosti za 29. in 30. september ne smemo pozabiti, naj ta dneva pokažeta, kako smo delali, se organizirali, kako smo usposobljeni in pripravljene.

Tone Rakovič
RK ZSM Slovenije

KAKO BOSTE POMAGALI SEBI IN DRUGIM...

V okviru akcije »Nič nas ne sme presenetiti '79« in aktivnosti ob letošnjem dnevu civilne zaščite bo republiški sekretariat za ljudsko obrambo izdal brošuri žepnega formata z navodili za samozaščito prebivalcev v vojni ter ob naravnih in drugih hudih nesrečah. Brošura bo imela naslov »Kako boste pomagali sebi in drugim...«. Avtor besedila je Polde Štukelj, ilustracije pa je prispeval Marjan Bregar. Brošura bo izšla v visoki nakladi in jo bodo brezplačno prejela vsa gospodinjstva v vseh občinah, ki se bodo za to odločile.

Republiški sekretariat za ljudsko obrambo je želel z izdajo navedene publikacije prispevati k čim večji uspešnosti akcije »Nič nas ne sme presenetiti«, in sicer predvsem na področju usposabljanja prebivalcev za zaščito, samopomoč in medsebojno pomoč v vseh razmerah, ko je potrebna ta samozaščitna aktivnost. Samozaščitno usposabljanje prebivalcev sicer poteka v različnih oblikah in zajema tako šolsko kot izvenšolsko mladino pa tudi druge kategorije prebivalstva, vendar taka publikacija omogoča, da si ljudje osvežijo že pridobljena znanja, da si jih priključijo v spomin tedaj, ko je to potrebno, da si taka znanja pridobijo tudi tisti, ki iz kakršnihkoli razlogov niso bili zajeti v različne oblike usposabljanja.

Publikacija s podobnim namenom je v slovenskem jeziku sicer že izšla pred enajstimi leti, ko jo je izdal zvezni sekretariat za ljudsko obrambo, vendar je vsebovala le gradivo, namenjeno samozaščitnemu ukrepanju prebivalcev v vojni. Njena vsebinska enostranost in dejstvo, da je zaradi časovne odmaknjenosti njenega izida že skoraj ni več dobiti, sta narekovala ponoven izid take publikacije, akcija »Nič nas ne sme presenetiti« pa je za to prav gotovo najbolj primerna priložnost.

Glede na namen publikacije je bilo pri pripravi njenega besedila pomembno predvsem dvoje: zajeti v njej vso tisto najnujnejšo stvarino, ki jo mora obvladati vsak, da bi se znal pravilno ravnati in zaščititi ter pomagati sebi in drugim tako ob vojnih akcijah kot tudi ob naravnih in drugih hudih nesrečah. In drugič, stvarino obdelati v primerno zgoščeni obliki, da si bo lahko vsak vzel čas in jo proučil in seveda tudi v vsakomur razumljivem jeziku. Kot dobremu poznavalcu te tematike je avtorju uspelo napisati besedilo, ki ustreza obema zahtevama, večji razumljivosti in nazornosti pa prispevajo tudi številne ilustracije.

Vsebina publikacije je razdeljena na šest poglavij. V prvem avtor poudarja, da moramo kljub aktivnim prizadevanjem Jugoslavije za mir v svetu nenehno skrbeti tudi za krepitev naše obrambne moči in pripravljenosti. Pri tem pa je nenadomestljivo sodelovanje vsakega posameznika.

V drugem poglavju je poudarjen pomen samozaščite za zmanjšanje posledic vojnih akcij in naravnih nesreč in kaj mora vsak storiti, da bi bilo njegovo samozaščitno ukrepanje čim bolj učinkovito.

Sledi poglavje o nevarnostih v vojni in o zaščiti pred njimi. Avtor ne opozarja le na nevarnosti v klasični vojni, temveč tudi na nevarnosti pri uporabi jedrskega, kemičnega in biološkega orožja. Ko govori o jedrskem orožju, avtor poudarja, da verjetnost njegove uporabe sicer ni velika, vendar moramo biti pripravljeni tudi na to možnost. Zato moramo vedeti, kako bi se zaščitili tudi v taki vojni. Posebej je poudarjeno, da bi se v vsakršnih vojnih razmerah najbolje zaščitili v zakloniščih in zaklonilnikih, seveda pa so prikazane tudi možnosti in načini zaščite tedaj, ko se ne bi mogli zateči v zaklonišče ali zaklonilnik.

Na zaščito sebe, svojcev in imetja v vojni moramo misliti in se pripravljati že v miru. Posebno intenzivne in skrbne bi morale biti te priprave ob neposredni vojni nevarnosti. Zato je tem nalogam po-

svečeno posebno poglavje. V njem avtor obdela ukrepe, ki bi jih morali uveljaviti v družini in v stanovanju, zatem način zatemnitve stavb in vozil. Ker bi si morali prebivalci podeželja pa tudi prebivalci mest in industrijskih središč, v katerih ni na voljo dovolj zaklonišč, v tem obdobju zgraditi bodisi kletne ali jarkovne zaklonilnike, je avtor pokazal, kako naj bi jih gradili in uredili. Temu sledijo napotki za prebivalce, ki bi jih v vojni evakuirali iz mest in drugih močnejše ogroženih naselij.

Zelo skrbno in temeljito je obdelano poglavje, ki zajema napotke za ravnanje ob naravnih in drugih hudih nesrečah. Upoštevanje so seveda samo tiste nesreče, ki se dogajajo v Sloveniji in pri katerih je s smotrnim ravnanjem možno zmanjšati njihove posledice. To so potresi, poplave, visok sneg, zemeljski plazovi, požari in hude prometne nesreče.

Vsako od naravnih nesreč je avtor obdelal tako, da je opisal njen nastanek oziroma njeno delovanje in nevarnosti, zatem pa zaščito pred temi nevarnostmi in seveda tudi način reševanja ljudi in premoženja.

V posebnih poglavjih avtor daje najpomembnejše napotke za prvo pomoč poškodovancem in ranjencem ter napotke za reševanje iz ruševin. Pri prvi pomoči je na kratko obdelal reanimacijo, ustavitev krvavitve ter oskrbo ran in opeklin, reševanje iz ruševin pa je obdelano le za manj zahtevne primere, ko ga je mogoče opraviti s priročnim orodjem in z orodjem, ki ga imajo na voljo večje stanovanjske stavbe za lastne splošne enote civilne zaščite. Na koncu brošure pa so prikazani še alarmni znaki in obdelani napotki za ravnanje ob njih.

Množično usposabljanje delovnih ljudi in občanov-delež Rdečega križa Slovenije v akciji NNNP

Praksa nas uči, da je vsako izjemno stanje — pa naj bo to elementarna nesreča ali vojna — večjega ali manjšega obsega terjalo osveščenost in množično solidarnost in medsebojno pomoč vseh ljudi, hkrati pa tudi hitro, učinkovito in dobro organizirano akcijo subjektivnega dejavnika za pomoč pri reševanju življenj in imetja in pri vseh oblikah odpora v primeru vojaškega napada.

V skladu z naravo svojega dela ima Rdeči križ pri nas veliko posredno in neposredno vlogo pri krepitevi obrambne sposobnosti in pripravljenosti občanov in delovnih ljudi. To potrjuje množičnost članstva in organiziranost te organizacije, ki združuje 545.033 članov, od tega 168.332 mladih članov in 55.721 mladine od 14 do 27 let starosti. Članstvo je delegatsko organizirano v 1.048 krajevnih organizacijah, 502 aktivih na vasi, 416 aktivih v organizacijah združenega dela, v 609 aktivih na osnovnih šolah, 178 aktivih na srednjih in poklicnih šolah, 15 aktivov RK pa deluje tudi na višjih in visokih šolah v Ljubljani in Mariboru. Krajevne organizacije RK se združujejo v 60 občinskih organizacij RK in mestno organizacijo RK Ljubljana. Delegacije občinskih organizacij RK za RO RKS pa delegirajo po enega delegata na seje republiškega odbora.

Prav ta vraščenenost v neposredno bazo in vsebina dela, ki je ljudem blizu, omogoča, da v letošnjem letu v akciji »NNNP« dosežemo še nov napredek pri vsebinski bogatitvi vseh izobraževalno-vzgoj-

Obrambno in samozaščitno usposabljanje kot sestavni del priprav na splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito

Obrambno in samozaščitno usposabljanje je eden od pogojev za smotno in učinkovito uveljavljanje delovnega človeka in občana pri izvajanju obrambnih in samozaščitnih ukrepov in priprav, za njegov čimpopolnejši in učinkovitejši prispevek h krepitvi obrambne usposobljenosti naše samoupravne socialistične skupnosti.

Obramba dežele je skupen interes jugoslovanskih narodov in narodnosti, zato tudi obramba in varnost temeljita na enotni zasnovi, upošteva pri tem vse okoliščine in posebnosti, ki so značilne za posamezna območja. Na tej podlagi temelji enotna programska zasnova obrambnega in samozaščitnega usposabljanja, ki hkrati omogoča polno pobudo vseh družbenih subjektov obrambnega in samozaščitnega usposabljanja ter slehernega delovnega človeka in občana.

Sistemska sta obrambna vzgoja in usposabljanje dobro

urejena, čeprav so v formalnih (zakonskih) določilih še nekatere pomanjkljivosti, čeprav glede na poseben družbeni interes ne ovirajo napredka, kot ga nakazuje dosežena stopnja družbenega razvoja splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Pozitivna stran obrambnega in samozaščitnega usposabljanja je zagotovo v tem, da je sestavni del sistema vzgoje in izobraževanja v naši družbi. Tako obrambno in samozaščitno vzgojo in izobraževanje izvajamo po rednih in dopolnilnih učnih programih na šolah vseh stopenj, s šolanjem in usposabljanjem strokovnih kadrov, z usposabljanjem in urjenjem enot in štabov civilne zaščite, narodne zaščite, služb in organov ter vseh dejavnikov in subjektov naše družbe.

Pri obrambnem in samozaščitnem usposabljanju smo dosegli pozitivne rezultate na vseh ravneh in v vseh dejavnostih družbe. Tudi pri obrambnem in

samozaščitnem usposabljanju delovnih ljudi in občanov smo dosegli določene uspehe, čeprav so to usposabljanje spremljale nekatere pomanjkljivosti. Programi niso bili slabi, toda način, kako smo jih uresničevali, pa ni bil vedno v skladu z zastavljenimi smotri in cilji. Letošnja akcija NNNP, ki združuje več smotrov, zajema tudi preverjanje sposobnosti delovnih ljudi in občanov za množično vključevanje v aktivnosti splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Hkrati nam bo akcija tudi pokazala, kakšna naj bo prihodnja programska usmeritev usposabljanja delovnih ljudi in občanov.

Za letošnje leto je republiški sekretariat za ljudsko obrambo skupaj z drugimi nosilci obrambnega in samozaščitnega usposabljanja pripravil obsežen program obrambnega in samozaščitnega usposabljanja delovnih ljudi in občanov. V vsebini se program sklada s smotri akcije

NNNP, izdelana pa je tuji načelna zasnova metodologije priprav in določen način izvajanja programa. Poleg pokrajinskih dogovorov in seminarjev bodo morale teči glavne priprave na seminarje v občinah, konkreten dogovor o izvedbi programa pa bodo morali sprejeti v krajevnih skupnostih in v temeljnih organizacijah združenega dela oziroma v izvršnih odborih krajevnih konferenc SZDL in izvršnih odborih sindikalnih organizacij skupaj s samoupravnimi organi TOZD.

Letošnji program usposabljanja bo osredotočen na poletno obdobje in ne na zimsko kot prejšnja leta. To pa je tudi čas, ko vremenske razmere dopuščajo, da program izvedemo na prostem na terenu in ne v predavalnici, kot je bilo to značilno za prejšnja leta.

Ta program narekuje še nekatere druge zahteve, da bi tudi z njim dosegli smotre, ki jih je v

Nadaljevanje na 10. strani

nih oblik, pri boljšemu načrtovanju dela in preverjanju dosežene.

Da bi uskladili dejavnost organizacij RKS s časovno opredelitvijo akcije, so delegati RKS na 9. seji RO RKS 23.1.1979 razpravljali o okvirnih usmeritvah dejavnosti organizacij RKS v tej akciji. To je bil tudi ugoden čas, saj so bile v januarju, februarju, marcu in aprilu skupščine krajevnih organizacij RK, na katerih so bili v večjem številu prisotni člani RK in njihovi delegati.

Kot pomoč pri načrtovanju in uresničevanju programa RKS v akciji NNNP je IO RO RKS sklical v mesecu aprilu medobčinska posvetovanja in na njih obravnaval dosedanje dejavnost, povezano z akcijo NNNP.

Dosedanja dejavnost krajevnih organizacij RK kaže, da so se organizacije že lotile preverjanja zasnove programov stališča splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, saj ima RK prav zaradi svoje množičnosti velike možnosti, da prispeva h krepitvi vseh obrambnih priprav kot vseljidskega gibanja.

V vsakem izrednem stanju so precejšnje človeške žrtve in veliko ranjenih in prizadetih, poslabšajo se življenjske razmere tako s socialnega kot tudi s higienskega stališča. Življenje je potrebno organizirati in ga prilagoditi dejanskim okoliščinam, ki so nastale zaradi izrednega stanja. V takih primerih je **izrednega pomena znanje, usposobljenost in pripravljenost pomagati sebi in ljudem v soseski**, ki jih je prizadela nesreča. Od te medsebojne pomoči ljudi v prvih trenutkih nesreče je odvisno marsikatero življenje.

Zato je pomembno nenehno in stalno usposabljanje čim več občanov in delovnih ljudi, da bodo lahko pomagali v takih primerih.

Iz dosedanjih podatkov Krajevnih organizacij RKS tudi sledi, da bodo v akciji NNNP organizirale naslednje dejavnosti:

- tečaje in tekmovanje v prvi pomoči,
- tečaje nege bolnika in poškodovanca,
- tečaje za higiensko-epidemiološko dejavnost,
- tečaje za ekipe za socialno delo ob elementarnih nesrečah,
- tečaje za poizvedovalno dejavnost,

- organizacijo disperzije sanitetnega materiala v krajevne skupnosti (omarice in postaje prve pomoči v odročnih krajih)
- organiziranje pogojev za začasno nastanitev in nego ranjencev in poškodovancev,
- obnavljanje in ustanavljanje depojev za sprejemanje in posredovanje materialne pomoči prizadetim.

Med večjimi akcijami, pri katerih bo sodeloval RKS naj navedemo množična šolska in izvenšolska tekmovanja ob 30-letnici vzgoje mladine za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, saj je bila v orientacijski pohod zajeta tudi prva pomoč.

Skupno z ZSMS bo 26. maja republiško tekmovanje v prvi pomoči vseh srednjih medicinskih šol, 27. maja pa republiško tekmovanje iz programa obrambe in zaščite vseh najboljših ekip v streljanju, orientaciji in prvi pomoči, 7. junija pa bodo vse organizacije RKS z drugimi dejavniki akcije NNNP organizirale veliko solidarnostno akcijo zbiranja oblačil in posteljnine.

Da bi pospešili proces podružbljanja vseh dejavnosti RKS, so organi RO RKS in komisije pri občinskih organizacijah RKS že začele dopolnjevati programe tečajev, seminarjev in predavanj ter drugih oblik množičnega usposabljanja, jih posodabljanje v skladu s potrebami splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite ter vanje vnašati vsebino, ki bo še bolj utrjevala zavest in zaupanje delovnih ljudi in občanov v našo samoupravno socialistično družbo.

Ker je celotna akcija usmerjena v množičnost in sodelovanje delovnih ljudi in občanov v vseh oblikah ljudske obrambe in družbene samozaščite, bodo organizacije RKS s svojo dejavnostjo poskušale spodbuditi pri ljudeh pobude za najrazličnejše oblike sodelovanja v obrambnih in samozaščitnih aktivnostih. Pri tem si bodo prizadevale oživiti številne oblike dejavnosti in samopomoči ljudi, ki so jih tako množično in tako iznajdljivo razvijali v narodnoosvobodilnem boju na področju zdravstvene in socialne zaščite tako borcev narodnoosvobodilne vojske kot drugih občanov.

Ivica Žnidrič,

sekretar Glavnega odbora
RK Slovenije

Obrambno in samozaščitno usposabljanje kot sestavni del priprav na splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito

Nadaljevanje z 9. strani

uvodni obrazložitvi k predlogu za akcijo NNNP utemeljil Franc Pogljajen, predsednik sveta za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri RK SZDL na seji predsedstva tega organa. Takoj lahko ugotovimo, da pri izvedbi letošnjega programa usposabljanja ne gre za klasična predavanja, ampak za konkreten dogovor o ukrepih in nadaljnjih aktivnostih, ki morajo dati nove rezultate pri krepitvi obrambne in samozaščitne sposobnosti slesherne celice naše družbe. Torej ne bomo smeli dopustiti, da bodo program izvedli »uvoženi« predavatelji, pač pa ga morajo izvesti kadri krajevne skupnosti oziroma delovne organizacije.

Tudi o vsebini in obsegu sle-

hernega konkretnega programa se bo potrebno dogovoriti tako na ravni občine kot v krajevni skupnosti in TOZD.

Gradivo, ki ga je pripravil republiški sekretariat za ljudsko obrambo, obravnava načelno več obrambno-varnostnih vprašanj, le-ta pa bo potrebno konkretizirati za območje oziroma okolje, ki mu bo program namenjen (krajevna skupnost — mestna, podeželjska; TOZD — večja, manjša, bolj oziroma manj občutljiva..., šola...).

Iz tega sledi, da je eden najpomembnejših pogojev za pravilno opredelitev obsega in vsebine programa vsestranska ocena, lahko bi ji rekli ocena ogroženosti, bistvenih vprašanj,

pomembnih za opredelitev konkretnih obrambno-varnostnih ukrepov in nalog ter usmeritev bodočih aktivnosti občanov in delovnih ljudi v krajevnih skupnostih, v delovnih organizacijah, šolah... v gibanje splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Zato bo potrebno udeležence usposabljanja seznaniti z oceno ogroženosti v obsegu in na način, da jo bodo dojeli in da bo hkrati prispevalo k nadaljnji krepitvi idejnopolitične zavesti delovnih ljudi in občanov za njihovo aktivno udeležbo v pripravah na splošno ljudsko obrambo in v aktivnostih na področju družbene samozaščite.

Uresničitev programa letošnjega obrambno-zaščitnega

usposabljanja torej pomeni odgovorno in izredno zahtevno nalogo. Program moramo tako po vsebini kot po obsegu uresničiti z delovnimi ljudmi in občani v delovnem in življenjskem prostoru, torej v delovni organizaciji, v zaselku in v manjši krajevni skupnosti, v večji krajevni skupnosti pa po njenih delih oziroma v ulici, mestni četrti, večjem stanovanjskem bloku itd. Pri izvedbi tega programa lahko pričakujemo ugodne rezultate, saj bomo izvajali program v času akcije NNNP in z vsestransko in odgovorno podporo ter z neposrednim angažiranjem vodstev SZDL, sindikatov in drugih subjektov naše družbe.

Tone Zadnikar,
RSLO SR Slovenije

NALOGE TELESNOKULTURNIH ORGANIZACIJ V AKCIJI »NIČ NAS NE SME PRESENETITI«

Naloga telesnokulturnih organizacij v sistemu ljudske obrambe in družbene samozaščite so mnogotere in specifične glede na naravo dejavnosti ter razmere, v katerih te organizacije delujejo. Telesnokulturne organizacije imajo v svojih pravilih in drugih samoupravno sprejetih aktih opredeljene naloge tudi s področja ljudske obrambe in družbene samozaščite, zato je prav in smotno, da tudi v pripravah na akcijo Nič nas ne sme presenetiti preverijo uresničevanje z dokumenti sprejetih nalog.

Čeprav se naloge posameznih telesnokulturnih organizacij med seboj razlikujejo, je vsem skupna najpomembnejša, vključevati v redno aktivnost zlasti tiste, ki še niso aktivni, in jim zagotoviti možnosti redne vadbe. Prav tako je pomembno, da že aktivnim omogočijo z redno vadbo razvoj psihofizičnih sposobnosti, vadba vrhunskih športnikov in njihov napredek na športnem področju pa prav tako prispeva k večji obrambni sposobnosti našega naroda. Zdravi, krepki, odporni in moralnopolitično zreli ljudje in občani so največ, kar lahko telesna kultura prispeva k varnostnim razmeram v naši družbi. **Zato si bodo vse telesnokulturne organizacije prizadevale v pripravah na akcijo NNNP bistveno povečati število aktivnih v vseh starostnih kategorijah.**

V ta namen bodo posebej razvijale tiste prvine telesne kulture, ki so dostopne sleshernemu občanu, to pa so hoja, tek, kolesarjenje, trim akcije, mnogoboji, plavanje itd. Še

zlasti so primerne tiste aktivnosti, kjer obstaja možnost samopreverjanja sposobnosti.

Pri programiranju različnih aktivnosti in oblik vadbe ter preverjanja oziroma samopreverjanja sposobnosti imajo najbolj odgovorno nalogo zveze telesnokulturnih organizacij občin in republiške strokovne organizacije, samoiniciativa osnovnih organizacij (društev, klubov taborniških odredov, strelskih družin itd.) pri snovanju aktivnosti v zvezi z akcijo pa bo najboljši dokaz pravilnosti njihove usmeritve.

Poleg splošnih nalog imajo telesnokulturne organizacije specifične naloge tudi v zvezi z lastništvom objektov. Telesnokulturne organizacije, ki imajo lastne objekte, so dolžne v pripravah na akcijo NNNP nameniti posebno skrb vzdrževanju in čimvečji izkoriščenosti objektov ter zagotoviti njihovo varnost. Pri vzdrževanju objektov naj telesnokulturne organizacije posvetijo več skrbi funkcionalni usposobljenosti objektov, izboljševanju higienskih razmer, odpravi napak in pomanjkljivosti, večji čistosti objektov, racionalni porabi energije, vode itd.

Izkoriščenost objektov naj bo glede na pomanjkanje telesnokulturnih objektov optimalna. Smotno se je treba dogovoriti za vadbo tako skupin športne rekreacije kot za potrebe vrhunskega športa. V večnamenskih telesnokulturnih objektih naj imajo prednost, tiste vadbene skupine, ki aktivirajo

večje število udeležencev in ki so najbolj pomembne za pridobivanje psihofizičnih sposobnosti. Specialni objekti naj bodo izkoriščeni čimbolj smotno.

Telesnokulturne organizacije, ki imajo svoje objekte, so dolžne zagotoviti varnost objektov. Dolžne so predvideti varnostne ukrepe za primere požara, potresa, povodnji, visokega snega itd. Uskladiti morajo svoje interne akte s splošnimi družbenimi dokumenti, ki govore o varnosti objektov, ustanoviti ustrezne službe, nabaviti orodje in aparate ter seznaniti delovne skupnosti in članstvo z varnostnimi nalogami.

V zvezi z varnostjo pred nesrečami in incidenti so telesnokulturne organizacije, zlasti take, ki jih označuje tekmovalni duh, dolžne zagotoviti vsestransko vzgojo športnikov, ki so člani teh organizacij, disciplino pri vadbi, red in varnost na tekmovalnih, ukrepe za vzgojo obiskovalcev športnih prireditev, varnost pri uporabi objektov za tekmovalce in gledalce (tekmovališča, tribune itd.) ter zagotoviti možnosti za hitro izpraznitve objektov.

Telesnokulturne organizacije, katerih dejavnost je značilna za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, bodo organizirale široko akcijo za seznanjanja delovnih ljudi in občanov z veččinami posameznih panog. Gre predvsem za dejavnost **tabornikov** (postavljanje šotorov, orientacija, obveščanje, življenje v nenavadnih razmerah, mnogoboj itd.), **planincev** (reševalne akcije,

HIŠNI SVETI V AKCIJI

»NIČ NAS NE SME PRESENETITI«

Akcija »Nič nas ne sme presenetiti« je po zasnovi politično-mobilizacijska množična družbena akcija usposabljanja in preverjanja obrambne, samozaščitne in varnostne pripravljenosti. Vanjo se vključujejo vsi delovni ljudje in občani v vseh okoljih, kjer delajo in živijo, torej tudi v krajevni skupnosti, ulici, vasi, stanovanjski hiši (bloku).

Dobra organiziranost, usposobljenost in pripravljenost vseh stanovalcev v hišah, še zlasti pa v večjih stanovanjskih blokkih oziroma v hišnih skupnostih pomembno prispeva k dobri splošni organiziranosti in pripravljenosti za obrambo in zaščito krajevne skupnosti kot celote. Prav zaradi tega moramo v akciji NNNP posvetiti ustrezno pozornost tudi aktivnostim in nalogam, stanovalcev v stanovanjskih hišah, kajti zavedamo se, da še povsod in vsi še nismo dovolj poučeni o svojih pravicah, dolžnostih in nalogah ob elementarnih in drugih hudih nesrečah in v vojni, da nismo še dovolj dobro organizirani in usposobljeni za povsem uspešno izvajanje obrambno-zaščitnih

orientacijski pohodi, varnost v gorah, varovanje narave, markacije), **strelcev, borilnih športov (judo, rokoborba, karate, sabljanje), brodarke in veslaške organizacije** (uporaba plovnihih objektov, forsiranje rek, jezer, reševalne akcije itd.), **društev »Partizan«** orientacijski teki in pohodi, mnogoboji, trim akcije, učenje plavanja, kolesarjenje itd.), **plavalcev** (ena najpomembnejših akcij je naučiti čimveč občanov plavanja), **kolesarstva** (obveščanje, kurirske naloge, trim kolesarjenje, ciklokrosi itd.), **avto-moto športov** (obveščanje, kurirske naloge, rally vožnje, spretnostne vožnje), **letalcev in padalcev**.

Članstvo organizacij, katere dejavnost ni značilna za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, bo na podlagi programov ZTKO občin sodelovalo v splošnih akcijah za vse prebivalstvo, kot so orientacijski pohodi, obiski spominskih obeležij iz NOB, sodelovanje s civilno zaščito v domačem kraju itd.

Posebej pomembno je, da se telesnokulturne organizacije prek koordinacijskih odborov pri krajevnih konferencah SZDL povezujejo z drugimi dejavniki in usklajeno vodijo priprave na akcijo in akcijo samo.

Telesnokulturne organizacije bodo svoje ugotovitve, predloge in pobude sporočale koordinacijskim odborom, zvezam telesnokulturnih organizacij v občinah in republiškim strokovnim organizacijam. Po končani letošnji akciji pa bodo na vseh ravneh in v vseh telesnokulturnih okoljih poglobljeje ocenili akcijo.

Marjan Jemec

nalog in postopkov v takšnih razmerah. Zato se moramo v tej akciji zavzeti, da se bomo dobro organizirali, seznanili z vsem potrebnim in usposobili za opravljanje nalog v izrednih razmerah.

Nalogo, ki je pred nami bomo uspešno opravili le, če se bomo na njo tudi dobro pripravili. Najprej se moramo vprašati, ali smo v hiši, bloku, hišni skupnosti že ustrezno organizirani, se pravi, ali smo ustanovili vse tiste organe in organizacije, ki smo jih dolžni ustanoviti v skladu s predpisi in napotili ter potrebami in možnostmi, in ali tudi v resnici delujejo. Mislimo predvsem na hišne svete, odbore SZDL, aktive ZK, aktive ZSM, podobore za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito in enote civilne zaščite. Če te obveznosti nismo še v celoti izpolnili jo moramo čimprej, kajti prav ti organi in organizacije so organizatorji in nosilci akcije NNNP v hiši, kjer stanujemo. Zatem moramo ugotoviti, kako smo seznanjeni s pravicami, dolžnostmi, nalogami in postopki na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite, kako smo pripravljeni in usposobljeni za njihovo opravljanje, ne nazadnje pa tudi to, kako smo materialno preskrbljeni za uspešno opravljanje teh nalog bodisi kot posamezniki, kot družina ali kot skupnost stanovalcev. Ko vse to ugotovimo in ocenimo, se bomo odločili, katere aktivnosti in naloge bomo izvedli v letošnji akciji NNNP oziroma kaj moramo v tej akciji storiti, da bomo obrambno in zaščitno čim bolje pripravljeni in usposobljeni.

Kot pomoč hišnim svetom naj omenimo le nekatere naloge in aktivnosti, ki naj bi jih opravili v tej akciji:

— Na zborih stanovalcev in s praktičnim poukom, organiziranim v stanovanjski hiši, moramo usposobiti stanovalce za učinkovito opravljanje konkretnih obrambno-zaščitnih in samozaščitnih nalog v stanovanjski hiši. Predvsem jih moramo poučiti, kakšne so obveznosti, odgovornosti in naloge stanovalcev, hišnega sveta, enote civilne zaščite in družbenopolitičnih organizacij, kako naj se vedejo, kako ravnajo in kaj naj storijo ob elementarnih in drugih hudih nesrečah (potres, poplave, požar in dr.) ter v posameznih priložnostih, ko grozi neposredna vojna nevarnost, in v vojni, še zlasti pa ob zračnih napadih in drugih vojaških aktivnostih. Vse to usposabljanje naj bo prilagojeno konkretnim razmeram v stanovanjski hiši, se pravi da moramo upoštevati predvsem tiste nevarnosti, ki pretijo stanovalcem v neposrednem okolju.

— Usposobiti moramo hišno enoto civilne zaščite za opravljanje reševalnih in drugih nalog ob nesrečah in v vojni. Ob koncu akcije, to je 29. in 30. septembra opravimo praktičen preizkus usposobljenosti enote in stanovalcev na podlagi predpostavke, ki jo bo določila krajevna skupnost.

— Pregledati in urediti moramo hišna zaklonišča. Če v hiši ni zaklonišča, moramo

skupno s krajevno skupnostjo določiti način, kako zaščititi stanovalce in jih o tem poučiti; pregledati in usposobiti moramo za uporabo tudi vsa protipožarna, reševalna in druga sredstva civilne zaščite ter poučiti stanovalce, kako naj z njimi ravnajo. Če teh sredstev še ni, moramo poskrbeti, da jih bo hiša dobila.

— Pregledati moramo vse skupne prostore ter iz njih odstraniti vse nepotrebne predmete, zlasti tiste, ki so nevarni, če bi prišlo do požara, ki bi ovirali gibanje stanovalcev in drugih oseb pri reševalni akciji ali pa že zdaj ovirajo dostop do naprav električne, plinske, vodovodne in ogrevalne napeljave; iz skupnih prostorov, garaž, podstrešij, shramb, drvarnic in drugod moramo odstraniti vnetljive in druge nevarne snovi.

— Poskrbeti moramo za brezhibno delovanje domofonov, zvoncev, dvigal in razsvetljave na stopniščih, v skupnih prostorih in zakloniščih; obnoviti in ažurirati sezname stanovalcev, iz njih naj bo tudi razvidno, kdo je predsednik hišnega sveta in kdo so člani ter kdo je hišnik in njegov naslov; poskrbeti moramo, da bodo zvonci, poštni omarice in vhodna vrata v stanovanje opremljeni z imeni nosilcev stanovanjske pravice; poskrbeti moramo da se bodo redno v nočnem času zaklepala vhodna vrata, in vrata skupnih prostorov; na vidno mesto izobesimo seznam stanovalcev, navodilo občanom o postopkih ob naravnih in drugih hudih nesrečah in v vojni, hišni red ter druga obvestila in napotke, ki so pomembni za stanovalce ter druge osebe, ki imajo opravke v zgradbi.

— V sodelovanju s krajevno skupnostjo moramo pregledati in ažurirati načrt civilne zaščite za ukrepanje v primeru nesreč v vojni, pri čemer moramo biti posebno pozorni na ukrepe, kot so: gašenje požarov, reševanje iz ruševin, zatemnjevanje, evakuacija, skrb za ostarele in bolne stanovalce ter otroke, pomoč stanovalcem drugih stanovanjskih hiš in dr. ter o vsem tem na primeren način poučiti tudi stanovalce.

— Glede na to, da bodo na območju krajevne skupnosti in občine izvedene različne aktivnosti, akcije in vaje civilne zaščite, narodne zaščite in mnoge druge, moramo poskrbeti, da bodo v njih aktivno sodelovali vsi stanovalci hiše. Možnosti in oblik vključevanja stanovalcev v aktivnosti pa je seveda še veliko več, zato je prav, da o njih razmislijo organizatorji in nosilci akcije in jih tudi izvedejo, upoštevaje pri tem seveda krajevne razmere in možnosti.

V akciji NNNP in v aktivnostih, ki jih bodo izvajali, naj bi prišla do veljave tudi družina kot temeljna celica naše družbene skupnosti, saj morajo ljudje tudi v družini pripraviti vse potrebno za življenje v izrednih razmerah. Med temi pripravami velja posebej opozoriti na zagotovitev potrebnih zalog živil in drugih najnujnejših potrebščin, pa tudi sredstev za osebno zaščito, za zatemnjevanje, za razsvetlavo in drugo.

Tone Volčič,
RSLO SR Slovenije

PROBLEMI TAJNOSTI IN NJENE ZAŠČITE V NAŠI DRUŽBI

Vedno bolj intenziven razvoj socialističnega samoupravljanja kot temeljnega družbenega in proizvodnega odnosa ter kot splošne smeri razvoja naše družbe terja, da vsa družbenopolitična, pravna, gospodarska in druga vprašanja ter probleme rešujemo v skladu s tem razvojem, kar velja tudi za opredelitev in zavarovanje tajnosti v naši družbi. To vprašanje postaja samo po sebi del celotne zaščitne funkcije družbe. V njej sta na skupnih družbenih temeljih, zaščitnih objektih, enotnih ciljih itd. zajeti obramba in varnost kot dve po opravih posebni, ločeni področji, v katerih — kot tudi v vseh drugih državnih funkcijah — poteka proces podružbljanja.

S podružbljanjem zadev s področja obrambe in varnosti na temeljih združenega dela si delovni ljudje ustvarjajo pogoje in možnosti za najneposrednejše razpravljanje o vseh vprašanih s tega področja in tako tudi o odločanju in zaščiti tajnosti. Nedvomno je ta problem v takšnih razmerah zelo zapleten, drugače kot v drugih sistemih, v katerih je precej preprost in ga rešujejo dokaj poenostavljeno, pri čemer ne puščajo niti najmanjših možnosti za vpliv delovnih ljudi niti za njihovo ustvarjalno vlogo. To se

veda ne ustreza bistvu našega sistema, v katerem imajo država, njeni organi in ustanove resda še vedno pomembno vlogo, vse bolj pa se usmerjajo k družbeni samoupravni bazi. Upoštevati pa moramo to novo kvaliteto naše ustavne družbenoekonomske ureditve, s katero mora biti v skladu obrambno-zaščitna funkcija družbe v celoti in v vseh njenih sestavnih elementih. V zvezi s tem želim opozoriti na spremembe, ki so neposredno vplivale na to funkcijo.

Prvič v našem sistemu spreminja tudi država svojo vsebino in funkcije in postaja vse bolj funkcija samoupravno organizirane družbe. Skladno s tem se razvija proces preobrazbe državnih ustanov v tem smislu, da le-te dobivajo širšo, družbeno naravo, kot tudi državnih organov in služb, ki imajo — čeprav še z močnimi lastnostmi in pooblastili klasičnih državnih organov — tudi naravo organov samoupravno konstituirane države. So namreč del družbene strukture, ki morajo, preprosto rečeno, »voziti« ne le po državnem tiru, marveč tudi po družbenem, se pravi, usmerjeni morajo biti bolj k družbenim in samoupravnim subjektom. Na drugi strani pa pomeni podružbljanje

zakonodajno-pravnega sistema graditev novega, njegovo pripravljanje, sprejemanje in uresničevanje, kar pa pomeni novo kvaliteto v odpravljanju klasične države. To po svoje seveda vpliva tudi na opredeljevanje tajnosti. V teh procesih dobiva tajnost čedalje bolj svojo družbeno vsebino, česar seveda drugi pravni sistemi ne poznajo.

Drugič, s tem ko smo razglasili ljudsko obrambo in družbeno samozaščito kot najširša temelja varnosti in funkcije samoupravljanja, ki mu kot sistemu ne ustreza klasična zaščita, so se odprle široke možnosti za neposredno vključevanje družbenih in samoupravnih struktur v zaščito družbe.

Kar zadeva zaščito tajnosti, mora le-ta izhajati iz širših družbenih okvirov zaščite, to pa mora biti skrb, pravica in odgovornost širokega kroga delovnih ljudi in občanov, ne sme se in se tudi ne more opirati samo na pravne norme, prisilo itd., čeprav je tudi to pomembno, saj je zelo pomembno organizirano družbeno reagiranje ob določenem nedovoljenem odkrivanju tajnosti.

Zunaj splošne ljudske obrambe je več problemov, ne-

jasnih vprašanj in tudi slabe prakse, kar zadeva elemente za določene državne in uradne tajnosti, zlasti pa tudi poslovne tajnosti, kot tudi glede zaščitnih ukrepov.

Če upoštevamo ustavne temelje — citiram 97. člen ustave SFRJ: »Zakon in samoupravni akti določajo zadeve in podatke, ki pomenijo tajnost ali se ne smejo objavljati.

Načelo javnosti se ne sme uresničevati v nasprotju z interesi varnosti in obrambe države in z drugimi družbenimi interesi, ki jih določa Ustava« — lahko na kratko sklenemo: zaščita tajnosti v naši družbi je privzdignjena na raven ustavne določbe, kar jasno opozarja na skladnost samoupravljanja in zaščite tajnosti, ali bolje rečeno, zaščite tajnosti v funkciji varovanja in zaščite socialistične samoupravne družbe kot ustavno določenega interesa naše družbe.

Poleg zakonov, s katerimi je mogoče določiti, kaj je tajnost, v naši družbi (mislim na tisto, česar ne bi smeli objavljati), je mogoče tajnost določiti tudi s samoupravnimi akti (pravilniki, statuti, samoupravnimi sporazumi in dogovori), ki so samostojni pravni akti.

V načelu javnosti dela državnih, samoupravnih in drugih organov (to je določeno prav tako v 97. členu ustave SFRJ), so določene izjeme, in sicer: interes varnosti in obrambe, ki ga nujno določa zakon, in »drugi družbeni interesi«, ki morajo biti prav tako določeni le v zakonu, ne pa kako drugače (niti ne s samoupravnimi akti).

Ob stališču, da so »interesi varnosti in obrambe države« zakonsko urejeni, se zastavlja vprašanje »drugih družbenih interesov«, o katerih govori ustava.

Vprašanja javnosti in tajnosti so zapletena in pomembna, zlasti v naši samoupravni socialistični družbi. Zaradi razvoja in krepitve resničnih in demokra-

Zveza kulturnih organizacij Slovenije in njene naloge v akciji NNNP '79

Zveza kulturnih organizacij Slovenije je pozvala vse občinske zveze in prek njih kulturna društva, naj načrtno in vsestransko sodelujejo v akciji »Nič nas ne sme presenetiti«. Priporočila je naj akcija zajame moralnopolitične priprave kulturnih skupin, ki nastopajo zunaj SFRJ, ureditev določil o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti v aktih občinskih zvez kulturnih organizacij in

društev, okrepitev in načrtno poglobitev kulturnega sodelovanja z enotami teritorialne obrambe in z enotami JLA ter opravijo celovite priprave za nastope različnih kulturnih skupin po zgledu kulturnih skupin v času NOB.

Zveza kulturnih organizacij se zavzema, da bi v teritorialnih enotah ustanovili kulturne skupine, ki bi imele vnaprej pripravljen in naštudiran program,

s katerim bi lahko nastopale v mirnem času in tudi v času vojne, seveda pa bi ga sproti prilagajale potrebam in razmeram in pritegovale k sodelovanju vse, ki lahko kaj koristnega prispevajo.

Zveza kulturnih organizacij zato priporoča občinskiim zvezam in društvom, da organizirano in s konkretno dejavnostjo sodelujejo v akciji Nič nas ne sme presenetiti.

Tone Štefanec

tičnih odnosov v našem sistemu in zaradi dejstva, da delovni ljudje in občani postajajo vse bolj aktivni dejavniki varnosti in zaščite, je nujna javnost dela vseh ustanov. Vsebinska pa tudi pravni izraz javnosti je v pravici delovnih ljudi in občanov, da so obveščeni o dejavnosti državnih organov, organov samoupravljanja, organizacij združenega dela, krajevnih skupnosti ter drugih subjektov in skupnosti. V javnosti morajo zato vse strukture zakonito in učinkovito izpolnjevati svoje dolžnosti in obveznosti. Javnost morajo praviloma motivirati subjektivne sile, zlasti zveza komunistov in socialistična zveza, in to tako, da se zavzemajo za odpravljanje nepravilnosti, nezakonitosti dejanj in postopkov. Delegatski sistem pomeni korak naprej v uresničevanju načela javnosti in pravice delovnih ljudi, da so obveščeni. Zato se v smislu, v katerem obravnavam to vprašanje, pojavlja javnost kot pravilo, tajnost pa kot izjema, zelo jasno opredeljena bodisi v zakonu bodisi v samoupravnih aktih.

S tega stališča ne more nihče oporekati potrebi po tajnosti v našem sistemu, vendar ne vsakršne tajnosti, temveč samo tiste, ki je v skladu s temelji našega sistema in s splošnimi družbenimi interesi.

Socialistična samoupravna družba, ki jo gradimo, ne sme in ne more zanemarjati objektivne resnice, ki jo obdaja v sedanjem času in v določenem prostoru. Ta izhaja iz obveščenosti delovnih ljudi in občanov kot pogoja za samoupravni razvoj ter se bori za doslednejše uresničevanje načela javnosti dela v neposredni družbeni praksi. Toda ta družbena praksa ima tudi svoje tajnosti kot izjemo načela javnosti; to izjemo opravičujejo trajni življenjski interesi in interesi obrambe in zaščite pred zunanjim in notranjim sovražnikom neodvisne in neuvrščene socialistične in samoupravne Jugoslavije in potemtakem tudi interes delovnih ljudi in občanov. Zato mora družba varovati taj-

nosti pred subjekti in silami, ki skušajo spodkopavati njeno neodvisnost, suverenost in ogrožati njeno varnost.

Proces podružbljanja zadev s področja zaščitnih funkcij družbene samozaščite nenehno spravlja delovne ljudi v položaj, da razpravljajo o vseh aspektih teh zadev in nalog pa tudi o vprašanih določanja in zaščite tajnosti. Delovni ljudje se morajo usposobiti in organizirati, da bi bili lahko tvorci in zaščitniki svojih tajnosti, da lahko postanejo nosilci varnosti in samozaščite, da so odgovorni za te zadeve in naloge v duhu idejnopoličnih stališč 8. kongresa ZKS in skladno s pozitivnimi pravnimi predpisi širših družbenih skupnosti. Te morajo s svojimi samoupravnimi predpisi in akcijo v praksi dati širšo družbeno zaščito vsem zaščitenim vrednotam pa tudi določenim tajnostim, s čimer dopolnjujejo in dvigajo na višjo raven celotno državno, družbeno in samoupravno organizirano zaščito.

Tajnosti ne smejo motiti niti zavirati razvoja socialističnih samoupravnih odnosov. To pa pomeni, da ne smemo skrivati kot tajnosti nobenih podatkov iz poslovanja lastne organizacije združenega dela oziroma krajevnih skupnosti ali drugih skupnosti ali ustanov pred samoupravljalci, da bi tako izigrali samoupravljanje, omogočili birokratsko samovoljo, tehnokratske in druge nazore ter ovirali samoupravno in socialistično ravnanje. Nasprotno, prav načelo javnosti krepi odgovornost samoupravljalcev delovnih ljudi!

Za uresničevanje teh z ustavo, z zakoni in drugimi samoupravnimi akti opredeljenih načel se morajo zavzemati družbenopolitične organizacije ter s svojo politično dejavnostjo zagotoviti, da bodo delovni ljudje in občani na podlagi varnostno-političnih ocen v vseh okoljih, kjer živijo in delajo v celoti seznanjeni z nalogami s področja varnosti in zaščite.

Vlado Žorž, sekretar sveta za LO in DS pri predsedstvu RK SZDL Slovenije

Program organizacije zveze tabornikov v akciji NNNP 1979

Zveza tabornikov Slovenije si bo v akciji NNNP zlasti prizadevala, da bi v sodelovanju z organizacijami ZSMS razširili taborniško organizacijo v vse krajevne skupnosti.

Enote zveze tabornikov bodo skupaj s krajevnimi skupnostmi oziroma občinskimi konferencami ZSMS sodelovale pri pripravi obrambnih načrtov.

Posebno pozornost pri uresničevanju osnovnega programa bodo letos imele taborniške organizacije veččinam in spretnostim s področja splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite.

Na predvečer Dneva mladosti bomo tradicionalno akcijo »Taborniki zbor — Naš pozdrav Titu«, katere namen je mobilizirati slovenske tabornike ob isti uri v krajih, kjer delamo in živimo.

Izvedli bomo vrsto akcij in tekmovanj, katerih smoter je preverjanje sposobnosti tabornikov v uresničevanju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Slovenski taborniško-partizanski mnogoboj, ki vsebuje vse tisto, kar bi jutri lahko potrebovali udeleženci boja za obrambo domovine, bo osrednja vsebina dejavnosti tabornikov skozi vse leto.

V poletnih mesecih bomo s posebno pozornostjo pripravili letna taborjenja in na njih pregledali taborno opremo, preverili usposobljenost nastanjalovskih ekip ter usposobljenosti vodstvenih kadrov in intendantske službe.

Na posvetu s predsedniki enot in zvez tabornikov občin bo posebna točka dnevnega reda posvečena problematiki splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. V reviji TABOR in Taborniškem vestniku bomo seznanjali članstvo s pripravami in izvedbo posameznih akcij ki

zadevajo splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito. Organizirano se bomo vključili v sklepne akcije ob koncu septembra v krajevnih skupnostih in tudi na vseh drugih ravneh naše družbe. Organizirali bomo posebno obveščevalno službo, ki bo zbirala podatke o aktivnosti za oceno celotne akcije, načelne usmeritve pa naj bi mesečno konkretizirali v svojih programih dela.

Pri opredeljevanju in načrtovanju nalog je potrebna čim večja samostojnost vsake OK ZTS oziroma odreda, ki bo sodeloval v akciji, da bi tako upoštevali specifičnost potrebe in zagotovili izvirnost in različnost zamisli posameznih aktivnosti, vendar ob usklajevanju na različnih ravneh.

Za soboto, 29. septembra naj v taborniških organizacijah načrtujejo takšne akcije in aktivnosti, ki bodo praktičen prikaz usposobljenosti tabornikov za opravljanje konkretnih nalog na podlagi določenih predpostavk (vojne ogroženosti, elementarnih nesreč ipd.), ki bodo pomenile preverjanje obrambnih sposobnosti, mobilizacije, evakuacije itd.

Za nedeljo, 30. septembra, pa naj organizirajo množične politično-manifestativne akcije, kot so množični pohodi ob pomnikih NOB, orientacijska tekmovanja, kulturne prireditve itd.

Ker gre za akcijo, ki je odvisna od specifičnih razmer na posameznih področjih naj OK ZTS oziroma odredi sam in s pomočjo koordinacijskih odborov za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri občinskih konferencah SZDL opredelijo konkretne naloge in zagotovijo da bodo akcije potekale čimbolj načrtno in usklajeno.

ALI NAJ SE TUDI ŽENSKÉ USPOSABLJAJO IN VKLJUČUJEJO V PRIPRAVE NA AKCIJO »NIČ NAS NE SME PRESENETITI«

ŽENSKA JE ENAKOPRAVEN DEJAVNIK V SPLOŠNI LJUDSKI OBRAMBI

Na vprašanje, ali naj se tudi ženske usposabljaajo in vključujejo v priprave na akcijo NNPP, seveda ženske odgovarjajo pritrdilno.

Menijo, da morajo pridobiti, ki so si jih priborile že v narodnoosvobodilnem boju in v socialistični samoupravni družbi in so tudi delo žensk samih, braniti skupaj z vsemi naprednimi ljudmi. Dejavnost v družbenoizvornem procesu in v družbenopolitičnem življenju žele deliti svojo vlogo z moškimi. Zato tudi v pripravah na splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito ne moremo ločevati občanov po spolu, še posebej takrat ne, ko gre za ustavno uresničevanje pravic in dolžnosti braniti domovino.

Posebni programi za ženske ali žensk?

Ženske danes v vseh oblikah dela in tudi organiziranosti v političnih organizacijah dele vlogo z moškimi. Ta spremeni vloga v naši družbi, dejstvo, da je razporejena na odgovorne delovne in samoupravne dolžnosti, vse družbene dejavnike zavezuje, da bo usposobljena tudi za vodenje teh teles v obrambnih pripravah, da bo torej vključena v

odbore za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, v štabe za teritorialno obrambo in v štabe civilne zaščite vse od krajevne skupnosti do republike.

Ker so se ženske uveljavile ne le kot delegatke, ampak tudi kot predsednice skupščin in izvršilnih odborov posameznih interesnih skupnosti ter posameznih skupščinskih zborov, jih moramo vključiti tudi v obrambne priprave teh teles.

Udeležba žensk v NOB in kar 50.000 (40 %) članic ZZB Slovenije dokazuje, kako nenadomestljiv je bil delež žensk, kako se je ženska vključevala v celovitost preobrazbe, skozi katere je šla narodna in socialna revolucija. Zato si moramo prizadevati tudi za naš naraščaj. Mladinke v ZSMS so se že uveljavile kot prostovoljke, zlasti pa tam, kjer mladinska organizacija goji revolucionarne tradicije, kjer ima pohodno enoto. Vemo, da so požrtvovalne članice pohodnih enot! Koliko pa jih je med vodji teh enot?

Kako urejamo evidenco?

Kam bodo razporejene ženske v izrednih razmerah, kako bodo ali so že usposobljene za te dolžnosti, naj ureja enotna

evidenca. Ne le usposabljanje v vseh rednih oblikah izobraževanja in vzgoje, ampak družbenopolitično usposabljanje za delegatski sistem, aktivnost žensk v kulturnoprosvetnih in športnih društvih, pri tabornikih, društvih Partizan, tehničnih društvih itd. bo odkrilo, kje je premalo žensk in kje je dovolj aktivnih. Opozorjeni bomo, da so ženske še vse premalo aktivne v tekmovalni športni in rekreativni dejavnosti, zelo pa so dejavne tabornice, članice AMD, članice gasilske zveze, manj pa v dejavnosti ljudske tehnike.

Kam z otroki?

Da bi ženske lahko sodelovale v obrambnih pripravah, da bi lahko obiskovale tečaje in se udeleževale različnih vaj, moramo zagotoviti, da bodo v času usposabljanja odprti tudi vzgojnovarstveni zavodi, da bodo, denimo, hkrati tudi šole izvajale svoj obrambni program, da bodo odprti obrati družbene prehrane ali da bomo kako drugače poskrbeli za varstvo otrok in preskrbo družine.

Razmislimo, katere nezaposlene tovarišice in upokojenke (med njimi so tudi udeleženke NOB), bi lahko vključili v posamezne odbore, katere bi lahko prevzele tudi vojne dolžnosti v

vzgojnovarstvenih zavodih, katere pa bi lahko sodelovale pri morebitni evakuaciji starih, bolnih, otrok itd.

Prizadevajmo si, da bodo ženske vključene v obrambne priprave že v najosnovnejših enotah: v hišnih svetih, uličnih svetih, svetih sosesk, v vaseh itd.

Ženske v vse oblike obrambnih priprav

Čeprav so se ženske v narodnoosvobodilnem boju potjevale ne le kot negovalke bolnih in ranjenih, večkrat v pripravah žensk na splošno ljudsko obrambo zanemarjamo vse oblike obrambnih priprav zanje.

Če naj bi v izrednih razmerah zagotovili nemoten proizvodni proces in življenje vseh oblik samoupravljanja v delovnih organizacijah, družbenopolitičnih skupnostih in organizacijah, si bomo morali prizadevati za sleherno kmetico v vaški skupnosti in za usposobljene delavke na vseh ravneh delovnega procesa. Že v urejenih razmerah in v miru si moramo prizadevati, da ob nobenem presenečenju ne bomo nepripravljeni.

Vladka Jan
članica IO P RKSZDL
Slovenije

UREDNIŠKI ODBOR:

Marko OROŽEN, Julij PLANINC, Tone RAKOVIČ, Ljubo JASNIČ, Franc ČRNUGELJ, Vlado ŽORŽ, Milan VOLČIČ

VODOVODNE PIPE LAHKO PRESAHNEJO — KAJ TEDAJ?!

Brez vode ni življenja. Problem vode je star, kolikor traja življenje na zemlji, kolikor je star boj za obstoj. Tega problema se boleče zavedamo, kadar vode ni, ko smo žejni, ko plameni uničujejo premoženje, ni pa vode, da bi ogenj pogasili.

Pri obilici vode, ki teče iz sodobnih vodovodov, se predajamo samozadovoljstvu. Zadovoljni smo z visokim standardom, kaj bi razmišljali o vodi, o kraški vasi ali kateri drugi. Zagata z vodo je bila vedno velika, stara, kolikor so pomnili najstarejši ljudje. Velike suše so pomnili desetletja, petdesetletja in več, spomini na katastrofalne požare, ki so ob suši in vetru uničili celotne vasi, so prehajali iz roda v rod.

Kraška vas. Vsaka hiša, tudi najrevnejša, je imela »štirno« in vanjo z lesenimi žlebovi speljano kapnico. Voda ni bila najboljše, ker so bile strehe krite s slamo in brez dimnikov je »dišala« po dimu, vendar je bila uporabna za ljudi in živino.

Težave pa so se pojavile ob dolgotrajnih sušah, ko so morali s kravjimi zapregami voziti vodo v sodih tudi po več ur daleč iz reke Krke. Za nujne potrebe so nosili na hrbtih ali glavah iz studencev, ki so komaj curljali, vendar so jo imeli vedno — tudi ob največji suši. Studenci, čeprav oddaljeni od hiš, so bili vedno lepo urejeni in čisti. Čakanje, da se je voda natekla, je pomenilo priložnost za klepet po napor-nem delu.

Vse to je pozabljeno, to je bilo že tako davno, pred vojno in morda še v prvih povojnih letih. Po vojni so dobili vodovod. Vode je dovolj in sama teče iz pip. Kmetijstvo napreduje, kmetje kupujejo traktorje in druge stroje. Gradijo sodobne velike hleve, v katerih lahko vsaka glava pije vodo, kadar želi.

Veliko gradimo in potrebujemo veliko vode. Za tolikšno porabo pa vodovod ni bil predviden. Domačije v višjih legah čez dan nimajo vode, le v poznih nočnih urah napolnijo posode in kopalne kadi, spodaj, v nižini, voda še teče, vendar brez pravega pritiska. In spet smo začeli govoriti o pomanjkanju vode.

Pred leti, ko so v vasi dobili vodovod, ko je bilo vode še več kot dovolj, so bili vodnjaki, ki so služili skozi stoletja, nenadoma odveč. Nekateri so jih zasuli,

drugi so uvideli, da se dajo koristno uporabiti za gnojnične jame, za silose. Vaški studenci, ki so nekdanje tako lepo žuboreli, so postali odveč; v sodobnem življenju kmečki ljudje ne potrebujejo romantike. Studenčke, že zdavnaj brez žlebov, zasipa listje, zemlja, blato, voda slednjič najde svojo pot pod zemljo.

Na velike suše, na žejo so že vsi pozabili, celo tisti, ki so se borili na soško-kobariški fronti, ko so bile bitke odvisne ne od granat, ampak od vode, ko je zmagovala tista stran, ki je imela vodo. Ko je začelo deževati, so vojaki z obeh strani fronte odvrgli puške, da bi lovili v usta vodo.

V soparnem letnem dnevu pridrvi nevihta. Strela udari v gospodarsko poslopje, polno sena. Gasilci so hitri, saj imajo avtomobile. Lahko bi gasili, a problem je voda. V hidrantih ni pritiska. Gospodar je sicer imel nekoč največji vodnjak v vasi. Vode je imel tudi v največji suši, toda zdaj je vodnjak poln živinske krme. Gasilci so nemočni, komaj rešijo traktor in živino iz hleva, vse drugo premoženje je žrtev plamenov. Vse to pa bi bili lahko rešili, če bi v vasi, ko so dobili vodovod, še naprej obdržali in vzdrževali vodnjake kot vodne rezerve za »hude čase«. Tega se ob nesreči bridko ovedo.

V spomladanskem jutru pretresljiva vest: potres uničil Črnogorsko primorje. Pomoč je nujna. Človeške žrtve, veliko ranjenih. Nujno potrebujemo zdravstveno osebje, krvno plazmo, šotore. In vodo. Vodol! Kraji so brez elektrike in pitne vode, grozi epidemija. Tako poročilo drugega, tretjega dne.

Prišle so zdravniške ekipe in krvne plazme ne primanjkuje več.

Primanjkuje pa šotorov, odej in vode. Vode!

Največji problem je voda! Cisterne ne morejo na pot, ker so uničene ceste in železnica.

Če ne bi bili brezbrizni pred nesrečo, če bi skrbeli za rezervne vire pitne vode, če bi vzdrževali vodnjake, čeprav kapnice, bi bila zdaj zagata bržčas veliko manjša.

Za Kampalo ni bilo težkih bojev, niso bile angažirane velike sile, ni bilo močnih raketnih napadov, pa smo še 10 dni po osvoboditvi poslušali vesti: vlada,

velika zmeda, vode še vedno ni, ljudje trpijo žejo, pretijo epidemije.

Ali takale reportaža (ki je lahko jutri stvarnost) z vaje civilne zaščite v krajevni skupnosti - situacija: sovražnik je z izredno močnim avio-raketnim udarom na naše mesto povzročil veliko opustošenje. Veliko človeških žrtev, veliko ranjenih. Veliki požari. Sovražnik je uničil električno centralo, ki napaja mesto, mestni vodovod in toplarno.

Mesto je brez vode, elektrike in ogrevanja!

Kaj je v tem primeru predvidel obrambni plan?

Preskrbo z vodo iz javnega vodovoda, redno oskrbo z električno energijo, ogrevanje iz toplarne?!

Nov močan napad na področje te krajevne skupnosti. Vse je v plamenih, stolpnice, stanovanjski bloki, tovarne, skladišča. Veliko mrtvih in ranjenih.

Zaradi požarov v mestu ni pričakovati pomoči mestne gasilske brigade. Tovarniške gasilske enote so angažirane v tovarni, toda tudi tu ni rezervoarjev z rezervno vodo.

Krajevna skupnost je prepuščena sama sebi in morda prostovoljnimi gasilskim društvom sosednjih skupnosti. Hidranti ne delajo, vode ni; če ima katera gasilska enota polno cisterno vode, je to kot kaplja v morje. Ne morejo reševati niti ranjenih iz gorečih hiš, saj je vročina prevelika.

Analiza: področje je bogato s talno vodo.

Pred vojno, ko so se v tej predmestni kmetijski skupnosti še borili s kmetijstvom in vrtnarstvom, so imeli pri vsaki hiši vodnjak. Sedaj je tu sodobno mestno naselje s stolpniciami. O gradnji vodnjakov za rezerve pitne vode in za požarno varnost pri gradnji naselja ni nihče razmišljal, celo pri industriji ne. Na področju krajevne skupnosti je registriranih še 8 vodnjakov, ki so zapuščeni, neuporabni ali celo nedostopni. Do tega je prišlo, ker o tem ni nihče razmišljal ne v krajevni skupnosti, ne na občini, ne v družbenopolitičnih organizacijah. Toda takšne razmere v resnici lahko nastanejo.

Kdo je za to odgovoren?!

Vsi, družbenopolitične organizacije in skupnosti, ZK, delegati, predvsem pa delovni ljudje in občani od krajevne skupnosti, občine, do republike; od štaba za teritorialno obrambo in civilno zaščito do sekretariata za urbanizem in drugi.

Vendar pa je največja odgovornost prav odgovornost krajevne skupnosti.

Najprej bi bilo treba v krajevni skupnosti evidentirati vse vire žive vode, podtalnice, vodnjakov, kapnice itd., potem pa poskrbeti za to, da bi jih usposobili in redno vzdrževali. V občinski skupščini bi lahko sprejeli odlok, da so lastniki teh primarnih virov vode dolžni vire redno vzdrževati in da jih ne smejo odtujevati. Prav tako bi bilo nujno, da bi v vaseh in bližnji okolici ponovno usposobili vse naravne studence, čeprav majhnih kapacitet, naredili rezervoarje za hitrejše zajemanje, da bi bilo več rezerve vode, postavili komore za prečiščevanje vode oziroma po potrebi kloriranje.

To nalogo je prevzelo vodno gospodarstvo — za kaptiranje — predvsem v odročnih krajih za potrebe oboroženih sil in teritorialne obrambe ter prebivalstva, vendar dela počasi napredujejo. Zato občine in krajevne skupnosti ne bi smele čakati! Presenečenje bi se nam preveč maščevalo!

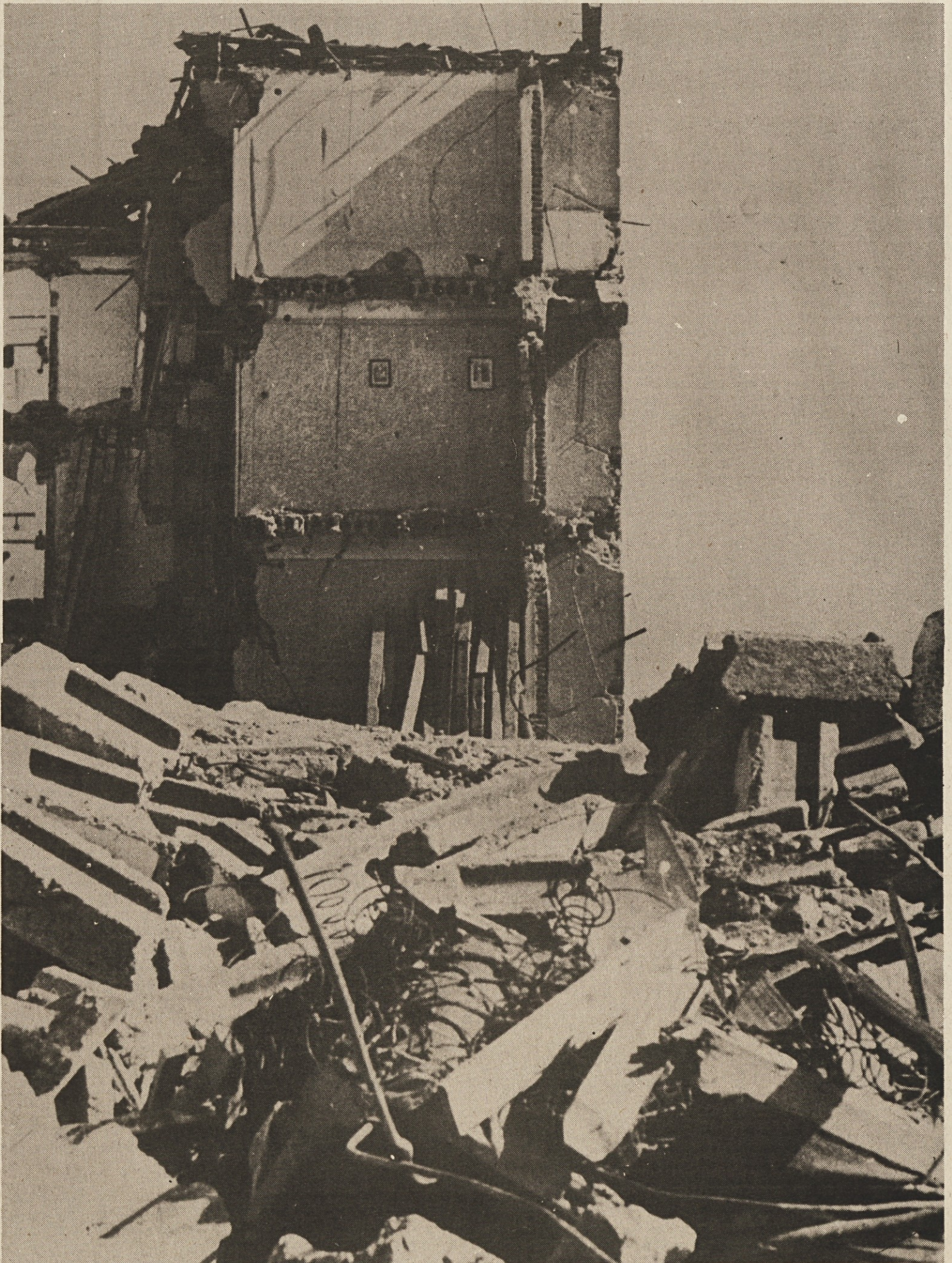
To je pomembna naloga, ki jo moramo opraviti vsi in s skupnimi močmi.

Potrebne zbiralnike vode je možno narediti povsod, tudi na brezvodnem kraškem terenu. V tej akciji lahko sodelujejo prav vsi. Tudi lovske družine z gradnjo primernih rezervoarjev vode in napajališč za divjad, ki bi jih v hudi sili lahko uporabili kot manjše rezerve uporabne vode, vsaj za prekuhanje.

V teže dostopnih krajih ni nujno, da gradimo betonske ali plastične rezervoarje, kar je sicer najbolje, uporabimo lahko tudi PVC folijo in deske. S PVC folijo je možno narediti v primer-nih dolinicah mini-akumulacijo, kjer bo vedno dovolj vode.

Enako velja tudi za gozdna gospodarstva, planinsko-pašne skupnosti in druge.

To pomeni, da lahko v akciji NNNP vsak izmed nas opravi pomembno delo in prispeva k temu, da nas res ne bo nič presenetilo. Metod Jurčič

Kozerija

Presnete omejitve

Ne praskaj se, kjer...

Tig

Pravili so, kako se bo na poletje vse umirilo in bodo sindikalni aktivisti vseh vrst v profesionalnih ali pa amaterskih usmeritev lahko zadihali s polnimi pljuči.

Saj ne bi posebej razglabljali o dobrih in pobožnih željah... Le toliko bi kazalo reči, da so se malce zmotili. Če že zaradi drugega ne, zaradi parnih in neparnih števil avtomobilov. Prežvečena tematika? Morda... Vendar zaradi tega nam še ni treba omagati, da bi se malce podrobneje seznanili s »konkretno problematiko«, ki jo zna navreči življenje.

Pravkar smo prebrali vabilo republiškega sveta ZSS udeležencem posvetov 10. in 11. maja. Sledi seveda dnevni red — kar nas ta hip ni ne zanima — pač pa nam je padla v oči pripomba, ki je zapisana po dnevnem redu in seveda tudi približno ni vsakdanja.

No, gre za naslednji tekst:

»Za vse točke dnevnega reda prilagamo naša gradiva, ki naj omogočijo udeležencem čim boljše pripravo na razpravo za posvete. Na posvete so poleg predsednikov in sekretarjev občinskih svetov vabljeni tudi člani republiškega sveta ZSS iz posameznega območja in predstavniki medobčinskih družbenopolitičnih organizacij (ZK, SZDL, ZSMS). Posveti bodo predvidoma trajali 4 do 5 ur. Obenem sporočamo, da nismo mogli najti drugega termina za datum — 10. 5. 1979 (ko je četrtek in polovica voznikov avtomobilov ne sme voziti) in zato predlagamo, da se z medsebojnimi dogovori voznikov in javnimi prevoznimi sredstvi organizirate tako, da boste na posvetih lahko sodelovali.«

Če bo letos glavna ovira, ki jo bo potrebno premagati, »problem parnih ali neparnih števil«, potem bo menda kar šlo. Pa kaj, ko se nam obeta prej tek čez ovire kot lagodno sprehajanje. Zato ima bržčas poziv k dogovoru in sodelovanju tudi malce alegorično ozadje.

Na svetu je veliko poučnega in zabavnega branja, ki nas vabi, da se česa naučimo. Vsi nadvse radi beremo (poleg DE, kajpak) DELO. Pa sem ga ondan tudi jaz z veseljem vzel v roke, 17. aprila je bilo in — na komentatorski strani — prebral mičen in odličen prispevek Alenke Leskovic z naslovom »Varna sivina«. Začne se takole:

»Med najbolj trdimi orehi, ki so jih doslej trla sodišča združenega dela, so bili gotovo primeri, ki so se v posameznem delovnem kolektivu maščevali uredniku tovarniškega glasila. Ker ni pridno poslušal napotkov svojih predpostavljajenih in je včasih preveč ostro zašpilil pero ob opisanju nepravilnosti, so ga po hitrem postopku utišali. V nekaterih primerih na ta način, da so ga premestili na opravljanje drugih del in nalog, v drugih pa so mu preprosto izrekli najhujši disciplinski ukrep, in sicer prenehanje delovnega razmerja.

Teh sporov v statistiki sodišč združenega dela res ni bilo veliko. So pa bili zato toliko bolj zapleteni, saj so v posamezni temeljni ali delovni organizaciji napeli vse sile, da bi se znebili nadležnega pisuna. V takem primeru pa se je tembolj zapletlo, ko se tudi urednik ni kar tako sprijaznil z metanjem polen pod noge, opozarjajoč, kje so vzroki za določene težave in kdo jih je povzročil.«

In tako naprej in tako naprej. Kakršne razmere, takšni ljudje, se boste zdaj z jezili. Tudi jaz sem se, saj nisem vedel, zakaj toliko hude krvi med novinarji in tisti mi, ki so više na klinih hierarhične lestvice. Zjansilo se mi je šele, ko sem listal po marčni številki »Izbora«, politično informativnega mesečnika »Vjesnika«, in v prispevku Edvarda Behra, glavnega urednika evropske izdaje »NEWSWEEKA«, ki ima za seboj že več kot 30 let novinarskih izkušenj, prebral naslednje stavke:

»Novinarji se največkrat nahajajo v kritičnem in posebnem položaju v tem smislu, da je njihov profesionalni uspeh odvisen

od dobrih odnosov s politiki in ljudmi na položajih. V globini svoje duše zelo dobro vedo, da jih le—ti trpijo samo zato, ker jim lahko od časa do časa zagotovijo kakšno ugodno predstavitv, neke vrste propropagando. Usono napako zagreši novinar, ko začne verjeti, da je, razumljivo samo po sebi, sprejet v krog velikih in močnih ne samo zato, ker je koristen, marveč tudi zaradi svoje razumnosti, prijetne družbe in prijateljskih vezi, skovanih v toku sodelovanja.«

Verjetno teh stavkov uredniki tovarniških listov niso brali in se jih zato nekaj kar naprej oteplje z različnimi nevednostmi. Velika večina pa jih je — na našo srečo — vendarle zdravih in cenijo rek: Ne praskaj se, kjer te ne srbijo!

To dejstvo je Alenka Leskovic v omenjenem članku takole opisala: »Internih glasil je veliko, toda če jih prelistamo, najdemo le redka, ki bi prestopila prag blede enoličnosti. Kadar pa so za urejanje glasil zadolženi posebni delavci, so mnogokrat neposredno odvisni od »vrha«. Tako se znajdejo ob pisanju o slabostih pred dilemo, ali naj vse skupaj zamolčijo in pozabijo, ali pa naj se pripravijo na spopad s šikaniranjem, če že ne s hujšimi posledicami.

Praksa nam dokazuje, da se v velikem številu primerov odločajo za prvo možnost. To pa hkrati pomeni, da številna glasila niso niti kakovostna niti ne prikazujejo življenjskega ter delovnega utripa posameznega delovnega okolja. Tako je tudi raziskava javnega mnenja za lansko leto pokazala, da številna glasila v združenem delu romajo v koš prej, kot jih delavci preberejo.«

Še naprej vam vsem mirno spanje želi vaš

Janko Špiček

NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 17

	STARA FR. DINASTIJA IN GROFJA RIJZ PARIZA	EMBLEM	VELIK PROSTOR ZA NASTOPE	VEČANJE, DVIG	ŽIRO RAČUN	ZDRAVILO	JUGOSLOV. LJUDSKA ARMADA	NAŠ NAJVEČJI POLOTOK	DEL ELEKTROČNE NAPELJAVE	HRVAŠKI SLEDATEL (KRSTO)	IZBOLJŠANJE RAZMER	TONI TRŠAR
ODPORNI TRENERI												
PRESEDIK EGIPTA												
DRŽAVA V AZIJI					TER							ORJAŠKI TROPSKI KUSČAR
ORIS					NAŠA NAJDAJŠA REKA	ZRAČNICA AVTOMOB. PLAŠČA	DEL OBLEKE LANTAN					
LETUŠIŠČE BILU OPATICE					PREPROSTO PLOVILO MUČENIK							KALCIJ UVEDLJIVI PIŠEC
ŠPANSKI TENISAČ								POBORJE V ARABICI BILZARNA PALICA				
SESTAVIL R. N.	USMRTITEV S STREJNIM OROŽJEM	REVA V FRANCIZI S MEŠNA RISEA					ZIVINSKA KRMA					
UČENJE			OKRASNA PTICA OSTRA DLAKA				ZASLON PIŠEC LJUB PESMI					
INDIJSKO OBLAČILO					SLOVNI ŽEVNIK JEZERO V ETIPIJI						POTONALNI NAČRT	SILICIJ
PREBIVALEC TRENTE								SREDO-ZEMBLI GRM	ZVIŠANA NOTA a ⁺ IVO ANDRIĆ			
VRSTA DIVJE MAŠKE					IZVEDENICA V NAUKI O ATOMIH							
NAŠA TOVARNA GOSPOD. STROJEV					SOLI SOLITR NEKUSLINE JAMOSTAN OB OHRIDU							ZAGODJA
LADO AMBROŽIČ				OKRASJE TROPSKO DREVO						POKRATINA V VIETNAMU	NIKOLAJ KOPERNIK PREPROST PLUG	
GRŠKO MESTO POD PARNASOM					SLUŽBA VOD. BARVAMI MLEČNI IZDELEK							
CEVILA ZA BAJANTE ANESTETIJE (MEDIC.)						TORINO	VELIKO FINŠKO JEZERO					
PUŠČAVNIK							FILIP KUMBA-TOVIC					
VELIKO TURŠKO JEZERO				RUDI OMOVA			RIMSJI BOG LJUBEŽNI					

Rešitve pošljite do 23. maja 1979 na naslov: TOZD DELAVSKA ENOTNOST Ljubljana, Dalmatinova 4, s pripisom na ovojnici NAGRADNA KRIŽANKA št. 17. Nagrade so 200, 150 in 100 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 15

Tripolitanec, Rado Simoniti, azaleja, Akim, MP, klama, ole, orka, kavalet, Nol, IT, Man, Tsavo, AA, atraktivnost, nrvnost, lan, AA, Kostarika, Noe, Arrabal, Jan, mak, IA, vez, panika, anali, janež, SO, orada, Ita, Asirija, sneg, Stritar, Lara.

Izrebrani reševalci nagradne križanke št. 15

1. nagrada 200 din: Djordji Masina, p.p. 288, 91001 Skopje; 2. nagrada 150 din: Jože Ožek, Delavska 19, 64000 Kranj; 3. nagrada 100 din: Ankica Krivec, Dobova 40b, 68257 Dobova. Nagrade bomo poslali po pošti.

Humoreska

Fotograf v tozdu

Borivoj Repe

V tozdu so razpisali dela in naloge novinarja. Javil se je Matic Čebula, sprejeli so ga in kaj kmalu je pričel z delom. Sprva so bili vsi zadovoljni, tudi on, novinar v združenem delu. »Dobro smo obveščeni,« so govorili mogotci.

»Na komiteju so pohvalili naš tozid in naš časopis,« je večkrat pravil direktor.

Novinarja so vabili na konference, sestanke, on pa je poročal o dogajanjih. Nekega dne pa se je pregrešil in napisal nekaj plaho kritičnih vrstic.

»Poglej ga pisuna,« so bantili velikaši.

»Kaj bo ta peroprask nas učil?« se je razhudil še direktor. Matic se je prestrašil, uvidel je, da je šel predaleč. Že večkrat je

slišal in bral o kolegih, ki so frčali iz raznih tozdov kot usrani golobi, in to samo zato, ker so se drznili pisati o tistem, česar ne bi smeli.

Novinar Čebula se je zbal za ljubi kruhek in je sklenil, da se bo »popravil«. Pisal je samo še po uradnih, podpisanih zapisnikih in drugih uradnih dokumentih. Tako si je prihranil mučna posejanja po sestankih, razen tega pa je vedno bil na pravi liniji, tisti uradni, ki je prevečeval tozid. Na sestanke je prišel le za kratek čas, samo toliko, da je fotografiral zbrano družino.

»Dobro fotografira tale,« so ga poslej hvalili.

»Skoraj umetniško dela tale naš fotograf,« ga je hvalil tudi direktor.

Ščasoma so skoraj vsi pozabili, da je Matic novinar, klicali so ga preprosto fotograf.

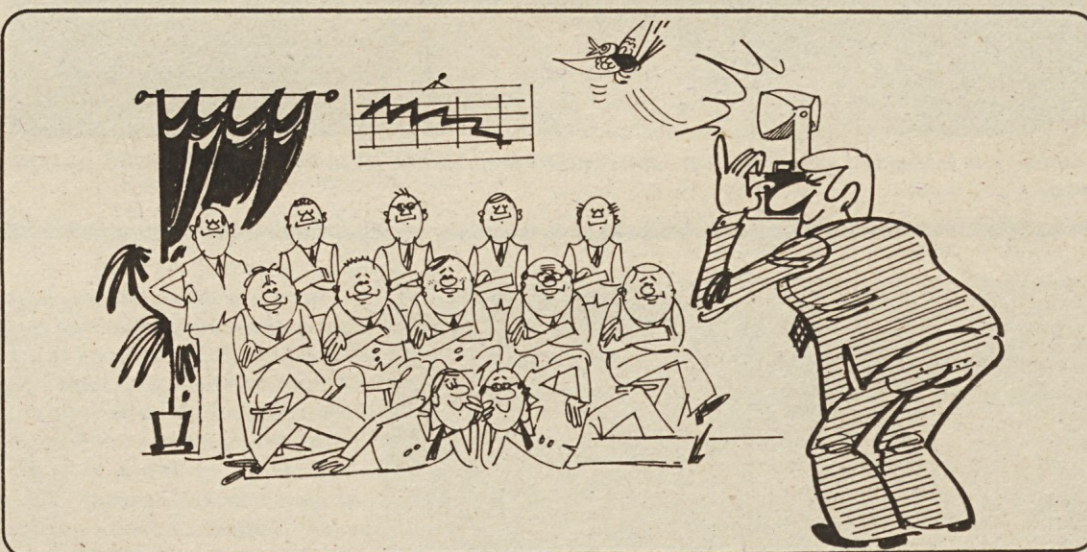
»Daj no,« bi znal reči na kakšnem sestanku kateri velikašev, »pokličimo fotografa, da nas ovekoveči.«

»Fotograf« je prišel, poslikal vse »strukture« in se tiho umaknil. Vsi so bili zadovoljni.

»Dobro fotografira,« so pravili, »pa nič ne sitnari.«

»Smo pa res kampiljci glede kadrov,« je ob neki slovesnosti rekel direktor, »celo fotografa imamo s fakultetno izobrazbo.«

Pa še res je, so si mislili nekateri, škoda le, da se je marsikateri mogoče celo prerinil čez osemletko.

Revolucija se nadaljuje v boju za samoupravljanje

Janez Voljč

Ob letošnjem prvem maju se je v Bohinjski Bistrici, tam, kjer so naši komunisti pred štiridesetimi leti — v strogi ilegali — oblikovali svoj centralni komite pod vodstvom tovariša Tita, sestalo sedanje vodstvo naše partije in preživeli člani dosedanjih centralnih komitejev.

Zbrali smo se tudi nekdanji in sedanji samoupravljalci, da bi obudili spomin na tista leta, ko nam je naša partija pokazala pot, kako naj iz brezpravja in razrednega izkoriščanja najdemo tista vrata, ki odpirajo možnost, da bi sami odločali o svojem nehanju.

In to možnost je med drugim odprl tudi sestanek jugoslovanskih komunistov pred štiridesetimi leti v Bohinjski Bistrici.

Na nedavnih slovesnostih so govorili Lidija Šentjurs, Stane Dolanc in Vinko Hafner.

Po odprtju muzeja Tomaža Godca, družbenega centra Jožeta Ažmana in po slavnostni seji CK ZKJ je tovariš Tito v svojem nagovoru zbranim slovenskim delavcem na prvomajskem taboru poudaril:

»Nič nas ne bo oviralo pri ureničevanju vsega tistega, kar smo si zadali, da bi bil jutrišnji dan še boljši za vse naše delovne ljudi.

Zatem je spregovoril Vinko Hafner, predsednik slovenskih sindikatov in med drugim dejal:

»Če zdaj gledamo na prehojeno pot in pri tem primerjamo nekdanje družbene razmere z današnjimi, lahko ugotovimo ogromen napredek v družbenem in gmotnem položaju delovnega človeka... S krepitvijo samoupravljanja se uveljavlja delavec kot resničen gospodar nad pogoji in rezultati svojega dela. Prav to pa v največji meri zagotavlja tudi delavčevo osebno svobodo in sprošča njegove ustvarjalne sposobnosti za lastni in družbeni napredek.«

Naša prvomajska proslava zgodovinskih obletnic partije — 60-letnice ustanovitve KPJ in 40-letnice oblikovanja Titovega centralnega komiteja — je bila spomin na naše minule boje, hkrati pa tudi opomin, da revolucija, ki je terjala toliko garanj in žrtev, še ni končana. Nadaljuje se v našem vsakodnevnem samoupravnem prizadevanju.

Ko je udeležencem prvomajske proslave spregovoril še tovariš Tito, je množica zabučala od navdušenega pozdravljanja in ploskanja. Navdušenja nista mogla skaliti niti dež niti hladno vreme.

Ljubljena maršala Tita so sprejeli najmlajši Bistričani — pionirji s cvetjem in ljubeznijo.

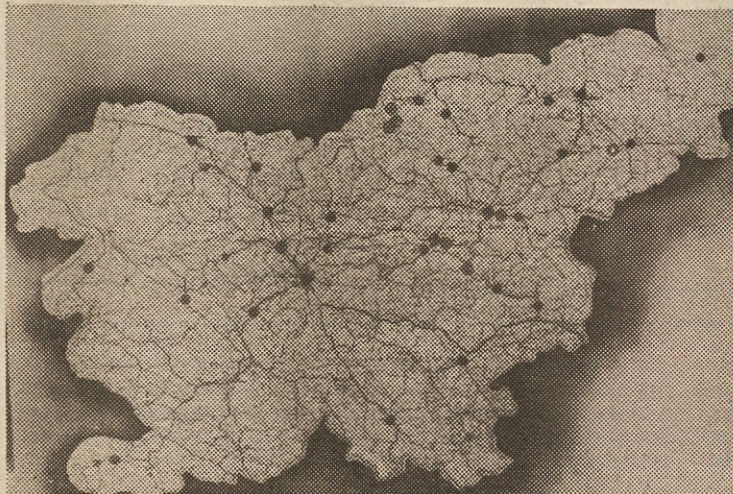
Po seji CK ZKJ je udeležencem osrednje slovenske prvomajske proslave spregovoril predsednik RS ZSS Vinko Hafner.

Članica sveta federacije Lidija Šentjurs je odprla muzej v preurejenem domu Tomaža Godca v Bohinjski Bistrici

O dogodkih pred 40 leti in o uspešni prehojeni poti KPJ pred vojno in po njej je na seji CK ZKS govoril sekretar IK predsedstva CK ZKJ Stane Dolanc

Narava in človek sta si v nenehnem nasprotju. »Divja« industrializacija in ekološka reprodukcija se marsikje med seboj izključujeta. Še posebej so posledice lahko celo usodne, če se nevarnosti ne zavedamo oziroma je nočemo videti. Samo v Sloveniji prihaja že na četrtini prostora, kjer rečejo intenzivni razvojni procesi, do nenehnih konfliktov med dejavnostmi, ki ogrožajo dobrine splošnega pomena, še posebej človekovega okolja, in tistimi, ki na teh dobrinah in vrednotah gradijo svojo gospodarsko uspešnost. Teh nasprotij pa ni mogoče obvladati s sredstvi rutinske razvojne politike, potrebno je več! Treba je raziskovati, dokazovati, prepričevati in učiti. Del teh prizadevanj predstavlja 4. mednarodna razstava »Tehnika za okolje« in »Ljubljanski ekološki dnevi« s številnimi predavanji, ki so bili minuli teden na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani. Lahko le upamo, da bodo različne naprave in spoznanja z razstavnih prostorov našle pot tudi v naše okolje in vsaj zmanjšale nasprotja med človekom in naravo.

OBČINA KOPER

Prilogo pripravila Oglasna agencija Dela

Zavidljiv gospodarski vzpon

Gradnja Luke Koper je bila pomemben gospodarski impulz v razvoju Kopra — Pristanišče je mestu in obalnim občinam zagotovilo pogoje za razvoj pomorskega gospodarstva — Krajevna skupnost Dekani praznuje 500-letnico obstoja

Koper, največje mesto in politično-upravno središče slovenske Istre, je zelo znan doma in v svetu. To ime je več let po osvoboditvi nastopalo v zvezi z enim izmed velikih vprašanj, ki so po končani drugi svetovni vojni v Evropi ostala nerešena. Po sklenitvi osimskega sporazuma pa tudi o Kopru govorimo in pišemo enako kot o drugih jugoslovanskih občinskih središčih, kar je tudi razumljivo glede na njegov gospodarski, kulturni in družbeni pomen.

V šolah učijo, da je bil Koper otok. Na njem so — pravijo — pasli koze. Od tod tudi njegovo ime — kozji otok oziroma Kapris. Slovenci in Hrvati so to ime ohranili skozi stoletja, čeprav se je prej uradno imenoval Justinopolis, kasneje pa Capo d'Istria, nazadnje pa je dobil italijansko ime Capodistria.

Prvi družbeni gospodarski objekti

Prebivalci se še vedno spominjajo, da je mestece na otoku povezoval le ozek nasip — »most«. Pred nekaj leti je umrl Quarantotto Gambon, ki je zapisal, da se je kot mladenič vozil s čolnom vse do poljane, kjer danes stoji tovarna Tomos. Soline okoli Kopra so meliorirali šele v tridesetih letih tega stoletja.

Koper in njegova okolica sta do osvoboditve, torej do leta 1945 živela izključno od kmetijstva in ribištva. Kmetijstvo je temeljilo na kolonializmu in na izkoriščanju prenaseljene province, katere prebivalstvo je intenzivno obdelovalo zemljo fevdalne gosposke. Koper je postal obrobje industrijsko razvitega Trsta, predmestje, v katerem se je širila revščina in vsa družbena nasprotja, še posebej narodnostna. Zato ni naključje, da je bila agrarna reforma leta 1946 med prvimi pomembnejšimi ukrepi novega družbenega reda.

Razmah industrializacije

Po agrarni reformi je kmetijska proizvodnja na tem območju postala močnejša, združne organizacije pa so dosegale čedalje pomembnejše rezultate. Tedaj so zrastle tudi prvi družbeni objekti za predelavo kmetijskih proizvodov — nova vinska klet, hladilnica, mlekarna, skladišča, trgovine in podobno.

Obdobje industrializacije Kopra se je pravzaprav začelo z gradnjo tovarne »Tomos«. Predtem so bili v Kopru le manjši obrati, kot so tovarna za predelavo rib »Delamaris«, ki je zaposlovala 100 do 120 delavcev — pretežno žensk — pohištvena delavnica »Stil« in mehanične delavnice podjetja »Slavnik«. »Tomos« je bil za Koper zgodovinska prelomnica. Drugi veliki impulz za gospodarski razvoj Kopra pa je bila gradnja pristanišča, ki je mestu in obalnim občinam zagotovilo ugodne pogoje za razvoj pomorskega gospodarstva.

Občina Koper, ki ima kakih 40.000 prebivalcev, od katerih jih živi v mestu in njegovih novih naseljih skoraj polovica, je v zelo kratkem času po osvoboditvi dosegla zavidljiv gospodarski vzpon in se uvrstila med najbolj razvite občine v SR Sloveniji.

Nadaljnji razvoj občine temelji na valorizaciji prednosti, ki jo ima ta občina zaradi bližine morja in ugodnih pogojev, ki jih nudi zaledje pristanišča. Pri vsem tem pa je seveda v ospredju gradnja energetske-industrijske cone, v kateri se že razvija kemična industrija, tu je že zrasel petrokemični kompleks »Iplas«. Gre za projekte, ki so pomembni za celotno slovensko gospodarstvo, predvsem pa za njegov energetski del, medtem ko bodo v končni fazi pripeljali do terminalov v energetske-industrijski

coni pri pristanišču in s tem odprli velike možnosti za razširitev menjave in kooperacije z državami v razvoju.

Racionalizacija transportnih storitev

Uresničitev teh projektov pomeni novo spodbudo gospodarskemu sodelovanju na obmejnem območju na višji ravni in v duhu osimskih sporazumov. Sem sodi program modernizacije pristanišča kot tudi vsi drugi procesi, ki so usmerjeni v racionalizacijo transportnih storitev za domače in tranzitno blago, kar je povezano tudi s specializacijo in z delitvijo dela med pristanišči na severnem Jadranu.

Drugi splot vprašanj, ki so povezana z usmerjanjem bodočega razvoja, zadeva motorno indu-

strijo. »Tomos« in »Cimos«, ki sta specializirani tovarni za tehnično sodelovanje s francosko tovarno »Citroën« načrtujeta skupen razvoj in pospešeno usklajevanje v slovensko avtomobilsko industrijo, pri čemer se opirata predvsem na lastno delovno silo in razvojne službe, ki so »Tomosu« že pred leti omogočile, da se je z izredno kakovostjo izdelkov — od »mopedov« do izvenkrmnih motorjev — uveljavil na domačem in tujem trgu, medtem ko se v zadnjem času uveljavlja tudi z motornimi žagami in kmetijskimi stroji.

Zaostajanje družbenih dejavnosti

Občina Koper je povezana tudi v posebno skupnost z obči-

nama Izola in Piran in se uradno imenuje obalna skupnost občin. Hiter gospodarski razvoj občine spremljajo tudi nekateri negativni pojavi, denimo zaostajanje družbenih dejavnosti. Urbanizacija je vplivala na zaostajanje kmetijstva oziroma na migracijo kmetijskega prebivalstva v vasi. Teh problemov je veliko in jih uspešno rešujejo šele v zadnjih nekaj letih, ko so se začele razvijati samoupravne interesne skupnosti. Tako zdaj gradijo novo bolnišnico za potrebe celotne regije, prav tako dobro napreduje gradnja vodovoda, na podlagi samoprispevka pa uresničujejo program gradnje osnovnih šol in otroških vrtcev. Še posebej pomembna je tudi modernizacija obalne ceste.

Najpomembnejše pa je dejstvo, da so gospodarske organi-

zacije na območju obalnih občin dobro poslovale, kar z drugimi besedami pomeni, da ni bilo izgub.

Hkrati je to tudi zagotovilo, da bodo v koprski občini uresničili temeljna določila srednjeročnega načrta in da bodo uspešno nadaljevali prizadevanja za dograjevanje in izpopolnjevanje negospodarskih dejavnosti za hitrejši razvoj celotne regije.

timav

PREDSTAVLJAMO SOZD TIMAV SEŽANA

- Sestavljena organizacija združenega dela TIMAV Sežana je med največjimi te vrste na Primorskem.
- Delo združuje 2700 delavcev in nad 2500 kmetov-kooperantov.
- Delavci, združeni v šestih DO, ki so nosilke razvoja posameznih dejavnosti, ustvarijo 4 milijarde celotnega prihodka letno.
- TIMAV torej povezuje kmetijsko proizvodnjo, živilsko industrijo, trgovino in turizem, gostinstvo in zunanjo trgovino.
- SOZD TIMAV je nastala z združitvijo DO Kras Sežana, DO Agraria Koper in DO Soča Koper.
- TOZD TIMAV pa so se združevale po načelu specializacije in delitve dela v nove DO.
- In katere so DO in TOZD v sestavi SOZD TIMAV? DO AGRARIA KOPER, tozd Vinakras Sežana, tok kmetijstvo Sežana, tozd kobilarna Lipica, tok kmetijstvo Koper, tozd Vinakoper, tozd mlekarina Dekani, tozd excorrado Koper, tozd servisne delavnice Koper, DO KRAS SEŽANA, tozd mesnice Koper, tozd proizvodnja in predelava mesa Sežana, DO PRESKRBA KOPER, tozd grosist Sežana, tozd maloprodaja Sežana, tozd maloprodaja Koper, DO JADRAN SEŽANA, tozd zunanja trgovina Sežana, tozd terminal Sežana, tozd transport Sežana, DO HOTELI IN GOSTINSTVO SEŽANA, DO SOČA KOPER
- SOZD TIMAV, ki si je s tako združitvijo postavila temelje za vse zahtevnejšo in obsežnejšo nadaljnjo rast, je postavila tudi osnove za nadaljnje povezovanje na področju proizvodnje in terciarnih dejavnosti v regiji in izven nje.
- Razvojni programi so usmerjeni v proizvodnjo ter v razvijanje blagovnih tokov in storitev.

trebno ustanavljanje strojnih ter vinogradniških in sadjarskih skupnosti. Na obali so tudi na področju proizvodnje zelenjave uspeli ustanoviti prve vrtnarske skupnosti. Obalni pas nudi idealne možnosti za razvoj vrtnarske proizvodnje. Že zdaj odkupijo več kot 6000 ton zelenjave in sadja. S specializacijo te proizvodne panoge, z združevanjem proizvodnje na največjih melioracijskih kompleksih z možnostjo namakanja pa se odpirajo možnosti za preporod te panoge in načrtovanje novih skladiščnih in predelovalnih zmogljivosti.

Še več slovečega kraškega vina in mleka

Posebno pozornost zasluži vinogradniška proizvodnja. TOZD Vinakras in Vinakoper sta največja proizvajalca rdečih vin v Sloveniji. Proizvodnja sloviterega vina kraški teran na Krasu ter merlota, refoška in kaberneta na obalnem območju so rezultat izkoriščanja naravnih danosti Krasa in Istre.

Intenzivna obnova vinogradov, tako v kooperaciji kot v družbenem sektorju, utrjuje lastno surovinsko bazo in možnosti za oskrbovanje širšega tržišča z rdečimi vini. Investicijska politika je usmerjena v razširitev vinogradniških površin za nadaljnjih 300 ha.

Vzporedno se večajo tudi predelovalne zmogljivosti vinskih kleti v Kopru, in sicer od 350 na 600 vagonov, in v Sežani od 210 na 350 vagonov. Del površin pa

je namenjen za povečanje proizvodnje breskev in hrušk. Načrt predvideva tudi naložbe za kompletiranje mehanizacije in opreme za obdelavo zemlje in za posodabljanje tehnologije. Za porkivanje potrebne trgovine in turizma je bila zgrajena nova sodobna polnilnica za brezalkoholne pijače »Excorrado«. Razvoj te dejavnosti sloni predvsem na lastnem razvojnem programu. Proizvodnja dosega 30 milijonov steklenič po 0,20l. Gre za excorrado tonic water, mando, golf oranžado. Ta temeljna organizacija proizvede tudi nad 300.000 litrov žganih pijač.

V živinorejski proizvodnji je na prvem mestu proizvodnja mleka. Reja plemenskih krav sivo-rjave pasme predstavlja tradicionalno vrednost osnovne črede. Zaradi proizvodnih sposobnosti in prilagodljivosti je zelo cenjena. Vzgoja plemenskega materiala za prodajo je znana tradicija Krasa. Veliko družbenih farm se je popolnilo s plemenskim materialom s tega območja. Danes obstaja že vrsta specializiranih kmetij z nad 30.000 litrov letne proizvodnje mleka. Širok spekter stimuliranja mlečne proizvodnje je omogočil povečanje proizvodnje mleka od treh milijonov litrov pred štirimi leti na 8,5 milijona litrov v lanskem letu. Rezultati bi bili še boljši, če bi bili najrazličnejši ukrepi dolgoročno zastavljeni. Na podlagi dolgoletnega sodelovanja mlekarne odkupuje mleko tudi od sosednjih hrvaških kmetijskih delovnih organizacij. Glede na

veliko porabo je predvidena gradnja nove mlekarne do leta 1980 s sodobnim, tržišču prilagojenim proizvodnim programom.

Naši lipicanci

Najmanjša, a po svoji dejavnosti svetovno znana TOZD je Kobilarna Lipica. Kobilarna Lipica je s svojo 400-letno tradicijo matična kobilarna lipicanske pasme. Kobilarna ima 200 konj in redi vse linije plemenskih žrebcov in rodove kobil. Glavni cilj Kobilarne je vzgoja plemenskega materiala. Z gradnjo sodobne pokrite jahalnice je omogočeno delo s konji skozi vse leto. Kobilarna Lipica je pričela z dolgoročnim delom na celotnem področju delovnih in plemenskih sposobnosti žrebcov in kobil. Od lipicanca se zahteva, da je vzdržljiv v hoji, jahanju, v vožnji in pri kmečkih delih.

Posebej je cenjena njegova dojemljivost za dresurno jahanje. Z vzgojo lastnega trenerkega kadra je Kobilarna uspelo obvladati najtežje elemente dresure. Žrebci, ki dosežejo zadovoljivo oceno delovnih sposobnosti, so primerni za plemenitev kobil. S takimi žrebci je Kobilarna udeležena v reji lipicanske pasme v Jugoslaviji in želi, da bi bila njena prisotnost še večja. Z naraščajočo kakovostjo konj narašča tudi prodaja konj v širni svet. Z organizacijo šole jahanja in s tradicionalnim mednarodnim turnirjem v preskakovanju preprek in dresurnem jahanju doprinaša Lipica k uveljavljanju konjeniškega športa in ne na-

zadnje k popularizaciji konjereje.

S svojo dejavnostjo je Lipica postala sestavni del kmetijskega prostora.

Kmalu že 200.000 pršutov na leto

DO Mesnopredelovalna industrija Kras Sežana gradi svoj razvoj na povečanju specializirane proizvodnje trajnih suhomesnatih izdelkov. Z gradnjo nove sodobne pršutarne z zmogljivostjo 100.000 pršutov na leto daje na tržišče 700 ton trajnih suhomesnatih kraških specialitet. Do leta 1980 načrtujejo stodontno povečanje proizvodnih zmogljivosti. Ugodni klimatski pogoji in interes za povečanje te proizvodnje so narekovali opredelitev rezervata za širitev te proizvodnje v prostorskem planu občine. Obdelava in sušenje svinjskega stegna v kraški pršut pomeni največjo stopnjo predelave in oplemenitenja svinjskega stegna. Razvoj klavnice v Sečovljah se vključuje v razvoj intenzivnega turističnega območja Istre, zato je njen razvoj usmerjen v specializirano predelavo in oskrbo tega območja. Razgiban maloobmejni promet je v preteklosti narekoval zelo razvejano gradnjo prodajnih mest za sveže meso. Za pokrivanje teh potreb je nujna stalna in dolgoročna povezava z dobavitelji svežega mesa iz notranosti države. Maloobmejni promet je narekoval tudi gradnjo ostale maloprodajne mreže, ki jo združuje DO Preskrba.

Trgovina in turizem zaključujeta podobo

Notranja trgovina razvija maloprodajo in grosistično dejavnost. V maloprodaji prevladuje prodaja prehrabnega blaga. Toda tudi prodaja industrijskega blaga, gradbenega materiala in drugih izdelkov močno narašča. Tudi sicer je maloprodaja z 180 prodajnimi mesti velik porabnik proizvodov iz lastne kmetijske proizvodnje in predelave. Taka prodaja dela lastne proizvodnje seveda utrjuje povezovanje kmetijstva in trgovine.

Delovna organizacija Jadran Sežana s TOZD export-import terminal in transport se vključuje v izvozno-uvozno dejavnost v okviru maloobmejnih sporazumov. Jadran je z dolgoletno aktivnostjo v povezovanju s proizvodnjo in vlaganji v proizvodnjo ohranil status pretežnega izvoznika. Tako je na področju lesa in lesnih izdelkov dosegel vidne uspehe. Posebno pozornost namenja izvozu kmetijskih proizvodov. V sklopu izvozno-uvozne dejavnosti se je razvil tudi širok zastopniški program. Za področje kmetijske dejavnosti je še posebej zanimivo zastopstvo firme Valpadana za prodajo malih kmetijskih strojev.

Izvozni dejavnosti so zaupali tudi prizadevanja za doseg čim večjega izvoza lastne kmetijske proizvodnje in predelave. Obmejna lega območja, na katerem delujejo DO SOZD TIMAV, pogojuje njihovo proizvodno usmeritev in usmeritev na področju razvoja terciarnih dejavnosti. Tak zemljepisni položaj je narekoval gradnjo suhozemnega terminala v Sežani, ki posluje kot TOZD. V okviru pretoka blagovnih tokov med vzhodom in zahodom so velike možnosti za razvoj zbirnega blagovnega centra z nudenjem vseh storitev parkiranja, skladiščenja, pretovarjanja ipd.

Na tej lokaciji se odpirajo možnosti za razvoj novih dejavnosti v okviru snovanja svobodne industrijske cone, kjer bo mogoče doseči višjo in bolj stopnjo sodelovanja z italijanskimi partnerji in s tem bomo tudi konkretno pripomogli k realizaciji osimskih sporazumov.

Naravne lepote Lipice in Škocjanskih jam nudijo idealne možnosti za razvoj turistično-gostinske dejavnosti, katere nosilec je DO Hoteli in gostinstvo. Največja dosedanja vlaganja so bila na področju gradnje lipiškega kompleksa, kjer je konj glavni moto rekreativne dejavnosti in kjer Lipica nudi edinstveno turistično ponudbo.

Naravne lepote kompleksa Lipice in Škocjanskih jam dopolnjujejo naš kmetijski prostor. V integralni povezanosti kraja, komplementarnosti proizvodnje ter tehnoloških prednosti so glavni motivi za uredničev srednjeročnega programa DO v sestavi SOZD TIMAV.

V letošnjem letu pa se je SOZD Timav pridružila kot smo omenili v uvodu, DO Soča Koper, ki s svojo specializirano mrežo zaokrožuje trgovski program v obalno kraški regiji.

SGP STAVBENIK KOPER

Tudi v gradbeništvu vse več nove tehnologije

Gotovo ni lahko pisati o delovni organizaciji, ki združuje sedem temeljnih organizacij in delovno skupnost skupnih služb skupno 1.200 zaposlenimi. Ta ugotovitev nedvomno še kako velja tudi za koprsko splošno gradbeno podjetje Stavbenik, delovno organizacijo, ki se, kot je že iz naslova razvidno, ukvarja z gradbeništvom. Delo temeljnih organizacij seveda sega na različna področja, vendar pa je podrejeno skupnemu cilju — sodobni, hitri, kakovostni, učinkoviti in, ne nazadnje, ceneji gradnji.

Odveč bi zatorej bilo pisati o prehojeni poti Stavbenika, o začrtkih, ki segajo tja v prva povojna leta, o tedanjih razdrobljenosti, ko je na obali delovalo še več manjših gradbenih podjetij, ki pa so se pozneje, zavoljo pogojev gospodarjenja združila v skupno delovno organizacijo. Prav tako odveč je poudarjati, da je to takrat bila nujna, kajti z razvojem gospodarstva so tri obalna mesta, Koper, Izola in Piran začela hitreje rasti. Predvsem se je razmahnila stanovanjska gradnja in danes že lahko govorimo o tem, da sodi Stavbenik z nekaterimi izvirnimi zamislimi med uspešnejše gradbene delovne organizacije. Nova naselja v treh obalnih občinah in v Ljubljani, kjer deluje Stavbenikova temeljna organizacija z 200 zaposlenimi, so v veliki meri sad

dela in prizadevanj te delovne organizacije. Seveda ob tem ne kaže pozabiti na številne industrijske in druge objekte, kot so šole, vrtni tovarniške hale in poslovne stavbe.

Na dlani je, da takšna dejavnost terja nenehno spremljanje vseh dogajanj na področju gradbeništvu, vse od načrtovanja do gradnje same. Za Stavbenik lahko trdimo, da je znal prisluhniti novim tokovom in da se je nenehno prilagajal in znal izkoristiti vse, kar je bilo novega na tem področju. Včasih je sicer slišati mnenja, češ, stvari v gradbeništvu tečejo počasneje kot na drugih področjih, vendar tisti, ki vsaj delno pozna tovrstno dejavnost, lahko potrdi, da tehnologija tudi v gradbeništvu prodira z velikimi koraki. Kdor vsemu temu ne zna prisluhniti, lahko kaj hitro zaostane, konkurenca pa ga neusmiljeno izloči.

Vendar tokrat ne nameravamo obširneje pisati o vsem tem, čeprav bi bilo še kako zanimivo zvedeti, kaj novega načrtujejo Stavbenikovi inženirji tako v temeljni organizaciji projektivni biro kot v drugih. Radi bi opozorili predvsem na dve dejstvi, ki bosta bržčas v marsičem vplivali na nadaljnjo usmeritev Stavbenikovega kolektiva. Gre za temeljno organizacijo gradbenih polizdelkov in novi kamnolom, ki bo še letos odpravil hudo lakoto po različnih agregatih.

Znano je namreč, da na obali prav kronično primanjkuje peska, gramoz in drugih materialov. Črnokalski kamnolom, o katerem je bila v javnosti izrečena že marsikatera grenka beseda, ne more zadostiti vsem potrebam, sicer pa o njem nič kaj vzpodbudno ne govorijo tudi varstveniki okolja.

Če najprej nekoliko podrobneje pogledamo dejavnost temeljne organizacije gradbenih polizdelkov, bi lahko kaj hitro ugotovili, da je ta dejavnost v prejšnjih letih bolj životarila, v razvojnih programih pa ji tudi niso posvečali prevelike pozornosti. Danes je stanje povsem drugačno. Nova tehnologija v gradbeništvu, ki se vse bolj opira na že vnaprej pripravljene gradbene elemente, seveda vnaša povsem nove vidike v proizvodnjo tovrstnih izdelkov. Majhna delovna sredina, saj temeljna organizacija šteje komaj nekaj več kot 40 zaposlenih, pa je pokazala, da bo treba odslej nanjo resno računati. Najrazličnejši betonski polizdelki po kakovosti prav nič ne zaostajajo za podobnimi izdelki drugih proizvajalcev. Tesno sodelovanje med načrtovalci iz projektivnega biroja, gradbeno operativno in obrtniški obrati je navsezadnje privedlo do tega, da je v stavbah, ki jih gradi koprski Stavbenik, vgrajena že cela vrsta gradbenih polizdelkov. Njihova uporaba se

je pokazala kot izredno praktična.

V Stavbeniku so leta 1977 naredili okoli 9.000 ton najrazličnejših betonskih polizdelkov, lani okrog 15.000, letos pa bo ta številka še večja. Ob tem pa nastajajo nekatere težave, ki jih bodo morali v Stavbeniku čimprej odpraviti. Gre predvsem za pokrite prostore. Današnja proizvodna hala namreč meri okrog 1.500 kvadratnih metrov in komajda še zadostuje. Tudi sicer potrebuje ta dejavnost veliko prostora za skladiščenje. Marsikdaj se ljudje začudeno sprašujejo, češ, zakaj neki imajo na dvoriščih Stavbenika toliko različnih izdelkov. Prav to pa je eden največjih problemov. Čeprav gredo vsi ti izdelki sproti v promet, pa je za njihovo skladiščenje vseeno potrebnega veliko prostora. Ob pripravi bodoče organiziranosti proizvodnje gradbenih polizdelkov se je pokazalo, da bi potrebovali za srednje veliko proizvodnjo od 30 do 50.000 kvadratnih metrov površin. K sreči se je pokazalo, da bo moč v Izoli, tja naj bi se ta dejavnost preselila, že v začetni fazi pridobiti okrog 10.000 kvadratnih metrov površin, obstaja pa že dogovor o nadaljnjih 25.000 kv. m. To bi torej zadostovalo, da bi ta dejavnost v naslednjih letih resnično zaživela. Treba je namreč vedeti, da je tržišče za najrazličnejše betonske poliz-

delke veliko in praktično zajema celotno Istro. Nedvomno bomo o tej temeljni organizaciji še veliko slišali.

Drugo vprašanje v okviru Stavbenika, o katerem kaže prav tako spregovoriti nekoliko več, je že omenjeni kamnolom. Gradbene delovne organizacije in zasebni graditelji se namreč pri preskrbi z različnimi gramozji in peskom v zadnjem času, ko potekajo nekatera pomembna dela, kot na primer gradnja novega križišča in druga, srečujejo z velikimi težavami. Stavbenik je pred leti že imel svoj kamnolom v Izoli in je z njim zadovoljeval vse svoje potrebe. Pridobivanje agregatov pa je pred dobrimi štirimi leti v njem zamrlo, saj so morali zaradi širjenja gradnje na tamkajšnjem območju proizvodnjo ustaviti. Jasno je, da se je delovna organizacija znašla v težavah, treba se je bilo preusmeriti na druge dobavitelje, kar pa, kot smo že omenili, ni ravno lahko. Potrebe po agregatih rastejo nekako za 10.000 ton letno, kar nikakor ni malo.

Problema so se v Stavbeniku zavedali in hitro je stekla akcija za nov kamnolom. Najprej so ga nameravali urediti v Ospu, vendar pa se je pokazalo, da bi posegi preveč okrnili podobo pokrajine. Iskali so naprej in končno se je pokazalo, da bi bila najprimernejša lokacija v neki skriti dolini ob Ižani, v smeri

proti Hrastovljam. V Griži, tako se kraj imenuje, so našli dovolj zelo kakovostnega kamenja, vendar je morda najpomembnejše to, da bo kamnolom tako rekoč skrit. Investicija teče iz združenih sredstev, svoje mesto pa je kamnolom našel tudi v resoluciji o srednjeročnem razvoju koprsk občine, kar pomeni, da je njegova veljava širša in ni le problem Stavbenika. Dans leta resda potrebuje že okoli 80.000 ton najrazličnejših gramozov in peska, vendar bodo zmogljivosti kamnoloma večje in bodo na voljo tudi drugim potrošnikom.

Raziskave, ki jih je opravil ljubljanski Geološki zavod, so pokazale, da je rezerv dovolj za naslednje obdobje. Hkrati pa velja poudariti, da bo kamnolom sodobno opremljen z vsemi napravami za odpravanje in podobnim. Elaborat o sanaciji tudi jasno govori, da je treba pokrajini vrniti nekdanjo podobo, da ne bodo ostale z izkopom le črne luknje. Dobra plat tega kamnoloma je tudi to, da je umaknjen od vseh prometnih poti in ne bo proizvodnja v njem nikogar motila. Po predvidevanjih bodo prve količine agregatov prišle iz novega kamnoloma že julija, ko naj bi ga uradno odprli.

Novi reprodukcijski odnosi — zagotovilo napredka

Delovna organizacija »ADRIACOMMERCE« je v zadnjih letih z nenehnim širjenjem svojih dejavnosti vzpostavila trdne in trajne poslovne vezi z gospodarskimi organizacijami v domovini in s številnimi firmami v Evropi, Aziji in Afriki.

Pred tridesetimi leti, leta 1949, je v Koprju ustanovljeno zunanjetrgovinsko podjetje »Splošna trgovska D. D.«, ki je zametek sedanjega »Adriacommerce«. Mesto Koper, ki je bilo sedež tedanje jugoslovanske vojaške uprave cone B Svobodnega tržaškega ozemlja, je imelo svojo upravo, zakonodajo in celo svoj kreditno-monetarni sistem. Blagovna menjava tega območja s cono A (Trst z okolico), ki je bila pod britansko-ameriško vojaško upravo, je bila tedaj zelo pestra, po vrednosti in količini pa dokaj pomembna za tamkajšnje razmere. Nujno je bilo treba čimprej organizirati zunanjetrgovinsko poslovanje na solidni podlagi.

Adriacommerce se je z uspešnim pionirskim delom, majhnim številom pridnih delavcev, brez kadrov in izkušenj in celo ob teritorialni omejenosti na cono B uspešno vključeval v splošna prizadevanja za napredek gospodarstva na novo osvojenega Slovenskega primorja.

Leta 1954, ko se je to območje na podlagi londonske pogodbe priključilo matični domovini, so se Adriacommerce ponudile veliko večje možnosti za razvoj, še bolj pa je bilo to čutili po sklenitvi jugoslovansko-italijanskega sporazuma o maloobmejnem prometu med Jugoslavijo in Italijo. Adriacommerce je od leta 1956 ena najmočnejših trgovinskih organizacij na slovenski obali.

Registracija za zunanjetrgovinsko dejavnost v maloobmejnem

nem prometu pogojuje zelo širok obseg dejavnosti v najrazličnejših gospodarskih panogah. To sicer daje tudi različne prednosti, vendar po drugi strani ovira specializacijo poslovanja.

Prednost lastni proizvodnji za izvoz

Adriacommerce, ki je ves čas širil svojo dejavnost, je v teh letih navezal trdne in trajne poslovne stike z domačimi gospodarskimi organizacijami in s številnimi evropskimi, azijskimi in afriškimi firmami.

Osnovni dejavnosti te delovne organizacije sta izvoz in uvoz blaga in storitev po tržaškem avtonomnem računu; zunanjetrgovinsko poslovanje v svojem imenu in za tuj račun; sejemski aranžmaji, zastopanje tujih firm v SFRJ; notranji promet na veliko in malo, najperspektivnejši pa je razvoj lastne proizvodnje, ki je usmerjen predvsem v izvoz.

Tekoči srednjeročni načrt delovne organizacije je usmerjen predvsem na razvoj lastne proizvodne dejavnosti, ki je organizirana v temeljnih organizacijah združenega dela Adriacom-

merce Koper ali z razširitvijo in modernizacijo obstoječih zmogljivosti drugih proizvodnih organizacij na podlagi samoupravnega sporazumevanja.

Lastna proizvodnja delovne organizacije Adriacommerce, ki je samoupravno organizirana v posameznih TOZD, obsega izdelavo predmetov za dekorativno razsvetljavo, raznega orodja, zobatih koles za elektromotorje in izdelkov iz plastičnih mas.

S kmetijskimi kombinati v Slavoniji in Sremu ima Adriacommerce samoupravne spora-

zume o kooperaciji za vzrejo lastne živine, ki je namenjena izključno izvozu. Vrednost pitane živine znaša okoli 5 milijonov dinarjev. Z lastnimi surovinami organizira proizvodno kooperacijo pohištvinih elementov. Ti sestavni deli so v celoti namenjeni tovarnam pohištva v tujini.

Proizvodna dejavnost, ki je namenjena izključno izvozu, je v polnem zamahu v vseh tistih panogah, v katerih je Adriacommerce kot trgovinska organizacija tudi doslej dosegel največ izvoznih uspehov. Na področje nadaljnega razvoja zunanjetrgovinske menjave sodi tudi gradnja zaprte hale v novem soseski v Koprju. V teh razstavnih prostorih bodo domače in tuje firme predstavljale svoje dosežke.

Povezovanje proizvodnje in blagovnega prometa

Novo prodajalne in moderna skladišča v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani in Skopju so veliko pripomogle k uspešnemu poslovanju s številnimi proizvodnimi gospodarskimi organizacijami po vsej državi.

Adriacommerce je začel z nekaj ljudmi, danes pa je samo v zunanjetrgovinski dejavnosti zaposlenih štirideset strokovnjakov, v glavnem mladih ekonomistov, bivših štipendistov. V letu 1977 je delovna organizacija samo na podlagi tržaškega sporazuma izvozila za 2725 milijonov lir blaga in tako zasedla

tretje mesto po opravljenem in plačanem izvozu med 26000 temeljnimi organizacijami združenega dela, ki so registrirane in se ukvarjajo z maloobmejnem prometom. To je velik uspeh, še posebej če upoštevamo, da niso izvažali le lastnih standardnih izvoznih proizvodov (živina, meso in les), temveč tudi visoko obdelane kovinske izdelke. Leta 1977 je Adriacommerce ustvaril 750 milijonov dinarjev skupnega prihodka.

Popolnoma razumljivo je zanimanje mnogih proizvodnih delovnih organizacij v naši državi, da bi se poslovno povežale z Adriacommerce. Izdelki mnogih tovarn so si utrlji pot prav v okviru sodelovanja zainteresiranih proizvodnih delovnih organizacij in Adriacommerce.

Sporazume o dolgoročnem sodelovanju so podpisali z mnogimi proizvodnimi organizacijami v naši državi. Ker je bila izvozno-uvozna dejavnost tako odprta in organizirana po vsej državi, so sporazume uspešno sklenili v zakonitem roku.

To povezovanje proizvodnje in blagovnega prometa se bo razvijalo tudi v prihodnje, saj je v nekaterih panogah in pri posameznih stalnih poslovnih akcijah čedalje globlje in trdnije. V prihodnjih letih si bo Adriacommerce na podlagi samoupravnega sporazumevanja prizadeval za krepitev poslovnega sodelovanja in povezovanja gospodarstva na slovenski obali.

TOMOS

V 25. letih svojega obstoja je največja delovna organizacija na slovenski obali Tomos iz Kopra dosegla velike rezultate. To je še toliko bolj pomembno, ker je tovarna začela proizvajati brez kakršnekoli industrijske tradicije. Ti kraji so bili namreč sredi petdesetih let praktično brez industrije in Tomos je Tako začel orati ledino. Velike razvojne možnosti pa je ponujal poseben geopolitični položaj in velika pripravljenost prebivalstva, da se zaposli v industriji in zagotovi hitrejši razvoj svojega območja.

Prvi Tomosov proizvodni program je bil zasnovan na licenčni pogodbi z avstrijsko tvrdko Steyer-Daimler-Puch in je obsegal izdelavo motornih koles, skuterjev in mopedov. Tomos pa je hkrati z licenčno proizvodnjo osredotočil vse svoje moči na lasten razvoj. Leta 1958 je dal na tržišče svoj prvi proizvod lastne konstrukcije — stabilni motor, 1959 pa krmni motor, ki se je kasneje razvil v enega najboljših tovrstnih izdelkov v svetu. Kolektiv Tomosa je nato leta 1960 ponudil tržišču svoje modele mopedov, ki so jih delovni ljudje po vsej Jugoslaviji z navdušenjem sprejeli. Licenčna pogodba s Puchom je po petih letih ugasnila in tako je Tomos nadaljeval proizvodnjo dejavnost s proizvodi, ki so jih zasnovali domači konstruktorji. S tem si je Tomos ustvaril pogoje za ekspanzijo ne samo doma, temveč tudi na zahtevnih tujih tržiščih.

Širjenje Tomosove dejavnosti je bilo izredno dinamično. Že leta 1962 je kolektiv ustanovil sedanji inštitut, znan po vsej Jugoslaviji kot eden izmed najbolj specializiranih inštitutov na področju motorne industrije. S svojim plodnim delom je dal inštitut Tomosu popolnoma nove iznajdbe in mnogo patentov in s tem tovarni zagotovil neodvisnost od tujih partnerjev.

Tomos je z motorji lastne konstrukcije žel priznanja doma in v svetu že prva leta, ko je proizvodnja šele stekla. Leta 1960 in 1961 so njegovi tekmovalci zmagali v evropskem pokalu v Hockenheimu, v letih 1962 do 1974 je Tomos osvojil petnajst naslovov državnega prvaka, v letih 1969 in 1970 so dosegli Tomosovi tekmovalci izreden uspeh v Italiji, kjer so dvakrat zapored osvojili naslov prvaka Italije itd.

Zadnja leta se je začel Tomos uspešno uveljavljati na zelo zahtevnem tržišču Združenih držav Amerike. Lani je izvozil v ZDA deset tisoč enot iz svojega proizvodnega programa. Letos pa so se razmere močno spremenile. Povpraševanje je upadlo in konkurenčni boj se je zaostрил na skoraj vseh zahodnih tržiščih. Zato Tomos pospešeno raziskuje druge možnosti za prodajo svojih izdelkov, in sicer zlasti v deželah v razvoju. Gansko podjetje v Kumasiju prodaja Tomosove izdelke v več afriških držav: lani je znašal ta izvoz blizu 10 tisoč motorjev.

Tomos je bil na domačih tleh prvi proizvajalec priljubljenih spačkov. Izdeloval je tudi druge znane Citroënove avtomobile. Obseg sodelovanja s Citroënom

se je iz leta v leto večal, zato sta Tomos in Citroën 1972 ustanovila v Jugoslaviji skupno podjetje za proizvodnjo avtomobilov in njihovih sestavnih delov. Danes pa je Cimos priznan proizvajalec malolitražnih avtomobilov v naši državi.

V Tomosu se ravna po načelu uspešen razvoj zagotavlja le mednarodna delitev dela. Mešani družbi Tomos-Nederland in Tomos-Ghana proizvajata avtomatike, motorna kolesa in druge proizvode iz Tomosovega programa, ki temelji na 50 kubičnih dvotaktnih motorjih. Program pa Tomos razširja še na 90 in 175 ccm motorje. V sedanji fazi razvoja obsega proizvodnja tako imenovano novo generacijo motornih koles s konstrukcijsko popolnoma novim motorjem, mopede in avtomatike z dvostopenjskim prenosom, dirkalne in kros motorje, krmne motorje od 3,5 do 18 konjskih moči, motorne črpalke, prenosne smučarske vlečnice in druge agregate stabilnih motorjev. Proizvodni program zajema tudi izdelavo motornih žag Tomos-Husqvarna in kmetijsko mehanizacijo.

Veliko pozornost posvečajo v Tomosu mednarodnim koopera-

povečevanja proizvodnje.

Tomos pa si prav v sedanjem času prizadeva izdelovati čim manj proizvodov, zato pa povečati količino posameznih izdelkov in obenem nadomestiti osnovna sredstva. V srednjeročni program razvoja so v Tomosu zapisali, da bodo razširili tržišča in s tem povečali količine proizvodov ter vključevali nove, ki imajo skupni imenovalec — motorni sklop. Tako načrtujejo povečanje proizvodnje od 125 tisoč motornih enot v letu 1977 na 475 tisoč v letu 1983, kar nameravajo uresničiti združeni v SOZD še z nekaterimi drugimi organizacijami združenega dela.

TOMOS trenutno sestavlja sedem temeljnih organizacij in delovna skupnost skupnih služb. To so temeljne organizacije Motorna kolesa, Proizvodni servisi, Krmni motorji in agregati, Livarna, Inštitut za razvoj in raziskave, Računalniški center in Proizvodnja kmetijske mehanizacije Brežice, ki se je priključila delovni organizaciji ob koncu minulega leta. Samoupravna organiziranost bo prihodnje leto dopolnjena, saj izkušnje kažejo, da bi z ustrežnejšo sestavo TOZD lahko še bolj organizi-

cijam oziroma sodelovanju pri skupnem razvoju, finalizaciji in prodaji na jugoslovansko in tuja tržišča. Omenimo naj le sodelovanje z italijanskima tvrdkama BCS in Acme v proizvodnji kmetijske mehanizacije in motornih agregatov.

V dosedanjem razvoju pa so Tomos pestile tudi različne težave. Sčasoma so v Tomosu sprevidele, da je bil njihov program motorjev in agregatov vse preveč sezonske narave, kar je povzročalo, da so se zaloge kopičile v zimskih mesecih, to pa je spet povzročalo neenakomerno plačilno sposobnost tovarne.

Tudi strojni park, ki je bil sprva eden najmodernejših v državi, je občutil posledice stalnega

rali delo in učinkoviteje razvijali dohodkovne odnose.

V Tomosu se zavedajo, da lahko le z združevanjem dela in sredstev na podlagi dohodkovnih odnosov uresničijo srednjeročni program, ki je zelo ambiciozen, vendar temelji na realnih potrebah trga.

V Tomosu dela 2800 delavcev, pri čemer znaša povprečni osebni dohodek 5400 dinarjev. Po dolgih letih relativno skromnih vlaganj je tudi Tomos dočkal svoj trenutek. Zgradili so nove prostore za proizvodnjo krmnih motorjev in agregatov. V njej bodo izdelovali 45.000 krmnih motorjev, 30.000 motornih žag in 78 tisoč drugih agregatov na leto, kar pomeni enainpolkratno

povečanje v primerjavi z letom 1978. Velik del te proizvodnje bo usmerjen v izvoz.

S proizvodnjo novih krmnih motorjev različnih moči nameravajo v Tomosu izpolniti paleto motorjev za čolne.

Na samoupravnem področju so v Tomosu zelo dejavni, ker so spoznali, da se bo njihovo samoupravljanje razvijalo le, če bodo delavci vsestransko in objektivno informirani o vsem, kar potrebujejo za odločanje, so organizirali poseben samoupravno-informacijski center, ki zbira informacije in jih posreduje članom kolektiva. Center je tudi v veliko pomoč samoupravnim organom in družbenopolitičnim organizacijam. V Tomosu imajo

svoje interno glasilo in druga sredstva obveščanja, s katerimi dopolnjujejo sistem komuniciranja v delovni organizaciji.

Najbolj pa pesti Tomosove delavce pomanjkanje stanovanj, kar je tudi eden izmed vzrokov za nadpoprečno visoko fluktuacijo. S širitvijo dejavnosti se je povečalo tudi število delavcev, ki so prihajali pretežno iz drugih krajev, sredstev za gradnjo stanovanj pa ni bilo vedno dovolj. Zato so se že pred poldrugim letom zavzeli za individualno stanovanjsko gradnjo v eni izmed koprskih sosesk. Nameravali so najeti kredite za finančno pomoč članom kolektiva, s čimer bi rešili pretežni del največjih stanovanjskih problemov. Pred-

videvajo, da bodo začeli projekt uresničevati prihodnje leto.

V prvem četrtletju letos so Tomosovi delavci izdelali za 8,7 odstotka več kot v enakem obdobju lani. Produktivnost so povečali za 5,4 odstotka, pri tem na novo zaposlili za 3,1 odstotka več delavcev. V prvih treh mesecih so prodali za 254 milijonov dinarjev izdelkov in je vrednost prodaje za 54 odstotkov večja kot v lanskem prvem četrtletju.

Kolektiv Tomosa si prizadeva, da bi še hitreje napredoval, kljub velikim težavam, s katerimi se spopada. V prihodnost zrejo z optimizmom, saj so se odločili za obetavne programe, ki ne bodo odvisni izključno od sezonskega »razpoloženja« trga.

KEMIČNA INDUSTRIJA IPLAS KOPER

KRPANOVA 2
Telefon: 066-25-461
Telex: 34132

Sodobna ekonomska gibanja v svetu opozarjajo na velik pomen razvoja kemijske tehnologije in proizvodnje. Gospodarski razvoj je vse bolj odvisen od dosežene ravni razvoja kemije. Zato je področje kemije investicijsko izredno aktivno.

Razvoju kemične industrije so v Iplasu posvetili posebno skrb. Doseženi rezultati in dinamični razvoj v zadnjih letih so plod tega spremljanja. Z dosedanjim politiko in doseženim razvojem smo dosegli solidno materialno bazo. Delovni kolektiv Iplasa upravlja pri proizvodnji kemičnih izdelkov in predelavi plastičnih mas z najmodernejšo tehnologijo. Kakovost njihovih proizvodov je rezultat dela domačih strokovnjakov in poslovno-tehničnega sodelovanja z znanimi kemičnimi koncerni v svetu. Takšno sodelovanje lajša breme lastnega razvoja in omogoča, da lahko na tržišču nudijo najnovejše dosežke tovrstne proizvodnje. Iplasi razvojni programi obetajo še večjo ekspanzijo predvsem na področju propilenske kemije. Z novimi projekti si bodo zagotovili surovinsko bazo, ki bo temeljila na sodobni tehnologiji in optimalnih zmogljivostih.

Od skromne obrtne delavnice do centra bazne kemije

Letos poteka trideset let, kar je Kemična industrija Iplas Koper zastavila svoje prve korake in se v tem času iz majhne obrtne delavnice razvila v enega od nosilcev razvoja petrokemije in bazične organske kemije v Sloveniji. Seveda pa ta prehojena pot ni bila lahka, ampak je zahtevala veliko mero požrtvovalnosti, vztrajnosti in trdega strokovnega dela.

Ob koncu leta 1949 so prvič zadržali stroji Tovarne metel, ščetk in čopičev, ki je nastala iz zasebne obrtne delavnice. Leta 1956 je podjetje v svoj proizvodni program vključilo predelavo plastičnih mas in se leta 1959 preimenovalo v Iplas. Tako se je Iplas v šestdesetih letih začel preusmerjati na področje kemije. Tedaj sta bila namreč zgrajena prva obrata za proizvodnjo polivinilacetata in poliuretanske pene v Jugoslaviji.

S tem je Kemična industrija Iplas Koper stopila v novo obdobje. Zgradili so več novih objektov in v naslednjih letih je postal Iplas eden od nosilcev razvoja petrokemične in bazične organske kemije v Sloveniji. Njegovi izdelki so si pridobili sloves kakovostnih proizvodov, kar je v največji meri zaslug domačih strokovnjakov pa tudi smotrnega sodelovanja z znanimi svetovnimi kemičnimi koncerni.

Delovna organizacija Iplas Koper ima dandanes v svoji sestavi devet osnovnih organizacij združenega dela, delovno skupnost skupnih služb in delovno skupnost razvoja. V njih združuje svoje delo več kot 800 delavcev, ki so vsestransko aktivni. Prav tako se radi pohvalijo z dokaj visokim družbenim stan-

dardom. Vsak četrti delavec stanuje v stanovanju, ki je last delovne organizacije, mnogi pa so si z njenimi stanovanjskimi krediti zgradili svoj dom. Zelo živahni sta tudi kulturna in rekreacijska dejavnost. Skratka — skrb za delavca je v Iplasu eno od najvažnejših vodil.

Skrbno zasnovan razvoj — uspešni delovni rezultati

Dejavnost delovne organizacije Iplas je zelo široka in sega na področja kemične industrije in predelave plastike.

Iplas ima dolgoletno tradicijo v proizvodnji polivinilacetatnih disperzij in lepil. Z njo so začeli že leta 1960 in z leti razvijali vedno širši proizvodni program. Povezovanje te proizvodnje s svetovno znanim proizvajalcem polivinilacetatnih disperzij Hoechst je odprlo nove možnosti za zadovoljevanje potreb najzahtevnejših tehnologij. Polivinilacetatne disperzije so vsestransko uporabne — tako v gradbeništvu (disperzijske barve in lepila), tekstilni industriji (apreture, veziva), papirni industriji (lepila, premazi) in lesnopredelovalni industriji (lepila).

Iplas danes izdeluje veliko številno lepil, prilagojenih zahtevam

in potrebam različnih industrij. Od nekaj osnovnih vrst lepil v letu 1961 se je proizvodni program iz leta v leto širil. Po pridružitvi delovne organizacije Mitol iz Sežane konec leta 1978 proizvaja zdaj Iplas blizu 100 različnih vrst lepil za različne industrije. Poleg polivinilacetatnih lepil izdelujejo tudi talilna, prašna, poliuretanska lepila in aerosole. Najbolj znane znamke so Rivikol, Mekol in Termokol.

Najmlajša dejavnost v Iplasu je proizvodnja anhidrida ftalne kisline. Ta kemikalija ima široke možnosti industrijske uporabe. Paleta proizvodov, ki jih lahko pridobivamo z njegovo uporabo, sega od mehčal in poliestrov do alkidnih smol. Velike potrebe po tej surovini so narekovalne podvojitve sedanjih zmogljivosti. V sestavi te investicije gradijo tudi obrat za proizvodnjo anhidrida maleinske kisline.

Nepogrešljive surovine pri predelavi plastičnih mas so tudi ftalni estri — mehčala. Njihova dobra kompatibilnost z mnogimi plastičnimi masami in umetnimi smolami omogoča odpornost proti nizkim temperaturam, vodi, prav tako pa zmanjšuje njihovo krhkost ter olajšuje predelovanje. Proizvodni program za-

jema vse najpomembnejše ftalne estre in to: dioktilftalat, dibutilftaladiobutilftalat, diizoktilftalat in ftalate z višjimi lincarnimi alkoholi.

Potrebam predelovalne in kemične industrije sledijo v Iplasu z razvijanjem novih tipov ftalnih estrov, ki jih prodajajo pod skupnim imenom Iplanol.

Iplas se z dolgoletnimi izkušnjami na tem področju, z velikim obsegom proizvodnje in širokim programom svojih izdelkov uvršča na eno od vidnejših mest med jugoslovanskimi predelovalci plastike. Orodja in kalupe, ki so za to proizvodnjo potrebni, v Iplasu izdelujejo sami.

Pereča problematika onesnaževanja odpadnih voda in zraka, predvsem pa vse odločnejše zahteve po varstvu delovnega oko-

lja je spodbudilo odločitev da so se v Iplasu lotili izdelovanja posebne tovrstne opreme, ki je uporabna povsod, kjer nastanejo problemi onesnaženja, korozije ter kemijske odpornosti. Omenimo naj centrifugalne črpalke in cevne armature iz plastičnih mas, opremo za prezračevanje industrijskih in stanovanjskih objektov iz plastike in kovine, laboratorijske mehčalce vod, elemente za prečiščevanje industrijskih odpadnih voda in naprave za prezračevanje. Po dokumentaciji naročnika izdelujejo tudi drugo specialno opremo, bodisi kot posamezne dele ali pa v sklopu celotnega sistema, ki vključuje tudi montažo.

Posebno področje v Iplasu je proizvodnem programu je izdelovanje transportnih komor, cistern ter silosov za transport in skladiščenje živil ter kemikalij.

Transportne komore montiramo na različna podvozja gospodarskih vozil, izdelane pa so iz armiranega poliestra in trde poliuretanske pene. Njihove izredne izolacijske sposobnosti, odpornost proti koroziji, higieničnost in minimalni stroški vzdrževanja jim seveda dajejo prednost pred enakimi izdelki iz drugih materialov.

Tudi cisterne in silosi iz armiranega poliestra so zaradi odličnih lastnosti uporabni na širokem gospodarskem področju. Izdelujemo jih v različnih velikostih od enega do tisoč kubičnih metrov.

Poliuretanska gibka pena, namenjena avtomobilski industriji za izdelavo sedežev v osebnih avtomobilih, avtobusih in tovornjakih, je še posebno kakovostna. Njene odlike so večja nosilnost, večja raztezna trdnost in razmeroma majhna prostorninska teža.

Za odlivanje poliuretanskih odlitkov uporabljajo v Iplasu vroči postopek, ki omogoča večje bogastvo oblik in boljše mehanske lastnosti.

Vidimo torej da Iplas ni samo zaoral prve brazde v ledino slovenske kemijske in predelovalne industrije, ampak ponuja danes domačim in tujim kupcem obsežen in raznovrsten program, ki se odlikuje predvsem po visoki kakovosti. Taki dosežki pa zahtevajo zelo razvito raziskovalno dejavnost. Pri Iplasu se tega zelo dobro zavedajo in posvečajo raziskovanju precejšnjo pozornost. Del strokovnjakov nenehno išče nove tehnologije in proizvode, optimalne rešitve v neposredni proizvodnji ter se ukvarja z vprašanji tržišča, druga skupina pa v sodobno opremljenem laboratoriju bdi nad kakovostjo izdelkov. Še posebno pozornost pa posvečajo varstvu okolja in pri tem sodelujejo z ustreznimi inštituti.

Nagel razvoj pa je narekoval tudi poslovno in tehnično sodelovanje s podobnimi organizacijami doma in na tujem. Naj naštejemo samo nekaj velikih podjetij, s katerimi je Iplas razvil višje oblike sodelovanja. To so italijanska Vetrosina, Hoechst AG in BASF iz ZR Nemčije.

In kakšni so načrti za prihodnost? Temeljijo predvsem na dejstvu, da je Iplas eden od najpomembnejših členov pri gradnji domače petrokemične in organske bazične kemije. Zato si bodo prizadevali zagotoviti domačo surovinsko osnovo, s čimer bodo odpravili uvoz surovin in povečali izvoz izdelkov. V skladu z razmerami na tržišču bodo razširili obstoječe možnosti in še naprej uvajali sodobno tehnologijo.

S svojimi novimi projekti predvsem s področja propilenske kemije, bo Iplas izkoristil svoje tehnološke, kadrovske in lokacijske prednosti. Še posebno velike perspektive pa jim odpira vključevanje v obalno gospodarstvo pri čemer mislimo predvsem na Luko Koper, ki zagotavlja možnost gospodarskega prevoza in povezovanja s prekomorskimi deželami.

LAMA DEKANI

Četrto stoletje nenehnega vzpona

Tovarna LAMA v Dekanih pri Kopru je v četrto stoletje obstoja zrasla v pomembnega spremljevalca pohištvene industrije v oskrbi z okovjem in drugimi dekorativnimi elementi. Spremljajoč intenziven razvoj lesne industrije ter s pravilnimi odločitvami in programskim usmerjanjem si je Lama ustvarila sloves enega najpomembnejših proizvajalcev te vrste v državi.

Danes že zelo obsežen program z več kot 400 osnovnimi artikli je moč strniti v eno samo skupino proizvodov, to je pohištveno okovje v vseh svojih različicah, ki so v glavnem rezultat lastnih tehnoloških rešitev.

Več kot 600 delavcev v Lami oskrbuje pretežno del jugoslovanske pohištvene industrije s pohištvenim okovjem, ključavnicami ter ostalimi specializiranimi elementi. Pot, ki je bila prehojena do današnjih rezultatov, ni bila lahka. Le trdna volja in delo celotnega kolektiva sta lahko premagovala ne malo ovir na razvojni poti. Borba z uvozno konkurenco zaradi prostega uvoza, pomanjkanje ustreznih kadrov, vsakodnevni boj za boljše kvaliteto in boljše tehnološke dosežke, vse to so značilnosti razvoja organizacije ter ga še danes spremljajo.

Dinamičen razvoj tega kolektiva in tovrstne proizvodnje je moč pojasniti z naglim razvojem pohištvene industrije ter z uspešnim sodelovanjem obeh panog, čeprav nihče ni v celoti zadovoljen z doseženimi rezultati. Navkljub težavam pri oskrbi s surovinami in opremo, tako domačo kot tujo, je Lama v zadnjem obdobju uspela povečati proizvodnjo skoraj za četrtno letno, da bi se s tem kar najbolj približala potrebam pohištvene industrije. Tako so proizvodnjo v letu 1976 povečali za 18,3 %, v letu 1977 za 25,7 %, v letu 1978 pa za približno 20 %. Enako rast predvidevajo tudi za naslednje obdobje. Razmere na področju trga pohištva, kakor tudi gradnja in širjenje novih kapacitet v lesni

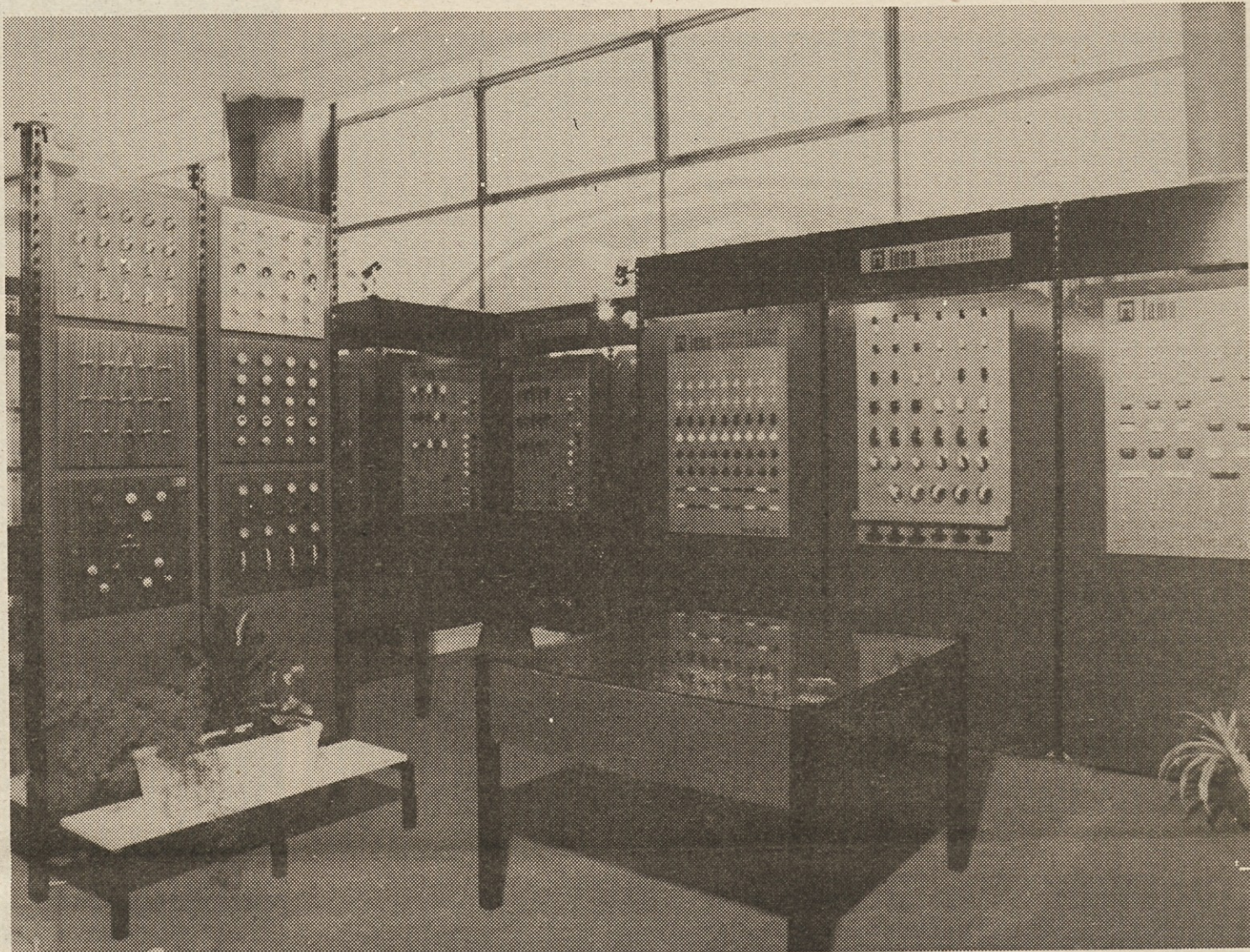
industriji, jih k temu vzpodbuja ter tudi obvezuje.

V Lami ne podcenjujejo konkurence, ki danes že pridno raste na posameznih področjih Jugoslavije, zato se že danes borijo za vsako tuje tržišče ter ga perspektivno obdelujejo. Osnovni cilj je v srednjeročnem obdobju povečati izvoz od sedanjih 5-8 % na 15 % več, kar ni lahka naloga. Za izvršitev te naloge je seveda potrebna ustrezna tehnološka raven svetovnih proizvajalcev, torej tudi enaka kvaliteta. In ne nazadnje, potrebno je zagotoviti dohodkovno osnovo za povečanje izvoza. Nadaljnji cilj je torej kljub zaostreni mednarodni konkurenci na svetovnem trgu povečati izvoz ob največji substituciji uvoza. Nič novega ni povedano, če omenimo, da jih pri teh ciljnih močno ovirata tako neredna oskrba, kot tudi nestalna kakovost surovin.

Da bi lahko dosegali dokaj zahtevne cilje tako povečanja izvoza kot oskrbe, domačega trga, vlaga kolektiv velike napore v povečanje produktivnosti dela, kot enega osnovnih faktorjev stabilnejšega razvoja. O tem govore tudi rezultati proizvodnje na zaposlenega delavca. V letu 1978 je proizvodnja na zaposlenega dosegla 4.633 kg. V letošnjem letu načrtujejo kar 11,4 % povečanje proizvodnje na zaposlenega.

Da bi zadržali dosedanje rast proizvodnje ter položaj na domačem in tujem trgu, vlaga kolektiv velike napore pri uvajanju novih tehnoloških rešitev z osvajanjem izdelkov, za katere je povpraševanje v industriji pohištva. Tesno sodelovanje pohištvene industrije, katere koooperant je, je dosedaj obrodilo dobre rezultate, ki se zlasti kažejo v širitvi programa in v izboljšanju kakovosti izdelkov.

V zaključni fazi so investicijska vlaganja, ki bodo omogočila nadaljnje povečanje proizvodnje in izboljšanje delovnih pogojev. Pretežni del sredstev za investicijsko vlaganje je kolektiv zago-

toval iz lastnih virov, manjši del pa iz bančnih kreditov in kreditov dobaviteljev.

Pri sorazmerno močnih investicijskih vlaganjih v delovne prostore in opremo v zadnjih letih so bili zavestno zastavljali naložbe v objekte družbenega standarda. V naslednjih letih bo moral kolektiv tem problemom posvetiti dovolj pozornosti ter zagotoviti sredstva za reševanje problemov skupnega pomena.

Lama je že v preteklosti posvečala veliko skrb vzgoji lastnih kadrov, in sicer tako, da je omogočala dopolnilno izobraževanje članom kolektiva, ki so se in se še izobražujejo ob delu, zato je sorazmerno zelo veliko sredstev izločala za štipendiranje, predvsem na tehničnih in ekonomsko-komercialnih področjih. Ravno tako Lama v poklicnih šolah vzgaja 35 vajencev, v poklicnih kovinske stroke.

Pri oskrbovanju s surovinami

je še vedno veliko težav v pomanjkanju asortimana in kakovosti na domačem trgu, na področju črne metalurgije, nadalje pri oskrbi z umetnimi masami in še nekaterimi drugimi materiali, ki so pretežno iz uvoza. Zaradi tega sodi Lama v skupino devizno pasivnih organizacij, kar pomeni, da več uvažja kot izvažja, kar jim še povečuje probleme pri nemoteni oskrbi proizvodnje. Tako se oskrbujejo z ustreznimi delovnimi sredstvi na osnovi sa-

moupravnega dogovarjanja z lesno industrijo in po tej poti bo moral kolektiv še hitreje nadaljevati. Podobno velja za oskrbo z deviznimi sredstvi, ki jih pridobivajo s povezovanjem in dohodkovnimi odnosi z izvozniki iz vrst pohištvene industrije. Temu povezovanju bodo morali posvečati še večjo skrb v naslednjem obdobju.

NAJNOVEJŠE V DRUŽBOSLOVNI ZBIRKI ZALOŽBE DELAVSKA ENOTNOST!

V mesecu dni so v družboslovni zbirki založbe Delavska enotnost izšle štiri pomembne knjige:

Dr. Marko Bunc: **MARKETING V ZDRUŽENEM DELU**
— Področje plasmaja
Cena: 390 din

Lenart Šetinc: **TEMELJI SAMOUPRAVNEGA SISTEMA INFORMIRANJA**
Cena: 190 din

Dr. Lojze Sočan: **POT V GOSPODARSKO RAZVITOST**
(Problemi dolgoročne razvojne usmeritve Slovenije)
Cena: 360 din

Dr. Vladimir Struk: **FROMMOVA HUMANISTIČNA VIZIJA**
Izvirna slovenska študija o velikem humanistu
Cena: 290 din

Knjige lahko (s priloženo naročilnico) naročite na naslov: TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4.

NAROČILNICA

Pri TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo:

- izvodov knjige **MARKETING V ZDRUŽENEM DELU**
- izvodov knjige **TEMELJI SAMOUPRAVNEGA SISTEMA INFORMIRANJA**
- izvodov knjige **POT V GOSPODARSKO RAZVITOST**
- izvodov knjige **FROMMOVA HUMANISTIČNA VIZIJA**

Naročene knjige nam pošljite na naslov: _____

(Ulica, poštna številka, kraj)

Naročeno, dne, kraj: _____
Račun bomo plačali v 15 dneh po prejemu knjig.

Zig _____

(Čitljiv podpis naročnika)

Tovarna avtomobilov

CIMOS

66000 Koper — Vojkovo nabrežje 30 — Tel. 066 22-561, 22-577 — Telex 34-273

VZOR DOLGOROČNEGA MEDNARODNEGA SODELOVANJA

Pred komaj 20 leti, ko so se začeli prvi stiki med Citroënom in Koprom, si skoraj nihče ni mogel predstavljati, kakšne razsežnosti bo dosegel razvoj avtomobilizma v Jugoslaviji in tako hitro se bo prav zaradi tega to sodelovanje širilo in da bo privedlo leta 1972 do ustanovitve nove tovarne avtomobilov Cimos. Prav te dolgoletne izkušnje so takoj, ko je bilo z zakonom omogočeno skupno vlaganje tujih partnerjev v naše gospodarstvo, spodbudile nastanek nove tovarne Cimos, v katero je Citroën vložil 49% kapitala, domača partnerja Tomos in Iskra pa 51%. Skupni namen tega vlaganja naj bi po načelu dolgoročne mednarodne kooperacije omogočil Cimosu izvoz avtomobilskih delov Citroënu, od tam pa uvoz manjkajočih delov za sestavo osebnih avtomobilov. Tako je ta menjava v letošnjem letu že dosegla vrednost 140 milijonov francoskih frankov.

Celotna delovna organizacija Cimos danes zaposluje 2000 delavcev, ki delajo v petih TOZD (TOZD Šempeter, TOZD Senožeče, TOZD Buzet, TOZD Koper, TOZD Blagovni promet) in skupnih službah, v treh republikah in petih občinah.

Mladi kolektiv je takoj po ustanovitvi z velikim poletom pričel uresničevati srednjeročni načrt. Tako je v Šempetru pri Novi Gorici zrasla popolnoma nova tovarna, ki bo že letos izdelala 12.500 osebnih vozil, vendar je to šele I. faza izgradnje šempetrske TOZD.

Osnovno breme v sodelovanju s Citroënom nosita TOZD Senožeče in Buzet, ki sta tako po velikosti kot tudi tehnologiji ves čas napredovala in danes izdelujeta za Citroën že 120 različnih avtomobilskih delov, za nekatere od njih sta celo edina dobavitelja za Citroën.

Prvotne investicije so bile res namenjene samo TOZD zunaj Kopra, tako da so šele lani pričeli intenzivno graditi v Kopru nove delovne in administrativne prostore.

Temeljni kamen za nove proizvodne prostore kopske TOZD Specialnih vozil je bil postavljen 4. julija 1977. leta. Natančno po enem letu intenzivne gradnje se je TOZD Specialnih vozil preselila v nove prostore z 2.880 kv. m pokrite proizvodne površine in s 1.220 kv. m upravnih prostorov z restavracijo za delavce. TOZD Specialnih vozil je med prvimi v Jugoslaviji upoštevala združevanje in po-

vezovanje med jugoslovanskimi proizvajalci avtomobilov in tako že tri leta v sodelovanju s Crveno zastavo iz Kragujevca izdeluje program specialnih vozil, to je ambulantno vozilo 125 P sanitet in sanitetni kombi 1500 TA. V kooperaciji s Citroënom pa izdelujejo ambulantno vozilo CX. Tu izdelujejo tudi velik del notranje opreme za proizvodnjo vozil v Šempetru. Prav ta TOZD ima še velike razvojne možnosti na področju specialnih vozil, ki jih jugoslovansko tržišče zelo potrebuje in jih morajo naše delovne organizacije sedaj drago plačevati z devizami.

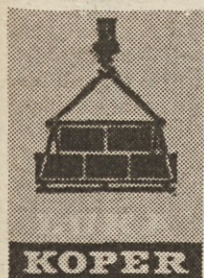
Nova samoupravna organiziranost zagotavlja širše možnosti za objektivnejše načrtovanje celotne prodaje in združevanja dela vseh Cimosovih TOZD, ki jih na jugoslovanskem tržišču predstavlja TOZD Blagovni promet. Razvoj samoupravnih delegatskih odnosov omogoča vsakemu delavcu, da je seznanjen z vso pomembno problematiko in nadaljnjim razvojem delovne organizacije.

Glede na razvejanost naše prodajne mreže in že predčasno samoupravno povezovanje prodajno-servisnih organizacij, ki jih je trenutno 14 na območju celotne Jugoslavije, pripravlja Cimos usta-

novitev poslovne skupnosti, ki naj omogoči še bolj organizirano prodajno mrežo in kupcu zagotovi dobavo nadomestnih delov in solidno servisiranje. Poleg že omenjenih 14 prodajno-servisnih organizacij ima Cimos še dva lastna prodajna salona v Ljubljani in Beogradu; ljubljanski salon ima tudi konsignacijo vseh Citroënovih vozil in nadomestnih delov. Kvalitetne servisne storitve pa opravlja več kot 70 pogodbeno vezanih servisnih delavnic, ki so v vseh večjih mestih Jugoslavije.

Načrt proizvodnje avtomobilov v naslednjem letu predvideva 16.000 osebnih vozil diana in GS, ter 500 specialnih vozil. Predvidena je tudi razširitev kooperacije s Citroënom in sicer za 20% v primerjavi z letošnjim letom. Poleg Cimosove kooperacije s Citroënom se bo povečal tudi izvoz delov za Citroën iz 60 domačih delovnih organizacij.

Glede na dobro načrtovano politiko našega izvoza v srednjeročnem načrtu in upoštevanje povečanje lastnih proizvodnih zmogljivosti, naj bi Cimos do konca leta 1985 že izdelal 60.000 osebnih vozil.

LUKA KOPER

66000 Koper
Nabrežje jugoslov. mornarice 1 a
Telefon 25-361

Luka Koper se je razmeroma hitro razvila v sodobno in mednarodno priznano pristanišče, ki nudi hitre in kakovostne storitve. Elektrificirano železniško omrežje in ceste omogočajo povezavo z zaledjem, ki obsega najrazvitejši del Jugoslavije ter industrijske države srednje Evrope — Avstrijo, Švico, južni del Nemčije, Madžarsko in Češko-slovaško. Luka Koper je danes povezana z rednimi linijami z vsemi pomembnejšimi pristanišči na vseh celinah.

Luka Koper je univerzalno pristanišče s pretovornimi in skladiščnimi zmogljivostmi za vse vrste blaga od generalnega tovora, sipkih tovorov do tekočih tovorov.

Za opravljanje teh storitev ima Luka Koper:

- 1250 m operativne obale z globino 12 m
- priveze za nafto in derivate z globino — 18 m
- za tekoče kemikalije
- in za Ro-Ro ladje
- privez za manjše ladje za pretovor žitaric in semen
- 162.500 kv. m zaprtih skladiščnih prostorov
- 250.000 kv. m odprtih skladiščnih manipulativnih površin
- 154.000 kubičnih metrov rezervoarjev za nafto in derivate, tekoče kemikalije, jedilno olje,

melaso in vino.

Vse pristaniške storitve opravlja Luka Koper mehanizirano, po paletnem sistemu, s specializiranimi tehnološkimi postopki in z uporabo moderne tehnologije in tehnike.

Luka je usposobljena za promet vsakovrstnega blaga. Pretovarjajo različna živila — od sladkorja do kave, riža in sadja; metalurške izdelke — les, bombaž, kavčuk in druge industrijske surovine ter različne končne izdelke. Za promet posameznih skupin teh tovorov je Luka Koper uvedla specializirane tehnološke postopke in ustrezne naprave, ki omogočajo visoke delovne učinke.

S kakovostnimi in hitrimi storitvami si je kopsko pristanišče priborilo prvo mesto med jugoslovanskimi pristanišči pri pretovoru kontejnerjev. Samo lani so v Luki Koper pretovorili kar 37.200 kontejnerjev. S sodobnim kontejnerskim terminalom, ki ga pravkar gradi, pa bo postala Luka Koper še bolj zanimiv poslovni partner.

Kopska luka se razvija kot sodobno pristanišče, ki ni omejeno le na pretovor blaga, ampak opravlja tudi druge storitve. Luka je usposobljena za dodelavo, obdelavo, paletiziranje, sortiranje itd. različnih vrst blaga ter daljše shranjevanje blaga.

Luka Koper je specializirana za manipulacijo in uskladiščenje lahko pokvarljivega blaga — denimo sadja, zelenjave, mesa itd. Večletne izkušnje, dobro delo, koncentracija prometa in specializirane zmogljivosti so omogočile Kopru, da je postal najpomembnejše pristanišče za uvoz južnega sadja in pomemben tranzitni center za srednjo Evropo, saj oskrbuje z večjimi količinami tega blaga Švico, Nemčijo, Avstrijo, Madžarsko ter ČSSR.

V programu povečanja pristaniških zmogljivosti do leta 1980 je tudi gradnja novega terminala za les, namenjenega predvsem za promet rezanega lesa in polizdelkov, sedanji terminal pa namenjen predvsem za promet hlodovine.

Posebno dejavnost Luke Koper predstavlja manipulacija tekočih tovorov. Na luškem območju so posebni objekti za tovrstno blago z vso potrebno specializirano opremo: rezervoarji za jedilno olje, melaso, lateks, vino, rezervoarji za surovo nafto ter poseben terminal za tekoče kemikalije.

Poleg morskotransportne in pretovorne dejavnosti, s katero je Luka Koper dosegla velik mednarodni sloves, bo veljal v prihodnosti poudarek tudi razvoju njene investicijske funkcije.

PROMETNO TURISTIČNA DELOVNA ORGANIZACIJA

SLAVNIK KOPER

S SVOJIMI POSLOVALNICAMI V:

Poreču, Umagu, Ljubljani, Zagrebu, na Reki, v Ilirski Bistrici in Banjaluki

čestita vsem občanom Kopra za njihov praznik

ljubljanska banka splošna banka koper n. sub. o.

vam je vedno na voljo za:

- vse oblike dinarskega in deviznega varčevanja
- odobritev potrošniških kreditov
- odobritev investicijskih kreditov občanom za pospeševanje gospodarske dejavnosti
- odobritev kratkoročnih kreditov samostojnim obrtnikom za obratna sredstva
- vodenje vaših žiro in tekočih računov
- vezavo domače ali tuje valute za pridobitev stanovanjskih kreditov
- varčevanje za stanovanjske kredite
- kreditiranje stanovanjske gradnje
- vsa druga bančna opravila

mehanotehnika izola

Ideja o nastanku tovarne igrač se je potrdila z odlokom občinskega ljudskega odbora Izola, ki so ga sprejeli 1. 1. 1952. leta. Ob ustanovitvi so bili v tovarni zaposleni le štirje delavci, trdno odločeni, da iz delavnice naredijo tovarno. Sama ustanovitev je pomenila postaviti jedro, okoli katerega naj se razvije nova tovarna, pač po sposobnostih in vitalnostih samega kolektiva. Danes, ko šteje kolektiv Mehanotehnike prek 1600 članov, ko so naše igrače znane po vsej domovini in svetu, lahko mirno rečemo, da se je kolektiv vseskozi zavedal dejstva, da si svoj obstoj in razvoj lahko zagotovi le sam.

Pa ni šlo vse gladko: do leta 1959 je Mehanotehnika poslovala na raznih krajih v Izoli. Leta 1959 pa je bil zgrajen prvi objekt v velikosti približno 5000m². Danes obsegajo pokrite površine skoraj trikrat večji prostor.

V konec petdesetih let sodijo tudi prvi obrisi industrijske proizvodnje ter intenzivno uvajanje novih izdelkov (vijakov, raznih kovinskih izdelkov, pisarniških potrebščin itd.).

Če upoštevamo, da je Mehanotehnika ob ustanovitvi imela v svojem programu le eno igračo in to primerjamo z lanskim gospodarskim uspehom, ko so dosegli celotni prihodek v višini 530 milijonov din, potem ti podatki zelo zgovorno pričajo o nagli rasti tovarne.

V prvih letih je Mehanotehnika izdelovala veliko igračk iz litografirane pločevine. Približno 1958. leta se je začelo obdobje, ko je tržišče že zahtevalo igrače iz plastike. Nastopilo je obdobje razvoja tehnologije predelave plastičnih mas.

Leto 1961 je bilo leto velike odločitve. Rast podjetja je dosegla mejo, ko je postalo domače tržišče premajhno. Da bi lahko domačemu kupcu ponudili igrače po primerni ceni, je bilo treba povečati količino, ki pa je domače tržišče ne bi moglo sprejeti. Mehanotehnika je našla izhod v izvozu. Prvi izvoz leta 1962 je dosegel vrednosti nekaj nad 17 milijonov starih dinarjev. Izvoz, ki ga ustvarjajo zadnja leta, le s težavo lahko primerjamo s to številko, saj so v letu 1978 izvozili za 195 milijonov dinarjev. Izvažajo pa na vse celine, in sicer v 58 držav, težišče izvoza pa je seveda na zahodu, zadnji dve leti pa intenzivno iščejo možnosti za prodajo na vzhodna tržišča. Uspehi so že vidni, toda niso še zadovoljni z njimi. Tržišče igrač v svetu je zelo veliko in v tem prostoru ima Mehanotehnika še veliko možnosti za prodajo svojih izdelkov.

Ko se je Mehanotehnika usmerila v izvoz, se je začelo obdobje razvoja električnih igrač, električnih motorčkov, čolnov, lokomotiv, kretnic, pozneje telefonov, šivalnih strojev in flipperjev. Prav ta usmeritev v razvoj in osvajanje proizvodnje električnih igrač je dokončno oblikovala in opredelila smer nadaljnega razvoja Mehanotehnike. Tako je nastala sodobna industrijska proizvodnja igrač. Leta 1964 so uvedli delo po sistemu tekočega traku, zdaj pa uvajajo integrirana delovna mesta, kar dokazuje, da gredo v korak s časom in napredkom tehnologije in znanosti.

V letu 1971 so začeli izdelovati igrače iz pliša. Danes je v proizvodnem programu plišastih igrač prek 200 izdelkov, ki so na trgu izredno iskani. Lani so začeli tudi pospešeno razvijati program pisal in pisarniških potrebščin, ki že kaže svoje prve uspehe.

V Mehanotehniki se zavedajo, da razvoj igračk ni igračkanje, zato pa tudi sodijo med svetovne proizvajalce igračk, kjer se je treba boriti z neusmiljeno konkurenco iz ZDA, Hongkonga, ZRN, Italije in Francije. Vedeti je treba, da igračka od trenutka, ko se odločiš, da jo boš izdeloval, ni več igračka.

Razvoju igrač za domače tržišče v Mehanotehniki posvečajo v zadnjih letih več pozornosti. Potrošniku v samoupravni socialistični družbi hočejo nuditi tak proizvod, ki bo v celoti zadovoljeval njegove potrebe in s tem tudi potrebe naše družbe po kakovostnih igračkah. Prav igra je namreč za otroka najbolj pomembna zato, da se razvija v svobodnega človeka kritično razmišljajočega, prilagodljivega in poštenega v presojanju. Med igro se seznanjajo z vlogami in nalogami, ki jih bo moral prevzeti, ko odraste v zrelo osebnost.

Zatorej želimo vsem otrokom srečno otroštvo ob dobrih igračah Mehanotehnike.

